

UQALUGIKSUAT QULIAQTUAĠIRAŊAGUN MATTHEW-M

Iłitchuqutit

Uqalugiksuaŋata Matthew-m uqalugigaa tusaaraksralluataq Jesus-kun unniqsuqłiutaavluni annauriyumaaġnivlugu, ilaagun God-im taŋŋiqługich unniqsuqłiutiginaŋani iŋuŋmiŋun Old Testament-ni. Taamna tusaaraksralluataq tunŋaŋitchuq Jew-guruałhiŋanun, nanmiŋiq Jesus annivikkaluŋanun iŋuguŋvianullu, aġlaan nunam iŋupayauranun tunŋaruq.

Matthew inillaktulluataŋaruq. Aullaġniivlugu Jesus aniŋiŋanik, uqausiġiaqsimmivluguasii paptaiqsaunġa sulı ikłigusaaqtauniŋa, malikpakautivlugu savaurrisaanik alġaqsruimman, ilisaurrimman, sulı iluaqsiraġaimman Galilee-mi. Taaptuma aquagun uqalugiksuum uqausiġiaqsivlugu Jesus aullaġataġman Galilee-miŋ Jerusalem-muksaqhuni, quliaqtuaġivlugu aqulligmik miŋguiqsiguiqsaagman, malikpakautivlugik kikiaktuurrausianik aŋjisaaniglu.

Uqalugiksuum maniugaa Jesus ilisaurriqpaunivlugu atanignaqsiraqhuni kaŋiqsipkaisaqami God-im pitquraiŋiŋik, ilisaurrivluniłu umialgutaagun God-im. Iŋugiaktuat ilisaurrutaiŋiŋi katinŋarut tallimauługich. (Sivulliq) – Alġaqsruutaa Iġġimi – uqausiqaqtut iŋuutchim irrusiagun, savaaksraŋigun sullayumiŋaqtılaaŋisigun, tikisaaksrautaatigullu iŋuich Umialgutaanun Qılaum (Avgutit 5-miŋ 7-mun); (tuglia) piraksriqsuġmagich qulit malġuk ilıitchitquranı savaaksraŋatigun (Avgun 10); (piŋayuat) uuktuutit umialgutaagun Qılaum (Avgun 13); (sisamaŋat) ilisaurrimman sivungagun ilıitchitquraunġum (Avgun 18); sulı (tallimaŋat) isukłirrutiksraŋagun paŋmapak iŋuutchivsa sulı qaiŋiksrautaagun Umialgutaata God-im (Avgutit 24-miŋ 25-mun)

Avgutit

Kiŋuvaagiiłlu aniŋiŋalu Jesus Christ	1.1–2.23
John Paptaiqsim savaaŋich	3.1-12
Jesus paptaiqsinniŋalu ikłigusaaqtauniŋalu	3.13–4.11
Jesus savaaŋa iŋuŋiŋiŋun Galilee-m	4.12–18.35
Galilee-miŋ Jerusalem-muŋniŋa	19.1–20.34
Jerusalem-miqsiuġuiqsaagniŋa	21.1–27.66
Ataŋum aŋiŋiŋalu niptaġaġniŋalu	28.1-20

Jesus Maŋŋuŋi

(Luke 3.23-38)

1 ¹Uvva aġlaich maŋŋuŋigun Jesus Christ, kiŋuŋuruam David-mun, Abraham-mullu. ²Abraham aapagigaa Isaac-gum. Isaac-li aapagigaa Jacob-gum. Jacob-li aapagigaat Judah-mlu aniqatiŋisalu. ³Judah aapaŋak Perez-guvlu Zerah-vlu. Taapkuak aakaŋak Tamar. Perez aapaŋa Hezron-gum, Hezron-li aapaŋa Ram-gum. ⁴Ram-li aapagigaa Amminadab-gum. Amminadab-li aapagigaa Nashan-gum. Nashan-li aapagigaa

^a 1.3-6 1 Ch 2.1-15; Ru 4.18-22.

Salmon-gum. ⁵Salmon-li aapagigaa Boaz-gum, Rahab-mik aakaqaqtuam. Boaz-li aapagigaa Obed-gum, aakaqaqtuam Ruth-mik. Obed-li aapagigaa Jesse-m. ⁶Jesse aapagigaa Umialgum David. David-li aapagigaa Solomon-gum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliakkaluŋanik.

⁷Solomon aapagigaa Rehoboam-gum, Rehoboam-li aapagigaa Abijah-m, Abijah-li aapagigaa Asa-m, ⁸Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-gum, Jehoshaphat-li aapagigaa Joram-gum, Joram-li aapagigaa Uziah-m, ⁹Uziah-li aapagigaa Jotham, Jotham-li aapagigaa Ahaz-gum, Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-m, ¹⁰Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-m, Manasseh-li aapagigaa Amos-gum, Amos-li aapagigaa Josiah-m, ¹¹Josiah-li aapagigaa Jechoniah-vlu aniqatijisalu. Taimani iñuich Israel-guruat aullaurrausaġmata Babylon-mun.^b

¹²Iñuich-aasii aullaurrauganiġmata Babylon-mun ukuali aniġarut. Jechoniah aapagigaa Shealtiel-gum. Shealtiel-li aapagigaa Zerubbabel-gum. ¹³Zerubbabel aapagigaa Abiud-gum, Abiud-li aapagigaa Eliakim, Eliakim-li aapagigaa Azor-m. ¹⁴Azor-li aapagigaa Zadok-gum, Zadok-li aapagigaa Achim, Achim-li aapagigaa Eliud-gum. ¹⁵Eliud aapagigaa Eleazar-m, Eleazar-li aapagigaa Matthan, Matthan-li aapagigaa Jacob-gum, ¹⁶Jacob-li aapagigaa Joseph-gum, uija Mary-m aakaja Jesus Christ-guruam.

¹⁷Tavra kiġuniġiich Abraham-miñ David-mun akimiġuutaiġarut. Suli David-miñ aullaurrauniġannunaglaan Babylon-mun kiġuniġiich akimiġuutaiġarut. Aasiili aullaurrauniġanniñaglaan akimiġuutaiġammiut kiġuniġiich aniñjanunaglaan Christ-guruam.

Aniñja Jesus Christ

(Luke 2.1-7)

¹⁸Tavra aniñja Jesus Christ piġaruq inna. Aakaja Mary piksrausiutauganikami Joseph-mun, tuvaqaqtigiiksiniġa iñjaġmik, iġitchuġiġaruq siġaiyautilaamiñik Ilitqusiġiksuakun. ^c¹⁹Aasii uiksrautauruq Joseph, nalaunġaruaguvluni, Kanġunaqsiġiġuñiġuġu Mary iñuñun, sivunniġaruq avitchukġuġu nalunaqtuakun. ²⁰Tavra taavrumiña isumalaġutiqaqtilluġu, Atanġum isaġulga niptaġaruq ilaanun siññaktukun, aasii uqaqłuni, Joseph, kiġunġuruatiin David-mun, sivuuganak Mary-mik tuvaqaqatiniksaniġkun, qanuq ilaa siġaiyaupkanagaa Ilitqusiġiksuam. ²¹Iġñiqaġniatquq, aasii atchiġisigiñ Jesus-mik, qanuq ilaan annautiniġai iñuñni piġuutiñiñiñ.^d

²²Tamatkua iluqaġmiñ piġarut tanġiqaqłuġu Atanġum uqautiġiġaraa ilaan uqaqtimigun inna. ²³“Añusiunaitchuaq siġaiyauniaqtuq aasii iġñiqaqłuni, aasii atiqañiaqtuq Emmanuel-mik, sivuniqaqtuamik, God-im itqatigiġaatiġu.”^e

²⁴Joseph itiġami, piġaruq pitqutaagun isaġulgata Atanġum. Ilaan tuvaqasiutiġagaa Mary. ²⁵Aglaan aġalanġaitkaa nuliġiġiruatun iġñianigataqtilluġu aġunmik, aasii Joseph-gum atchiġagaa Jesus-mik.^f

Iġitchiruat Qairut Paanġamiñ

2 ¹Jesus aniġaruq Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialgumman. Tavra Iġitchiruat iñuich paanġamiñ tikiññamiñ Jerusalem-mun, apiqsriġarut. ²Sumi imma aniva umialgat Jews? Tautuġaġikput uvluġiaña paaniinġapta, aasiuvva qairugut sitquġvigiyaqtuqłuġu nanġaġukłuġu. ³Herod-gum umialgum tusaakamiuġ taamna, isumaalulijaruq iluqaġmiglu iñuñi Jerusalem. ⁴Aasii katitiġuġich iluqaisa añaayyuliqsiqaich, iġisaurriġu pitquranik, apiqsruqtupianagai sumi Christ

^b 1.11 2 K 24.14-15; 2 Ch 36.10; Jr 27.20. ^c 1.18 Lk 1.27. ^d 1.21 Lk 1.31. ^e 1.23 Is 7.14. ^f 1.25 Lk 2.21.

aniyumaagmagaan. ⁵Ilaisa kiungagaat, nunaqqimi Bethlehem-mi Judea-miittuami, qanuq God-im uqaqtaata aglaaġinagaa uqalua God-im inna,

⁶“Aasii ilivsi, Bethlehem-miut, nunaġani Judea-m, iñukiññiqsraugaluqłusi akunġanni nunaqqinqisa Judah-m, ilisimanaqsiñhaaġniaqtusi. Qanuq ilivsiññiñ ilari qaiñiaqtuq atanauraq atanniqsimmannigniaqtuq iñumnik.”^g

⁷Tavraasii Herod qaitquġagai ilitchiruat nalunautchivłuni apiqsruq-tummaġiksaanġagai nalupqinaimmaġiksisukługu qanuq ilimman uvlugiaq niptaqtılaaġanik. ⁸Aasii ilaan tilinġagai Bethlehem-mun, uqaqłuni, Aullaġłusi ivapiġataġiaqsiuġ miqłiqtuuraq. Aasii paqtanikkuvsiuġ ilitchuġipkaġumagiv-siġa, uvaġaptauq ullakkumagiga sitquġvigiyaqtuġługu. ⁹Taavrumiġa umialgum uqallautianinġmatiġ, aullaġarut. Sua taamna, uvlugiaq tautuġinakkaġat paaniinnamiġ aullarriginġagaat, nutqaġataqtillugu qulaanun miqłiqtum irviata. ¹⁰Tautukamirruġ uvlugiaq, quviasupaġataġarut. ¹¹Aasii isiqłutiġ iġlumun tautuġagaat miqłiqtuuraq aakaġalu Mary, aasii sitquqłutiġ nanġanġagaat. Tavra aġmaġługich suġalitiġ, aitchuġagaat aitchuutiniġ, manigñik kaviqsuanik, tivraġiksuaniġlu, myrrhniġlu.

¹²Aasii kiliktauvlutinġ siññaktukun utiqunijługich Herod-mun, utiqsaġarut nunamiġnun allakun apqutikun.

Pigruġniġat Egypt-mun

¹³Tavra ilitchiruat aullaaniġmata, isaġulga Atanġum niptaġaruq Joseph-mun siññaktukun, aasii uqallautivlugu, Makittin. Pigruutikkik miqłiqtuq aakaġalu Egypt-mun, aasii taamaniitchumausi uvamnun aullaqutchiaġilusi taamaġna. Qanuq Herod ivaqłiyamalliqsuq miqłiqtumik tuqtuchukługu. ¹⁴Aasii unnuakun Joseph makinġaruq pigruutivluginġ miqłiqtuġlu aakaġalu, aasii aullaqłutiġ Egypt-mun. ¹⁵Tavraniinġarut Herod tuquniġanunaglaan. Taamna taġġiutaunġaruq Atanġum uqaluginakkaġanun ilaan uqaqtimigin, “Egypt-miñ qaitquġagiga Iġñiġa.”^h

Miqłiqtut Tuquġaqtaurut

¹⁶Tavra Herod, ilitchuġikami sagluqitilaamiñik ilitchiruanun, qinnalipiġataġaruq. Aasii piraksriinġaruq tuquġaquvluginġ iluqaisa aġuġaurat ukuiqaqtuat malġuginik naagga inuġallaktuamik Bethlehem-miittuat iluqaaniłu tamattumani nunami, miksrautchaqługu taimani nalupqinaiyaani ilitchiruaninġ.

¹⁷Tavrani taġġiqsaunġaruq Jeremiah-m God-im uqaqtaata uqautiginakkaġa inna,

¹⁸“Nipit tusaġnaqtut nunaqqimi Ramah-mi qiaqpaqtuat isumaaqpaġłutiġ. Aakaaurat isumaaqpaġłut, maġuġmikun Rachel-tun, qirratigivluginġ miqłiqtutiġ. Isumaaqpaġłutiġ quviasaġnaiñġarut, qanuq miqłiqtunġich iluqagminġ tuquġarut.”ⁱ

¹⁹Tavra Herod tuqumman, isaġulga Atanġum niptaġaruq siññaktukun Joseph-mun Egypt-mi uqaqłuni, ²⁰Makittin. Aullautikkik miqłiqtuġlu aakaġalu nunaġannun Israel. Taipkuu tuqtuchiyumaruat miqłiqtumik tuquġarut. ²¹Tavra ilaa makinġaruq, aasii aullautivluginġ miqłiqtuġlu aakaġalu nunaġannun Israel.

²²Tavra tusaakamiuġ Archelaus umialgutılaaġanik Judea-mi, inaani aapami Herod tuquġaruam, tavruraqsausiinġaruq, aasii kiliktauvluni siññaktukun, aullaġaruq nunaġinñun Galilee-m. ²³Aasii iñuurraqsiġaruq iniqpaġani Nazareth,

^g2.6 Mic 5.2. ^h2.15 Ho 11.1. ⁱ2.18 Jr 31.15.

taamnaptauq uqautilgi ḡakkaḡat miqḡiqtukun uqaqtinisa God-im taḡḡiqsauḡaruq inna, “Ilaa tairauniaqtuq Nazareth-miumik.”^j

Alḡaqsruiḡiḡa John Paptaiqsim

(Mark 1.1-8; Luke 3.1-18; John 1.19-28)

3 ¹Taipkunani uvluni John Paptaiqsi qaiḡaruq, alḡaqsruiḡluni nunagluktuaḡani Judea-m. ²Uqaḡḡuni, isumalitqigitchi, qanuq God-im atanniqsimasaaqsigai iḡuich. ^k ³John-guḡaruq Isaiah-m God-im uqaqtaata uqallausiḡiḡakkaḡa, “Iḡuk imma alḡaqsruiḡuq nipatuvluni nunagluktuaḡami, Ataniq qaiyasiruq. Apqutiksriuqsuḡiḡ sivukkiksilugich.”^l

⁴Tavra John annuḡaaqḡaruq kakaktim pikukturuam amianik, suli qisiḡmik tavsiquaḡluni, aasii niqigivlugich nutaḡayuich qupilḡut igutchaiḡlu honey-ḡannik paqinnaqtuamik nunagluktuaḡami. ^m ⁵Tavra iḡuich ullaḡagaat John Jerusalem-miḡ iluqaaniḡlu Judea-miḡ, suli iluqaiḡḡiḡiḡ nunaaqḡiḡiḡ avataaniittuaḡiḡ kuugum Jordan. ⁶Suli John iḡuich paptaiḡagai kuḡḡani Jordan, quliaqtuḡlugich piḡuutitḡiḡ God-mun.

⁷Tavra iḡitchuḡikamigich iḡugiaktuat Pharisees Sadducees-lu pap-taiqsauyyaqtuat, ilaan uqallautiḡagai, tuqunaliktun nimiḡiatun ittusi, pisaasuqtusi. Isumanasi paptaiqsauḡiḡiḡaḡlusi pillugniḡaḡasugalugu God-im tatavsautaa.ⁿ

⁸Iḡuusitchi nalunaḡiḡlugu isumalitqiksilaaqsi piḡuutivsiḡiḡiḡ. ⁹Suli isumasagḡnasi pillugniḡaḡasugalugu God-im tatavsautaa pisigilugu Abraham-mun kiḡuniḡiḡiḡlusi. Qanuq uqallautigivsi, God miqḡiqtuliiḡaruq Abraham-mun makkunaaḡḡa uyaḡaḡniḡ.^o

¹⁰God-im isivḡiutaa qallipiaḡataqtuq, iḡuktun itqanaḡisuatun kipisaḡiḡiḡaḡuḡlugu napaaqtuq kanḡiḡun. Napaaqtupayaḡ siḡiḡiḡiḡuatalaitchuaq kipirausuuruq, aasii qirugivlugi igniḡmun. Tainnatun God-im suksraunḡiḡiḡaḡi iḡuich nalaunḡaruḡaliqinḡichuat.^p ¹¹Uvaḡa paptaiḡivsi imiḡmik isumalitqikavsi, aḡlaan imma qaiḡiaqtuḡaq aqupkun sapiḡiḡaḡhaaqtuq uvamniḡ, nalliummatinḡitchuḡaunniḡ aluḡutik saagaḡumiḡaḡlugich. Iḡiḡiḡaḡa Ilitqusiḡiksuaḡ iḡuvsiḡiḡun, aasii piḡiḡlugu piḡuun. ¹²Ilaan amiḡaiyaḡutini kakiuraqpait saagaḡiḡagai, suli suaḡuiyaḡniḡaḡa amiḡaiyaḡiḡiḡ aasii katillugich palauvaksrat tutquiviḡmun, aḡlaan ikipkaḡniḡaḡi amiḡaḡiḡ qaminnagaḡumiḡaitchuaḡamik igniḡmik.

Jesus Paptaiqsauruq

(Mark 1.9-11; Luke 3.21-22)

¹³Tavra tavrani Jesus iḡukpalliḡaruq Galilee-miḡ Jordan-mun John-mukḡuni, paptaiquvluni ilaanun. ¹⁴John-gum paptaiḡuḡitkaluaḡaa, uqallakḡuni, Ilivich uvva paptaiḡaksraḡiḡaluaḡiḡma, aasiuvva qaiḡivch uvamnun paptaiquvlutin? ¹⁵Tavra Jesus kiugniḡaḡaḡaa, Tainna piḡiḡ paḡmapak. Taamna piḡuḡtigu, taḡḡiḡiḡaḡikpuk iluqaan God-im piraksriutaa. Tavra John piyumaliḡaruq.

¹⁶Tavra Jesus paptaiqsauḡanikami, tavrauḡvaa qakiḡaruq immamiḡ. Tavra qilaḡ aḡmaḡluni, John tautuḡaḡaa Ilitqusiḡiksuaḡaḡ God-im atqaqtuḡaḡ tiḡmiatun, aasii mitchaaḡluni ilaanun. ¹⁷Aasii tusaḡaḡaḡa nipi qilaḡmiḡ, Uvva piviuttaḡikkakaḡa Iḡiḡiḡa. Ilaa iviḡaummatigilluataḡiḡa.^q

Jesus Ikḡiḡutchaktinniaqtauḡuq

(Mark 1.12-13; Luke 4.1-13)

4 ¹Tavra Jesus aullatiḡaḡaa Ilitqusiḡiksuaḡaḡ nunagluktuaḡmun ikḡiḡut-chaktinniaquvlugu Tuunḡaḡmun.^r ²Aasii ilaa niḡiḡaiḡiḡaruq aḡaayyuḡukḡuni

^j 2.23 Mk 1.24; Lk 2.39; Jn 1.45. ^k 3.2 Mt 4.17; Mk 1.15. ^l 3.3 Is 40.3. ^m 3.4 2 K 1.8.

ⁿ 3.7 Mt 12.34; 23.33. ^o 3.9 Jn 8.33. ^p 3.10 Mt 7.19.

^q 3.17 Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 1.11; Lk 9.35. ^r 4.1 He 2.18; 4.15.

malġukipiami uvluni unnuaniġu, aasii aquvatigun kaaliŋaruq. ³Tuunġaum qaivluni uqallautiŋagaa, Iġniġipiaqpatin God-im, makua uyaġaich punniġuqtikich. ⁴Ilaan kiunġagaa, Aglausimaruq Bible-ni inna, Iñuk iñuunianġichuq niqikun kisiagun, aglaallu ukpigiġugich God-im uqalupayauranġi.⁵

⁵Tavrani Tuunġaum aullautiŋagaa Jesus Jerusalem-mun, aasii inillakġugu nuvuquyuanun añaayyuvikpaum qutchiġniġsramun, ⁶aasii uqallautivlugu, Iġniġipiaqpatin God-im, nautkiaġiñ, qanuq aglausimaruq Bible-ni inna, “Ilaan tiliñiaġai isaġuliġni munaġitqulutin, aasii qaunagiñaġaatin piyaqququnġiġutin.”⁷

⁷Jesus uqallautiŋagaa, Aglausimammiiqsuli, Uuktuġniaġitkiñ Ataniq God-in.⁸

⁸Tavrasuli, Tuunġaum aullautiŋagaa qutchipiaġataqtuamun iġġimun, aasii satqummiutivlugu iluqaiñnik umialġutiñiñnik nunam, kamanautaanniglu.

⁹Aasii uqallautivlugu, Iluqaiñnik tamatkuniña aitchuġniaġikpiñ, sitquġlutin añaayyuvigumña. ¹⁰Tavrani Jesus uqallautiŋagaa, Aullaġiñ Satan, qanuq aglausimaruq Bible-ni inna, “Añaayyuvigisaġiñ Ataniq God-in, suli kisan savautiniġiñ.”¹¹

¹¹Tavra Tuunġaum qimaŋagaa, aasii isaġulġich qaivlutiñ ikayunġagaat Jesus.

Jesus Aullaġniġagaa Savaani Galilee-mi

(Mark 1.14-15; Luke 4.14-15)

¹²Tavra Jesus tusaakami John tigutaġnivlugu, Galilee-muksaŋaruq,¹³ aasii qimakġugu Nazareth aullaġuni iñuurraqsinaruq Capernaum-mi tatchim Galilee-m siñaaniittuami, nunanġani Zebulun Naphtali-vlu.¹⁴ Taamna uqautiġiġakkaña uqaqtaata God-im Isaiah-m nalautautquvlugu inna,

¹⁵“Nunanġa Zebulun nunanġalu Naphtali-m, tuñaani tatchim, taaganitchiani Jordan, Galilee-m iġanani Jew-guġitchuat iñuovianni,”¹⁶

¹⁶iñuich taaqtuamiittuat, tautuġniaġaat ilaa kamaŋaqtuatum qaummaqtun ittuaq, suli tamatkua sivuġaruat tuqunmik, iñuummatun tuqqutim taġġanani, iñuurraqsiniġaqtut ukpiliġlutin, qausaġatautimmatun.”

¹⁷Tavranġaaglaan Jesus alġaqsuirraqsinaruq, uqaqłuni, Isumalitqigitchi, qanuq God-im atanniqsimasaaqsigai iñuich.¹⁸

Jesus Ququaġai Sisamat Iqaluñniaqtit

(Mark 1.16-20; Luke 5.1-11)

¹⁸Jesus pisuaġniġallagmi siñaagun tasiata Galilee-m, tautuġagik aniqatigiik, Simon tairauruq Peter-mik, Andrew-lu aniqataa, kuvriqsuak tatchimun, iqalugniġaqtavlutik. ¹⁹Ilaan uqallautiŋagik, Maliktinġa. Iqalugniġaġusiptiktun, iġisautiniġaġiptik iñunnagiġniġmik. ²⁰Tavrauuvaa qimaŋagaik kuvratik aasii malikġugu.

²¹Tavranġa aullalġiñnami Jesus tautuġitkik malġuksuli aniqatigiik, James-lu John-lu Zebedee-m iġniñnik, umiuramiinnisuat Zebedee-lu aapariñ, allaiyaġugich kuvratiñ. Ilaan ququaŋagik. ²²Tavrauuvaa qimaŋagaich umiuraqtik aapariglu, aasii malikġugu Jesus.

Jesus Iġisaurriruq, Alġaqsuiruq, Iħaqsiriruġlu Nañittuanik

(Luke 6.17-19)

²³Aasii ilaa kukiġunaruq iluqaani Galilee-mi, iġisaurrivluni añaayyuviniñni alġaqsuirivluni tusaayugaġiksuananik atanniqsimmataata God-im, suli

⁵4.4 Dt 8.3. ⁷4.6 Ps 91.11-12. ⁸4.7 Dt 6.16. ⁹4.10 Dt 6.13. ¹⁰4.12 Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19-20.

¹¹4.13 Jn 2.12. ¹²4.15-16 Is 9.1-2. ¹³4.17 Mt 3.2.

iħuaqsivlũgich iñuich nañirrutiqapayauraqtuat.^a ²⁴Tavra Jesus tusaanagaat aliugñağniña siamiħłuni iluqaiññun nunaaqqiñiñun Syria-m. Aasii iñuich qağgirrijarut ilaanun iluqaiññik nañittuanik, tamatkuniña nagliksautiqagtuanik qanusilimaanik nañirrutinik kiiqsiugutiniglu, ilitqusiqluqaqtuallu, qiiqsruğuuruallu, avatiñiñlu tuqunjaruat, aasii ilaan iħuaqsinağai iluqaisa. ²⁵Suli iñugiapiagataqtuat malinağaat Jesus Galilee-miñ, quliniñlu nunaaqqiñiñ, Jerusalem-miñlu, Judea-miñlu taavanñatchianiñlu kuugum Jordan.

Jesus Alğaqsruutaa Iğğimi

5 ¹Tautuklũgich iñusalaich, Jesus mayunjaruq iğğimun, aasii aquvinman iłitchitqurañisa ullağaat.

Quviasuutiapiagatat

(Luke 6.20-23)

²Aasii ilaan iłisautirraqsinaga, uqaqluni, ³Quviasuglich tamatkua iłisimaruat piqaqtuksrautilaamiñnik God-im ikayuutaanik, qanuq ilaisa pigigaich God-im umialgutiñi. ⁴Quviasuglich tamatkua isumaaqpaktuat, qanuq God-im quviasaağ-niağai. ⁵Quviasuglich piunianitchuat, qanuq ilaisa kinuvaaginiagaat God-im unniqsuqħisaa. ⁶Quviasuglich tamatkua kipigñiugutiqaħhaaqtuat pisuklũgich God-im pitqutiñi, qanuq God-im ikayuğniaga. ⁷Quviasuglich nagliktauruat, qanuq God-im nagliktuğniagmikai. ⁸Quviasuglich salummaqtauruat piłuutipayaamiñ, qanuq tautuğniagaat God. ⁹Quviasuglich atisipkaiñiaqtuaguruat iñuñnik, qanuq God-im taiñiağai miłiqtumiñik. ¹⁰Quviasuglich tamatkua nagliksaaqtitauruat God-im pitqutiñi pisuklũgich, qanuq pigigaich God-im umialgutiñi. ¹¹Quviasugitchi iñuich uqamaqluktautigaluaqpassi nagliksaaqtikaluaqpassiñlu sulivniñlutiñ qanusipayaanik pigiitchuanik ilivsigun saglutigilusi pisigilugu maliguaqtuniqisi uvamnun. ¹²Quviasuutiapiagatağitchi, qanuq anjaruq akiliusiaksraqsi qilañmi, tainnaptauq iñuich nagliksaaqtinğammigaich uqaqtini God-im sivuvsiniñi iñuunjaruat.ⁱ

Iñuich Ittut Tağiutun Qaummaqtullu

(Mark 9.50; Luke 14.34-35)

¹³Iłivsi iłitchitqurat tağiutun ittusi nunam iñuñiñun. Tağiuq tağiuğniğumi, qanuğluni tağiuğniłitqigñiaqpa? Tağiuğniğumi, anniqsuutaunajiqsuq supayaamun aglaan naavillugu aasii iñuich tunmalugilugu.^j

¹⁴Iłivsi iłitchitqurat qaummatitun ittusi nunam iñuñiñun. Iniqpak ittuaq qimiqqam qaanani tautuñiññağumiñaitchuq.^k ¹⁵Naaggaunnii iñuich ikitchikamiñ nannimik iłiłaitkaat utkusium ataanun, aglaan naniqağvniñmun, qaummatautquvlugu iñuñnun iglumi.^l ¹⁶Tainnatulli qaummatitun qaummağigitchi nakuurualiqilusi, iñuich tautukkumagaich nakuurualiqiasi aasii nangaglugu Aapari qilañmiittuaq.^m

Jesus Iłisaurriruq Pitquratigun

¹⁷Isumanasi qainanasugaluna asivağiağlugich pitqurat qaisauruat Moses-kun, iłisaurrutiniñlu uqaqtiniñisa God-im. Qainaitchuña asivağiağlugich, aglaan taññiağlugich. ¹⁸Qanuq ilumun uqallautigivsi, qilağlu nunalu piñiaññaagnik, atausiuraqunnii God-im pitqurañiñi naumañiñniqsrakkaluaq-unnii piğumiñaitchuq iluqaisa pitqurat taññigataqtillugich.ⁿ ¹⁹Kiñapayaq tavra kamaksriñitkumi atausiuramikunnii kamanaiñniqsrañannik makua pitqurat

^a 4.23 Mt 9.35; Mk 1.39. ^b 5.4 Is 57.18; 61.2. ^c 5.5 Ps 37.11. ^d 5.6 Pr 9.5; Is 55.1-2. ^e 5.8 Ps 24.3-4.

^f 5.9 Pr 12.20. ^g 5.10 1 P 3.14. ^h 5.11 1 P 4.14. ⁱ 5.12 2 Ch 36.16; Ac 7.52. ^j 5.13 Mk 9.50; Lk 14.34-35.

^k 5.14 Jn 8.12; 9.5. ^l 5.15 Mk 4.21; Lk 8.16; 11.33. ^m 5.16 1 P 2.12. ⁿ 5.18 Lk 16.17.

aasii ilisautiaqsilugich iñuich tainnali pitqulugich, kamanaiññiqsrauniaqtuq atanniqsimaviani Taavruma qilañmiittuam. Aglaan iñuk kamaksriruq pitquranik ilisaurrutigivlugiñlu, kamañañiqsrauruq atanniqsimaviani Taavruma qilañmiittuam. ²⁰ Qanuq uqallautigivsi, Iñuuniağusiqsi nalaunñaruakun nakuuñhaañitpan iñuuniağusianniñ ilisaurrit pitquranik Pharisees-lu, suuramikunnii isigumiñaitchusi atanniqsimavianun Taavruma qilañmiittuam.

Jesus Ilisaurriruq Qinnautaiññikun

²¹ Tusaanarusi uqausiusiañannik taipkua iñuich inna, Iñuagñak. Kiñaliqaa iñuagñigumi anayasaagñiaqtuq isivğiqsaunigmun. ²² Aglaalli uvaña uqallautigivsi uumiña. Iñupayaaq qinnaurriruq aniqanmiñnik anayasaagñiaqtuq isivğiqsaunigmun. Kialiqaa uqamaqñuutigumiuñ aniqatini, anayasaagñiaqtuq isivğiqsaunigmun ataniğnaqusiraqtuaniñ. Kiñaliqaasuli uqallaurrigumi inna, Ilivich isumalluağit-chuatiin, ilaa anayasaagñiaqtuq nagliksaağvijnmugniksramun ignigmun. ²³ Tavraasii aitchuiyumaagaqsiguvsi God-mun aitchuutivsiññik ikipkaivijnmi, aasii tavrani itqaiłusi aniqatiksi sunñutiqaqtilaañanik ilivsiññun, ²⁴ qimaksigik tavrura aitchuutisi sivuğaananun ikipkaivium, aasii aullağlusi, ilauraaliuqqaagitchi aniqativsiññun, aasii qaiłusi aitchuutigiyaqtuğlugu aitchuutiksi.

²⁵ Atisiqatigisigik pasirisi qilamik, uqaqsitaagvijnmullavsi, ilaanni pasirivsi aitchuutigiviagaasi isivğiqsimun, aasiil i isivğiqsim tigutaaqtitchirimun, aasii isiqtaulusi tigutaagvijnmun. ²⁶ Ilumun uqallautigivsi, aniyumiñaipiaqtusi suuramikunnii aqiliğaniqqaanñasi.

Jesus Ilisaurriruq Allatuğnaiłamik

²⁷ Tusaanarusi uqautauñaruamik inna, Allatuğnak. ²⁸ Aglaalli uqallautigivsi, iñupayaaq qiniqtuq ağnamun ikğigivlugu, allatuaniktug isumamiñi.

²⁹ Taliqpium irivsi piluksipkaqpasi, iñuusitchi ilivsiññik iraiğlusi iksiruatan irivsiññik. Iñuñhaagayaqtuq iraitkuvsuunnii aasii iñuulusi nalaunñaruakun, timisi suğğaiłlugich igitaunigmiñ nagliksaağvijnmun. ³⁰ Suli taliqpium argavsi piluksipkaqpasi, iñuusitchi ilivsiññik taliqpivsiññik argaiğlusi iksiruatan argavsiññik. Iñuñhaagayaqtuq ilivsiññun argaiłlusiunnii iñuuguvsi nalaunñaruakun, timisi suğğaiłlugich nagliksaağvijnmuktitaunigmiñ.[†]

Jesus Ilisaurriruq Avitquñjirrunmik

(Matthew 19.9; Mark 10.11-12; Luke 16.18)

³¹ Uqaluñammuiqsuli, Kialiqaa avitkumiuñ nuliani, qaitchilijun makpiğaanic aglagluni nalupqinaigutinin avinnikun. ³² Tavrani uqallautigivsi, kialiqaa avitkumiuñ nuliani, allatunaitkaluaqtillugu, taamna avittuq pasirauruq allatutitchirualilugu uiniñtikpan nuliani. Aasiisuli anun nuliatuq avitaunaruamik allatuğmiuq.[†]

Jesus Ilisaurriruq Unniqsuqñiñnikun

³³ Tusaanammuiqsuli uqausiusiañannik taipkua iñuich inna, Anjuqsiiñnik unniqsuqñiisignik kimulliqaa sivuğaani Atanğum, aglaan taññigun unniqsuqñiisigijakkan. ³⁴ Aasiil uqallautigivsi, Unniqsuqñiiguvsi ukpignaqsiligñiatagnagu atuğlusi suañaruaniq uqaluñnik. Atuğnagu qilak uqaluvsiiñni, qanuq God umialguruq tavrani. ³⁵ Atuğnagu nuna uqaluvsiiñni qanuq God-im isigagmiñun tunñavigimmatun itkaa, naaggaunnii Jerusalem

²⁰ 5.21 Eñ 20.13; Dt 5.17. ²¹ 5.27 Eñ 20.14; Dt 5.18. ²² 5.29 Mt 18.9; Mk 9.47. ²³ 5.30 Mt 18.8; Mk 9.43.

²⁴ 5.31 Dt 24.1-4; Mt 19.7; Mk 10.4. ²⁵ 5.32 Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18; 1 Co 7.10-11.

²⁶ 5.33 Lv 19.12; Nu 30.2; Dt 23.21. ²⁷ 5.34-35 Is 66.1; Mt 23.22; Jas 5.12.

qanuq kamañauqum umialgum iniqpagigaa.^w ³⁶Suli unniqsuqñiiguvsi ukpignaqsiligniatagnagu atuğlugu niaquqsi uqaluvsinñi, qanuq atausiqunnii nuyaq qatipkağumiñaitkiksi naagga mañaqsipkağlugu. ³⁷Tavraasii unniqsuqñiiguvsi añiğniñhiñauli ilagaluağnagu allamik uqaluñmik, naaggağniñhiñauluniñu qanuq supayaam uqaluum ilatauruum taapkuñnuña piłuksipkaqpiagaasi.

Jesus İlisaurriřuq Akisağnaiłamik

(Luke 6.29-30)

³⁸Tusaañagiksi uqallautauñaruq, Iri akisautiqaglı irimik, kiguttauq kigunmik.^x ³⁹Aasiılı uqallautigivsi, Akisaqtuğviginagu iñuum pimaqlukpasi. Aglaan kialiqaq iqsaaviñaqpassi taliqpivsigun, mannisiuñ igluani.^y ⁴⁰Aasiisuli kialiqaq pitqurriqutilusi uqaqsitağviñmi akiliiipkaqsapasi qaliğuuravsinñik, quppigaaqsılı piłiuñ. ⁴¹Suli aņuyaktim nunurılı saagaqtitpasi nanmagmiñik atatchisun mile-tun, nanmaksigik malğuktun mile-luğutiktun. ⁴²Aitchuqsuñ iñuk piatchiaqtuaq ilivsinñiñ, suli itigaurraqtinnagu iñuk attaqsiřuq ilivsinñiñ.

Piviuttağisigik Akiliiqsuqtisi

(Luke 6.27-28, 32-36)

⁴³Tusaañarusi uqallautauñaruamik, Piviuttağiyumagiksi siłalliysi aasii uumigilugu akiliiqsuqtiksi.^z ⁴⁴Aglaalli uqallautigivsi, piviuttağisigik akiliiqsuqtisi suli aņayyutilugich tamatkua nagliksaaqtitchiruut ilivsinñik, ⁴⁵ilivsi miqıqtuğiyumagaasi Aapavsi qilañmiittuam, qanuq siqiiñi nuipkallagaa pigiitчуuanullu nakuuruanullu, suli sialuguqtıñu nalaunñaruam nalaunñatчуuanullu. ⁴⁶Qanuq piviuttağiyuvsigik tamatkua piviuttağirisi, summan niğiułpisi God-mun akiliiğniğasugalusi? Tainnaptauq tax-iñik katitchirit pisuummiut. ⁴⁷Pağlaguvsigik kisiisa aniqatiisi, allauruamik pivisi allaniñ? Tainnatuttauq Jew-guñtчуuat pisuummiut. ⁴⁸Tavraasii nalaunñapiaqtuksraursi, Aapavsisun qilañmi nalaunñapiaqtuatun.^a

Jesus İlisaurriřuq Qanuq Nagliktuiñaqtilaamik

6 ¹Qaunagisitchi pirağausiqağunıllısi nagliktuutivsinñik qiiñiusaaq-siinğlusi sivuğañanni iñuich. Tainnatuaguvsi Aapavsi qilañmiittuam akiliiğumiñaitkaasi.^b

²Tavra, aitchuiguvsi nagliktuutininik, nipauqluktautiginagich, ukpiññuqaqtuat pilğusiatitun aņayyuvıñni apqutiniñu, nangaqusaaqlutıñ iñuñnun. İlumun uqallautigivsi, akiliiusiaqaaniktut. ³Aglaan ilivsi aitchuiguvsi nagliktuutininik, ilisimapkağniatagnasi saumiksi nalupkağmatun suliqitilaañanik taliqpivsi. ⁴Nagliktuisitchi nalunaqtuakun, aasiılı Aapavsi tautullaruam nalunaqtuami akiliiğniagaasi.

Jesus İlisaurriřuq Aņayyunikun

(Luke 11.2-4)

⁵Aasiisuli aņayyuguvsi, piññasi ukpiññuqaqtuatun, qanuq ilinich makitavlutıñ aņayyullaturut aņayyuvıñni apqutillu kayyaañiñni, tautuqsaqaqlutıñ iñuñnun. İlumun uqallautigivsi, akiliiusiaqaaniktut.^c ⁶Aglaan ilivsi aņayyuguvsi, isiğitchi inauravsinñun aasii umiqqağlugu upkuq aņayyuaqsılısi Aapavsinñun nalunaqtuamiittuamun, aasiılı Aapavsi tautullaruam nalunaqtuami, akiliiğniagaasi. ⁷Suli aņayyuniğmi uqallakkaluamiiğñasi tañiğitчуuanik uqağniğnik Jew-

^w 5.35 Ps 48.2. ^x 5.38 Eñ 21.24; Lv 24.20; Dt 19.21. ^y 5.39 Lm 3.30. ^z 5.43 Lv 19.18.

^a 5.48 Lv 11.44-45; 19.2; Dt 18.13. ^b 6.1 Mt 23.5. ^c 6.5 Lk 18.10-14.

gunjitchuat pilgusiatitun, qanuq isumasuurut tusaarauniagnivlutinj pisigilugich iñugiaktuat uqalutinj. ⁸Tuvrağnasigik, qanuq Aapari ilisimaruq sunik pigiraksrağikkavsiñnik sivuani apiqsriñaiñjavsi inmiñun. ⁹Añaayyusitchiasii inna. Aapavut qilañmiittuatiin, iñuich qiksigitisin. ¹⁰Ilivich atanniqsimakkich iñupayaat. Iñupayaat pilich pisuutignik nunami, qilañmi pisuutignik piruatun. ¹¹Aitchuqtigut uvlupak niqiksraptiñnik. ^d ¹²Suli suliqutiginaikkich itqaumayumiñaiğlugich piluutivut, uvaguttauq suliqutiginaigmatun itqaumayumiñaiğlugich tamatkua piluksiruat uvaptiñnun. ¹³Suli ikğituchaktinniaqtinnatigut, annautilutalu piluktuamiñ. [Qanuq ilivich umialgurutin suaññatiqatlutin kamanautiqatlutillu isuitchuamun. Amen.] ¹⁴Qanuq suliqutiginağvusigik itqaumayumiñaiğlugich iñuich piluutinjich, Aapavsi qilañmiittuam suliqutiginağñiagmigai itqaumayumiñaiğlugich piluutisi. ^e ¹⁵Aglaattauq suliqutiginağumiñaitkuvsigik iñuich piluutinjich, Aapavsiuvaq suliqutiginağumiñaiñmigai piluutisi.

Jesus Ilisaurriruq Niğilaiñnikun Añaayyuuqluni

¹⁶Suli niğilaitkuvsii añaayyuuğlusi, qiniñaqagnasi ipiqtunaqsilusi ukpiññaqatuatun, qanuq ilaisa qiniñaiğilirağigaich kiiññatiñ niğilaisilaaqtinj tautuquvluğlu iñuñnun. Ilumun, uqallautigivsi, akiliusiaqaaniktut. ¹⁷Aglaan niğilaitkuvsii añaayyuuğlusi, allaññuqtignagu kiiññaqsi, ¹⁸iñuich naluyumagaat niğilaiñniqsi añaayyuuqlusi, aglaan Aapavsi nalunaqtuamiittuam ilisimagaa, aasii Ilaan tautuağiruam nalunaqtuami akiliğñaigaasi.

Jesus Ilisaurriruq Suğaliqtigun

(Luke 12.33-34)

¹⁹Tutquiniñasi mattumuña nunamun ilivsi piksravsiniñnik suğaliğnik, qupilgullu qalğuvlu maqutçuugai, suli tigligayuktit siqumutivlutinj tigligağviannun. ^f ²⁰Aglaan tutquisitichi qilañmun ilivsi piksravsiniñnik suğaliğnik. Tatpagmani qupilguitchuq qalilaitchuğlu maqutçhirusranik, tigligayuktaitchuğlu siqumutilutinj tigliktuksranik. ²¹Qanuq irvianni suğalivsi, tavraniitchugniagmisi.

Qaumman Timimun

(Luke 11.34-36)

²²Irrak nannisun ittuk timimun. Irii surruitpata tautuksisugniaqtusi iñuulluatağniksramik tuvrağluğlu God-im sivunniutaa. Inniaqtusi silivinñaruatun qaummağiksuamik. ²³Aglaan irisi surruiniñnitpata tautuğluatayuiñniiaqtusi iñuulluatağniksravsiniñnik, God-im sivunniutaa tavralluğlu. Inniaqtusi silivinñaruatun taaqtuamik. Tavraasii isumagaluağvusi iñuunasuğalusi God-im iñuutqataatun makimañallaan God-im sivunniutaa, qanutun killukuagtigirisi.

Jesus Ilisaurriruq God-mik, Suğaliqtigullu

(Luke 16.13; 12.22-31)

²⁴Kiñaliqaa savakkumiñaitchuq malğugnik ataniqagłuni atautchikun, qanuq ilaan uumiginiagaa iğlua aasii piviağilugu iğlua. Naaggaunnii qiksiksrautiqağluni iğluanun aasii suññiğilugu iğlua. Savautiyumiñaitkiksi God suğallagniağniğlu atautchikun.

²⁵Tavraasii uqallautigivsi, uñjarrisigağnasi niqiksravsiniñnik, imiksravsiniñniğlu iñuusukupailłusi, naaggaunnii annuğaaksravsiniñnik. Inuggun naumalħaaqtuq niqiksraqsuqsiniñniğniğmiñ, suli timi naumalħaaqtuq annuğaaniñ. ^g

^d 6.11 Pr 30.8-9. ^e 6.14-15 Mk 11.25-26. ^f 6.19 Jas 5.2-3. ^g 6.25-34 Ps 55.22; 1 P 5.7.

²⁶Qiniqsigik tiŋmiat tiŋmiruat siłami, kanğaqsruilaitchut nautchiaksranik naagga kivrilaichut katitchilaichullu suğalliqpiŋnūn, naaggaupva Aapavsi qilaŋmiittuam nigipkaqsimaagai. Ilivsi akisułhaaqtusi tiŋmianiŋ. ²⁷Nalliqsi iŋuuniqtusilaagumiŋaitchuq uŋjariŋiŋiŋagluni.

²⁸Aasii summan uŋjarrisiginiqpisiuŋ annuğaaksraq? Isumalaagutigisigik nauriat qanuq nautilaŋat. Sigğaqilaitchut ukiłharriulaitchullu, ²⁹uqallautigivsi, Solomon-unnii qanutun kamaŋaqtigigaluaqtuni annuğaŋaitchuq atautchisun-unnii tamatkunatun nauriatun qiniyunaqtigiligluni.^h ³⁰Tainnatun God-im qaunağillaniqpagich nauriallu ivgilłu uvluḡaḡiŋaḡ nauruat aasii uvlaakun qirriutivlugich igniğviŋmun, nalupqinaichuq annuğaaksraqaqtinniağaasi. Qanutun ilivsi ukpiğutikisigirusi uŋjariruasi. ³¹Tavraasii uŋjariŋasi. Apiqsruqtuğnasi inna, sumik niğiŋiaqpisa? Sumik imiğniaqpisa? Sumik annuğağniaqpisa? ³²Qanuq ukpinaichuat piŋniagnağuurut iluqaiŋniŋ tamatkuniŋa. Aapari qilaŋmiittuag ilisimaruq piqaqtuksrautilaavsiŋniŋ iluqaiŋniŋ tamatkuniŋa. ³³Tavraasii piqaqtinniağaasi iluqaiŋniŋ tamatkuniŋa ilivsi atanniqsimapkaqqağuvsi God-mun iŋuulusiḡu nalaunŋaruakun. ³⁴Taamna tainnainman, uŋjarrisagaŋagu uvlaakuksraq, qanuq uvlaakun iŋuk uŋjarrisigağumiŋaqtuq uvlaakun piruanik. Uvluğağikpan uuktuağusiat naamarut uvlullaanun.

Jesus Iļisaurriruq Qanuqinniğaqligŋasi

(Luke 6.37-38, 41-42)

7 ¹Qanuqinniğaqligŋasi allanik, God-ivli qanuqinniğağniŋiŋmigaasi. ²Qanuq qanuqinniğaunmik uqallautigağuvsi taavrumiŋa qanuqinniğausiağağniaqtusi. Qanutchikun qanuqinniğaiguvsu tuniqtusiḡu naagga tunikilḡu, tainnatuttauq qanuqinniğausiağağniğağmisi.ⁱ ³Summan pasivisigik aniqatisi killuliqirualivḡugich ilivsi pigiiłhaağaluŋŋavsi? ⁴Tainna pikavsi, iŋuktun ittusi qirugrağmik irimiutaqallağmi irriugauramik piiqsniŋiŋaaktuatun aniqanmi iraanin. ⁵Ukpiŋuŋaqtuasii, iḡaqsruqqağitchi ilivsiŋniŋun, aasii ikayuğumiŋaqsivaalluglugich aniqatisi killukuagağutiŋiŋniŋ.

⁶Iļisautiniatagnagich uumisuglutinŋ paaqsanŋaruat God-mun qanuq qimmisun ittut saallusi ugiağniaqsagaumaruatun ilivsiŋniŋ. Iļisautiniaqsagaaluqtuni ittut iļisimmatun uyağagnik akisuruanik tuttuḡuich sivuğaannun. Puttuqsrisaitchut akisutilaanŋanik aasii tunmalugigiŋaqlugich.

Aŋaayyusitchi Ivaqļiasitchi Tiglukuḡitchi

(Luke 11.9-13)

⁷Aŋaayyuguvsi, qapiŋailḡusi qiniŋuaqtuḡitchi aitchuusiağağniaqtusi, qapiŋailḡusi ivaqļiasitchi paqinniğağiksi ivakkaqsi, qapiŋailḡusi tiglukuḡitchi aasii upkuig utiniağaasi.^j ⁸Qanuq iŋupayaaq qiniŋuaqtuḡituiŋaqtuag aitchuusiaqallarug, sulii ivaqļiatuiŋaqtuag paqitchivḡuni, iŋuk sulii tiglukuḡituiŋaqtuag upkuigurriagağniaqtuq. ⁹Nallivsi aapauruasii aitchuğumiŋaitkiksi iğniqsu uyağagnik apigikpasi punniagağugluni, ¹⁰naagga aitchuğumiŋaitkiksi nimigiŋamik apigikpasi iqaluagağugluni. ¹¹Tavraasii ilivsi, nakuuŋitkaluŋŋavsi, aitchuisuursu nakuuruanik miqłiqtuvsiŋniŋun, qanutułhaaq aasii Aapari qilaŋmiittuag aitchuiyumiŋaqtigirusu nakuuruanik tamatkunūŋa qiniŋuaqtuḡuanun inmiŋun.

¹²Tavra qanupayaaq pitquyumağuvsi iŋuŋnun, tainnatulli pisigik, qanuq taamna taŋŋiutauruq pitquranun qaisauruanun Moses-kun, iļisaurritiŋiŋniŋullu God-im uqaqtinisa.^l

^h 6.29 1 K 10.4-7; 2 Ch 9.3-6. ⁱ 7.2 Mk 4.24. ^j 7.7-8 Dt 4.29; 2 Ch 15.2-15; Jr 29.13.

^k 7.7-11 Jn 14.13-14; 15.7, 16; 16.23-24; 1 Jn 3.21-22; 5.14-15. ^l 7.12 Lk 6.31.

Nigukitchuaq Isig'iaq

(Luke 13.24)

^{13,14}Isig'itchi nigukitchuakun isigiakun. Isig'iaq nigukitchuq sig'lig'naqtuglu apqun kanjiniinaqtuaq qilanjmun aasii inukitchut inuich paqitchiruat tamattumiña apqunmik. Aasiivsauq igluani inugiaktuat isinjagaat niguturuuq isig'iaq aasii iglauvigivlugu sig'lig'naitchuaq apqun kanjiniinaqtuaq nagliksaagvinmun.^m

Napaaqtuq Siig'nanjilu

(Luke 6.43-44)

¹⁵Nipunaitchitchi uqaqtaunjuuqtuanik God-mun, qanuq qaisuurut sagluqinniguklutinj qin'naqaqlutinj imnaisun anniaqhlaitchuatun. Ilinjich ipiagataqtut kaaksiuruatun amaqqutun anniaqhligumiinaqtuatuun ilivsiin'nik. ¹⁶Ami ilitchuginiagisi pilgusinjisigun, napaaqtututtauq siig'nanjisigun ilitchugimmatun. Grapes siig'nat naulaitchut nauruanin' kakillaagnalinjin, fig-gillu siig'nat. ¹⁷Tavra napaaqtugiksuaq siig'nisuurut siig'naagiksuanik, aglaan napaaqtug'iitchuat siig'naag'iitchuuanik. ¹⁸Napaaqtugiksuaq siig'niyumiinaitchuq siig'naag'iitchuuanik, naaggaun-nii napaaqtug'iitchuuaq siig'naagiksuanik. ¹⁹Napaaqtupayaaq naurilaitchuuaq siig'naagiksuanik kipisuugaat aasii qirriutivlugu ignigmun.ⁿ ²⁰Tainna tavra uqaqtaunjuuqtuat God-mun ilisimaniagisi pilgusinjisigun.^o

Qajaunnii Ilisimajaitkivsi

(Luke 13.25-27)

²¹Ilanjich uqaqtuat uvamnun inna, Ataniiq, Ataniiq, isigumiinaitchut atanniqsimavianun Taavruma qilanjmiittuam, aglaan inupayaaq kamaksriruuaq pisuutaanik Aapama qilanjmiittuam isig'niaqtuq. ²²Taivrumani isivig'vinjimi inugiaktuat uqaq'niaqtut uvamnun, Ataniiq, Ataniiq, uqaqtaunaitpisa God-mun pisivlutin, anittainaitpissalu ilitqusiqlugnik atuqlugu atqin, suli pinaitpisa inugiaktuanik aliug'naqtuanik atuqlugu atqin?^p ²³Tavraliasii nalupqinaig'luglu uqallautiniagitka, qajaunnii ilisimajaitkivsi, aullag'itchi uvamniin, ilivsi piluusiqirir.^p

Malguk Igluqpirik

(Luke 6.47-49)

²⁴Inupayaaq tavra tusaaruuaq makkuniña uqalumnik aasii kamagivlughich arriqaq'niaqtuq isumaturuamik inujmik igluqpiruamik uyaq'agruam qaanjanun. ²⁵Tavraasii sialug'uuqtuq, ulittu'glu, anugi anuqqanmivluni aasii qasaqtaqlugu taamna igluqpak, aasii ulgunjitchuq, qanuq manjuqajaruuq uyaq'agruamun. ²⁶Aasisuli inupayaaq tusaaruuaq makkuniña uqalumnik aasii kamaginijug'ich arriqaq'niaqtuq isumalluugiitchuamik inujmik igluqpiruamik qaviam qaanjanun. ²⁷Tavra sialug'unaruuq, suli ulih'uni, anuqqanmivluni aasii qasaqtaaq'isivlugu taamna igluqpak, aasii ulgunjaruuq suksraung'ipiallaktuni.

Jesus Atanignaqtuaa

²⁸Tavra Jesus uqanaiag'atagman taapkuniña uqalun'nik, inusalaich kamasuutiqajarut ilisaurrutinj'nik,^q ²⁹qanuq ilaan ilisautinjagai inuktun atanignaquisiraqtuatuun, ilisaurrij'aa'nisitun pitquranik.

Jesus Mamititkaa Killig'ruaqtuqtuaq

(Mark 1.40-45; Luke 5.12-16)

8 ¹Tavra Jesus atqagman iggimiin, inugiapiag'ataqtuat inuich malija-gaat. ²Tavrani, killig'ruaqtuqtuaq ullautinjaruuq ilaanun aasii sitquq'uni

^m 7.13-14 Ps 1.6; Pr 4.18-19. ⁿ 7.19 Mt 3.10; Lk 3.9. ^o 7.20 Mt 12.33. ^p 7.23 Ps 6.8.

^q 7.28-29 Mk 1.22; Lk 4.32.

sivugaanun uqaqłuni, Ataniiq, pisukkuvich mamititchumiñağınja. ³Tavra Jesus isaanaruq aasii aksikługu uqallakłuni, Piyummatiaqtuņa. Mamittin. Tavra tavrannatchiaq ilaan killiğruaqtuutaa maminņaruq. ⁴Tavra Jesus uqallautinagaa, uqaqsailiyumautin sumikunnii iņupayaamun, aglaan aullağıñ, tautuktitchaktuğiiñ aņaayyuliqsippanmun, aasii aitchuiłutin aitchuunmik Moses-kun piraksriutauruamik, iņuich iłitchuğıyumaut salummaqtutilaagņik piqataullasivıłutin iņunņun.^f

Jesus Huaqsigaa Anuyaktit Atanauranata Kivgana

(Luke 7.1-10)

⁵Tavra Jesus tikiłgataviksillugu Capernaum-mun, Rome-miuguruam anuyaktit atanauranata paanagaa, qinņuaqtuğvıgıvlugu, ⁶uqaqłuni, Ataniiq, uvaptiņni amma kivgaga nalaruq, avatiņi tuqvıltiņ, ihuıllıupiağataqłuni. ⁷Tavra Jesus uqallautinagaa, Ullaglugu iħuaqsıñiağıga. ⁸Tavra anuyaktit atanauranata kiunagaa, Ataniiq, nalliummatinitchuņa isiğiağumiñağlutin iglumnun, aglaan uqallaksiñiağıñ piraksriunmik, aasii kivgaga iħuaqsirauniaqtuq. ⁹Qanuq uvanaptauq ataniqagmiunja atanauranik, aasii anuyaktiqagmiunja anjalatamnı. Uqallakama iłanannun, Aullağıñ, aullağaqtuq. Suli allamun uqallakama, qağğıiñ, ilaa qairaqtuq. Suli kivgagikkamnun uqallakama, Una piun. Taamna pisuummigaa. ¹⁰Tavra Jesus tusaaqqaqługu ilaa uqaqtuq, kamatchanaruq, aasii uqallautivlugich tamatkua malıgıuqtini, Iłumun uqallautıgıvsi, Israel-guruaniunnii iłitchuğıņaitchuņa iņunmik ukpiğutiqaqtıgıruamik uumatun iņuktun. ¹¹Uqallautıgıvsi, iņugiaktuat Jew-guņitchuat qaiñiaqtut nunapayauraniñ, aasii aquvitqataulutiņ nigğıvıñun piqatıgilugu Abraham, Isaac-lu, Jacob-lu atanniqsımaviani Taavruma qılanmiittuam.^g ¹²Iłanıllı Israel-guruat miqłıqtuunasugıruat atanniqsımannıktuamun iğitauniaqtut taagņıqsauruamun. Tavrani iņuich qaniaqtut tiriqtıllugıllı kıgıtıtiņ.^h ¹³Tavrani anuyaktit atanauranannun Jesus uqallanaruq, Aullağıñ. Tanņıqsuq apiqsrian ukpilianıkvich. Tavra kivgana iħuaqsiraunaruq tavrauvvaa.

Jesus Huaqsigai Inugiaktuat Inuich

(Mark 1.29-34; Luke 4.38-41)

¹⁴Tavra Jesus isiqami Peter-m igluanun, ilaan tautunagaa Peter-m aakarunaja nalaruq uunnautıqaqłuni. ¹⁵Jesus aksınagai arganı, aasii uunnautainaruq, makıtıqłuniasii niqıhuğutiąsıvılugich.

¹⁶Taavrumanı unnuğiaqtuami iņuich qağğırriņarut iņugiaktuanı k ilitqusıqıħuaqtuanı k, aasii Jesus anıttanagai ilitqusıqıħuıch uqaluņmiñı k, sulı iħuaqsıvılugich iluqaisa nanıttuat. ¹⁷Taamna tanņıjıtausanaruq uqautıgıņaraanun uqaqtıņan God-im Isaiah-m inna, "Ilaan piınagai suanrırutıvıllı nanrırutıvıllı."^u

Sıgıłıñnaqtuq Iłitchıtquraanıq Jesus-mun

(Luke 9.57-62)

¹⁸Tavra Jesus tautukamıgıch iņugiapiağataqtuat iņuich avatimiñı, piraksrıınagai iłitchıtqurani ikaaqvıvlugich taagunatchığmun. ¹⁹Tavra iłısaurrı pitquranı k ullaunıararuq ilaanun aasii uqallautıvlugu, Iłısaurrı, malıgıuağıñiağıkpiñ sumupayuraq aullağuvıch. ²⁰Tavrani Jesus uqallautınagaa, Pisukkaat sısiqaqtut, tiņmiıllu ugıluqaqłutiņ, aglaan Iğıñıa Iñuum aımaagvııchıuq pımaaqtuğumiñakka-miñı k. ²¹Allasulı iłanat malıgıuqtıņısa uqallanaruq ilaanun, Ataniiq, iłıvı-gıallaktıqqaagılagu aapaga, malıgıuqaqpaallıkkumagıkpiñ iłıvıqqaagılugu. ²²Tavra

^f 8.4 Lv 14.1-32. ^g 8.11 Lk 13.29. ^h 8.12 Mt 22.13; 25.30; Lk 13.28. ^u 8.17 Is 53.4.

Jesus uqallautigiññanagaa, Akkupak malin̄ña. Tamatkua tuqujaruatun ittuaat iluvviuǵlich tuqujaruanik.

Jesus Quunniǵuqtitkaa Imaq

(Mark 4.35-41; Luke 8.22-25)

²³Tavra Jesus ikimman umiaqpauramun, ilitchitquran̄isa ikiqasin̄agaat. ²⁴Tavraasii anuqqałłan̄jaruq, umiaqpauraqunnii iksruǵaliqłtuǵu imǵum. Aasii Jesus siñin̄jaruq. ²⁵Tavra ullakłtuǵu itiqsan̄agaat, uqaqłutin̄, Annauttutigtug Ataniiq, suksraugaqsirugut. ²⁶Tavra ilaan uqallautin̄jagai, Summan iqsivisi? Qanutun ukpiǵutikisigivisi? Tavra Jesus makin̄jaruq, aasii suakługik anuǵilu imaglu, aasii quunniǵupalun̄jaruq. ²⁷Tavrani in̄uich kamasupalun̄jarut, uqaqłutin̄, Qanusiq uvvauna in̄uk, anuǵivlu immavlu kamagillan̄iqpatku.

Jesus Huaqsigik Malǵuk Ilitqusiǵuqaqtuak

(Mark 5.1-20; Luke 8.26-39)

²⁸Tavra tikiñman taagun̄atchiǵmun nunañannun Gadarenes, malǵuk ilitqusiǵuqaqtuak paan̄agaak, in̄ukpalliǵutin̄ iluvviviñniñ, iqsinaqpaiłłutin̄ in̄uich-unni tamaunaallan̄janisuat. ²⁹Tavra nipaalarraqsin̄jaruk, Iǵniñuruatiin Godmun Suniaqpisiguk? Qaivich nagliksaaqtitchaqtuqłunuk nagliksaaqtitauviksraq nalautin̄jan̄in̄jaan? ³⁰Tavra tuttuqłusalaich niǵiñin̄jarut un̄asiuraqłutin̄ ilin̄in̄niñ. ³¹Tavra ilitqusiǵuich apigipiǵatan̄agaat, Anitkuptigtug, aullaqtittigtug tuttuqługnun. ³²Tavra Jesus uqallautin̄jagai, Aullaǵitchi. Tavra anikamin̄j aullan̄jarut tuttuqługnun. Tavraasiikii, iluqaǵmin̄j tuttuqłuich pañalin̄jarut suamavlutin̄j anmun qutaiłakun ikpikun immamun, aasii ipivlutin̄j. ³³Tavra qaunaksriruat tuttuqługnik pigrun̄jarut, aasii in̄iqpañmukamin̄j quliaqtuǵin̄jagaich supayaurat, qanuqtilaan̄agniglu ilitqusiǵuqaqtuak. ³⁴Tavraasii, iluqaǵmin̄j in̄iqpaum in̄un̄j qain̄jarut kasuǵiaqłtuǵu Jesus. Aasii tautukamirrun̄j apin̄jagaat katchun̄jaiqłutin̄j qimauditquvlugu ilimin̄jniñ.

Jesus Huaqsigaa Aulalaitchuqaq In̄uk

(Mark 2.1-12; Luke 5.17-26)

9 ¹Tavra Jesus ikivluni umiaqpauramun ikaan̄jarut, aasii tikiłłutin̄j ilaan in̄uuvianun in̄iqpañmun. ²Tavra, qaǵǵirrin̄jarut ilaanun aulalaitchuamik, nalavluǵu ikuvǵamiñi. Tavra Jesus puttuqsrikamin̄j ukpiǵutaat uqallan̄jaruq aulalaitchuamun, Quviasuǵiñ, iǵniñ. Piłutitin̄j suliquitigin̄jaisaurut itqaumayumiñaiqługich. ³Tavra ilan̄jich ilisaurrit pitquran̄ik uqaan̄jarut in̄mignun, Una in̄uk uqaqtuq iliuqłuni God-itun. ⁴Tavra Jesus ilisimavlugich isuman̄jich uqallan̄jaruq, Summan pigiitchuan̄ik isumavisi? ⁵Nalliak uvva sigliñnaiłłhaaqpa uqallaktuni inna, Piłutitin̄j suliquitigin̄jaisaurut, naagga uqallaktuni, Makillutin̄j pisuǵiñ? ⁶Ukpign̄naqsilign̄iaǵiga ilivsiññun Iǵniñ In̄uum atan̄ign̄naqtuqtilaan̄janik nunami suliquitigin̄jaigumiñaiqługich itqaumayumiñaiǵlugich piłutit. Ilaa tavrani uqallan̄jaruq aulalaitchuamun, Makillutin̄j pisuǵiñ. Tigulugich ikuvǵatin̄j aggiñ. ⁷Tavra makiłłuni ain̄jaruq. ⁸In̄usalaich tautukamirrun̄j, kamatchan̄jarut, aasii nan̄an̄agaat God suan̄jatiqaqtitchiłłaruq tainnatchimik in̄un̄nun.

Jesus Ququaǵaa Matthew

(Mark 2.13-17; Luke 5.27-32)

⁹Tavra Jesus aullaqłuni tavrann̄ja, tautun̄jagaa in̄uk atiqaqtuqaq Matthewmik aquppiruqaq tax-iliqiviniñmi, aasii uqallautin̄jagaa, Malin̄ña. Tavra makiłłuni malin̄jagaa. ¹⁰Qakugulimman, Jesus niǵiyaqtun̄jaruq Matthew-m igluanun. Tavrani in̄ugiaktuat tax-in̄ik katitchirit piłusiqirillu qaivlutin̄j niǵiñiaqasin̄agaat Jesus

ilitchitquraniġu.^v ¹¹ Tavra Pharisees ilitchuġikamirruġ taamna, uqallautiŋagaich ilitchitquraniġ, Summan ilisaurriksi niġiqatiqaġuuva tax-nik katitchiriniġ piġuusiqiriniġlu? ¹² Tavra tusaakamiuġ taamna, Jesus uqallaŋaruq, Tamatkua surruitchuat taaktituaksraitchut, aglaan tamatkua nanjittuat. ¹³ Aullaġlusi ilitchaqtuqsuġ una sumik sivuniqaġmagaan, “Kipiġniugutigiġiga nagliktautquvlusi, ikipkautiġhiŋaŋilaanik aitchuutinik.” Qaiŋaitchuŋa ququagiaglugich nalaunŋaruat aglaan isumalitqivlugich piġuusiqirit.^w

Apiqqun Niġilailaġnikun Aŋaayyuuqġuni

(Mark 2.18-22; Luke 5.33-39)

¹⁴ Tavra ilitchitquraniġ John qaiŋarut Jesus-mun, uqaqġutiŋ, Suvlutaavagut Pharisees-lu aŋaayyuuqapta niġilaitchuuvisa, ilitchitquratin tainna piġaisillugich?

¹⁵ Tavra Jesus uqallautiŋagai, ilisimarusi katirrusiqiruanun tuyuġmiaqtauraut ipiqtusugniaŋitchut nayuqtigiŋŋaan uiksraun. Aglaan uiksrautim aullaaurraviksraŋa tikitchumaaqtuq, aasii taimaniġu niġilaitpaallugniaqtut.

¹⁶ Suli kiŋapayaaq ilaaqtuutiqalaitchuq ilignimik ugliŋaitchuamik ukiġhaamik annuġaalunmun, qanuq ilaaqtuutauruq algutiniaqtuq annuġaamiŋ, aasii allaq agliġhaaġluni. ¹⁷ Naaggaunnii nutauruq wine puuġnaitchuq puuġruanun. Puuġ-luaqpan wine puuġruamik puvlagluni qaagŋiaqtuq, aasii wine kuviġluni, puuġlu maquluni. Aglaan nutauruq wine puuġnaqtuq nutauruanun wine puunjiŋŋun, aasii iluqatiŋ puuġlu wine-lu maquŋiġġutiŋ.

Umialignam Pania, Aġnaġlu Aksiuktuq Jesus Annuġaŋanik

(Mark 5.21-43; Luke 8.40-56)

¹⁸ Tavra tainna uqaġataviksillugu ilinjiŋŋun, umialiŋnaq isiŋaruq aasii sitquqġuni sivuġaanun uqallaŋaruq, Paniga tuquqqammiqsuq. Qaiġutin aksiugiagun, aasii iŋuuniaqtuq. ¹⁹ Tavra Jesus makiġluni maliŋagaa, piqatigivlugich ilitchitqurani.

²⁰ Tavra iglaupkaqtillugich, aġnaq nagliksaagutiqaŋaruq aunaaqsrugniġmik qulit malġugni ukiumi Jesus tunuanuŋaruq, aasii aksiullakġugu siŋiġutaa annuġaŋan, ²¹ isumavluni, aksiġlaksiŋaġupkuunnii annuġaŋa, iġuaqsiŋiaġaluqtuŋa. ²² Tavra Jesus kiŋiaŋaruq, aasii tautukġugu uqallaŋaruq, Quviasugiŋ paniuruatiin, ukpiġurvich iġuaqsiŋkaġaatin. Tavra tavraŋŋatchiaq aġnaq iġuaqsiŋaruq.

²³ Tavra Jesus tikiŋŋami umialiŋnam igluqpaŋanun, tautukġugich atuqtuuraqtit suvluuqtuġnanik, iŋusalaiġlu qiaqpaktuat, ²⁴ uqallaŋaruq, Annisitchi. Niviaqsiagruk tuquŋitchuq. Siŋiksiŋaqtuq. Tavra ilaisa iglautigiŋagaat. ²⁵ Tavra iŋusalaiġch anitauganiŋmata, ilaa isiŋaruq aasii tiguŋagaa argaŋisigun, tavrani niviaqsiagruk makinŋaruq. ²⁶ Tavraasii uqaluk taavrumuuna siaminŋaruq nunaaqqipayaanun.

Jesus Huaqsigik Malġuk Ayaunaruak Iŋŋuk

²⁷ Tavra Jesus iglaupkaqtillugu tavraŋŋa, malġuk ayaunaruak maliŋagaak, ququallatigillaan, Iġniġuruatiin David-mun nagliktutiqaġiŋ uvaptiŋnun. ²⁸ Jesus isiġman iglumun, ayaunaruak ullaŋagaak, aasii Jesus apiġiŋagik, Ukpipisik uvamnun taamna piyumiŋaġnivlugu? Iliŋikta kiunagaak, Aaŋ, Ataniiq. ²⁹ Tavra ilaan aksiŋagaik iriŋik, uqaqġuni, Ukpigutiqaqtillaaptiktun taamna pirauli iliptiŋnun. ³⁰ Tavra iriŋik tautullasiŋaruk. Tavraasii Jesus piraksripiallaŋagik, Suuramikunnii uqaġnatik kimulliqaa. ³¹ Tavra aullaqġutik siaminŋagaak ilisimanautaa Jesus nunaaqqipayaanun.

^v 9.10-11 Lk 15.1-2. ^w 9.13 Ho 6.6; Mt 12.7.

Jesús Húaqsigaa Uqalaitchuaq Iñuk

³²Aullaqsalgiñmiullu iñuk uqalaitchuaq ilitqusiqluqaqluni qağğisijagaat ilaanun. ³³Tavra ilitqusiqluk anitauganiñman, uqalaitchuaq iñuk uqallasijaruq, aasii iñusalaich kamasuñarut, uqaqlutiñ, Qaḡaunnii innasiq ilisimanañaitchuq Israel-mi. ³⁴Tavralli Pharisees uqallañarut, Ilaa anittairuq ilitqusiqluḡnik ikayuqtiaqqluni umialgannik ilitqusiqluich.^x

Jesús Nagligigai Iñuich

³⁵Tavra Jesús kukiḷuñaruq iluqaiññi iniqupañni nunaaqjiuraniḷu, ilisaurrivḷuni aḡaayyuviniññi, alḡaqsruivḷuniḷu tusaayugaagiksuañiñik God-im atanniqsimmataata iñuñnun, iḡuqaqvḷuḡiḷlu nañirrutipayaat suañairrutipayaallu.^y ³⁶Tavra Jesús tautukamigich iñusalaich, nagligigagai, qanuq irrusiqañarut qanuqsausiiqsuatun ikayuqtaiḷliuqaqlutiglu, imnaisun munaqsraitchuatun.^z ³⁷Tavra Jesús uqallañaruq ilitchitquramiñun, Iñusalaich utaqqirut tusaayumavlutini tusaayugaagiksuanik palauvaksratun nauganiktuatun kipisaḡhiñaḡuḡugich, aḡlaan savaktit iñukitchut.^a ³⁸Tavraasii qiññuaqtuḡitchi Atanganun nautchiaqaḡvium tilisivsaaqulugu savaktiks ravsaamiñik.

Jesús Piksraqtuq Qulit Malḡunik Tilirauruanik

(Mark 3.13-19; Luke 6.12-16)

10 ¹Tavra Jesús qaitquḡagai inmiñun qulit malḡuk ilitchitqurani aasii suaḡpasijagai ilitqusiqluiyaiḷlasivḷugich, sulii iḡuqaqvḷuḡiḷlu nañirrutipayaanik suañairrutipayaaniglu. ²Atiñich qulit malḡuk tilirauruat uvva, sivulliq, Simon tairauruq Peter-mik, Andrew-lu ilaan aniqataa, James-lu, John-lu iḡniñiq Zebedee-m, ³Philip-lu, Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-nik katit-chiri, James-lu iḡniña Alphaeus, Thaddaeus-lu, ⁴Simon-lu Zealot-guruq, Judas-lu Iscariot, aitchuutiginniktuq Jesús-mik.

Piraksriusiaḡat Qulit Malḡuk

(Mark 6.7-13; Luke 9.1-6)

⁵Taapkuu qulit malḡuk Jesús tiliḡagai piraksriḡugich inna, Aullaqyaaanasi sumupayaq Jew-ḡuñitichuanun, sulii isiḡnagich nunaaqqipayaañich Samaria-ḡmiut, ⁶aḡlaan aullaqsiññagitchi tammañaruatun imnaisun ittuanun Israel-guruani. ⁷Aasii alḡaqsruivḷuḡiḷlu iglaullavsi uqaḡlusi, Taamna qilañmiittuq atanniqsimmanniksaaqsiruuq iñuñnik.^b ⁸Iḡuqaqvḷuḡiḷlu nañittuat, aḡipkaqsigik tuquruat, mamititchigik killiḡ-ruaqtuqtuat, anittaqsigik ilitqusiqluich. Suaḡpasisuañaruq akilliḡaluaḡnagu, aasiiḷi atuḡsiuñ suaḡñan akiilaaḡlugu. ⁹Saagaḡnasi maniaḡviviññi manijmik kaviiqsuamik qatiqtuamiglu, naagga unnii kannuyamik. ¹⁰Puukatailaaḡlusi i iglaugvsi, naaggaunnii annuḡaatqiusiraḡnasi, aluḡsiraḡnasiiḷu, naagga ayauppialiraḡnasi. Savaktauruq piqaqtitaksrauruq pigiraksraḡikkañiñik.^c ¹¹Sulii kisupayaamun nunaaqqimun tikitkuvsi, ilitchiḡiyumausi iñuñmik tukkuliiyumaruamik tavrani, aasii tukkuḡilugu aullaḡnivsiññunaglaan. ¹²Isiḡvsi iglumun, uqallakkumausi inna, Tutqutiqaḡitchi. ¹³Aasii taapkuu iñuich paḡlakpasi, tutqutiqaḡniaqtut. Aḡlaan paḡlañitpasi, tutqutiqaḡgumiñaitchut. ¹⁴Tavra kialiqaa tukkuliiñitpasi naagga naalaḡnisuñitpatigik uqalusi, piiyaqsuñ avyuq isigavsiññiñ aniñiallavsi iglumiñ naagga nunaaqqimiñ.^d ¹⁵Iḷumun uqallautigivsi, uvluañi

^x 9.34 Mt 10.25; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15. ^y 9.35 Mt 4.23; Mk 1.39; Lk 4.44.

^z 9.36 Nu 27.17; 1 K 22.17; 2 Ch 18.16; Jr 50.6-7; Ez 34.5; Zec 10.2; Mk 6.34. ^a 9.37-38 Lk 10.2.

^b 10.7-15 Lk 10.4-12. ^c 10.10 1 Co 9.14; 1 Ti 5.18. ^d 10.14 Ac 13.51.

isivgìgvium, God naglikkutiqałhaagnaqtuq iñuñiññun Sodom-lu Gomorrah-vlu taavrumaᅇᅇa nunaaqqimiñ tukkuliinitchuamiñ ilivsiññik.^e

Naglikksaaqtirrutiksrautit

(Mark 13.9-13; Luke 12.12-17)

¹⁶Uvva, aullaqtitkivsi imnaisun akunᅇᅇannun amaaqtut, ilimasuktuagaitchiasii nimigiaturun sulii anniaqñiñisigilusi tiñmiaturun.^f ¹⁷Nipunaivirvigilugich iñuich, qanuq aitchuutigiragaᅇᅇniaᅇᅇaasi uqaqsitaᅇᅇvññun, sulii ipiᅇᅇaqtuᅇᅇlusi aᅇᅇaayyuvññimñi.^g ¹⁸Sulii pisigiluna qagᅇᅇirrauniaqtusi sivuᅇᅇañiññun kavanaauruat umialgillu, uqaqulusi tusaayugaaᅇᅇiksuanik inmiññun Jew-guñitchuanullu. ¹⁹Ilaisa tigutaaqpasi, uññiariñasi qanuq uqaᅇᅇniaqtilaavsiññik naagga sunik uqautiqaᅇᅇniaqtilaavsiññik, qanuq uqaluksriusiaqaᅇᅇniaqtusi tavraguqpun. ²⁰Qanuq ilivsiuñitchuq uqaqtuq, aglaan ilitqusiᅇᅇiksuaᅇᅇa Aapavsi uqaqtuq ilivsigun.

²¹Iñuich aitchuutiginiaᅇᅇaich aniqatitiñ tuqutautqulugich. Sulii aapauruat tainnatun pipkaᅇᅇniaᅇᅇmigaich miᅇᅇiqttutiñ. Sulii miᅇᅇiqttut makivsaallagnaqtut aᅇᅇayuaᅇᅇmiññun aasii aᅇᅇayuaᅇᅇatiñ tuqutillugich.^h ²²Sulii iñupayaat uumikkiutiñiaᅇᅇaasi pisigilugu uvaᅇᅇa pigikavsi. Aglaan iñuk iglutuutiruaq naglikksaaqtitauniᅇᅇmik iñuuniqtutilaamisun, annaurrauniaqtuq.ⁱ ²³Naglikksaaqtitpasi nunaaqqimi, pigruᅇᅇitchi tuglianun. Qanuq ilumun uqallautigivsi, naatchianiññiañitchusi savaavsiññik iluqaiññi nunaaqqiniññi Israel qaigaluaqtinnagu Iᅇᅇñña Iñuum.

²⁴Iñitchitquraq kamanaññañitchuq ilisaurrimiññi, naaggaunnii kivgaq ataniᅇᅇmiññi.^j ²⁵Naamaruq iñitchitquraq itkumi ilisaurrimisun, sulii kivgaq ataniᅇᅇmiññi. Taiguᅇᅇuugumiñña Beelzebul-mik Ataniᅇᅇikkavsiña, qanutuññaᅇᅇa ilinñisa atigiññaᅇᅇaqtuanik taiguᅇᅇniaᅇᅇaasi uvaᅇᅇa kivgatka.^k

Iñuich Sivuuᅇᅇagilñhaᅇᅇnagich

(Luke 12.2-7)

²⁶Tavra sivuuᅇᅇaginagich iñuich. Suna matuqaqtuq matuᅇᅇniññaqtuq, aasii nalunautchiapayaᅇᅇa iñitchuᅇᅇipkaqtauniaqtuq.^l ²⁷Sut uqallautitka ilivsiññun taᅇᅇmi, iñitchuᅇᅇipkaqsigik iñuññun uvlumi, sulii uqautitka ilivsiññun kisivsiññun, quliaqtuagaᅇᅇisigik iglut qaanñiññi. ²⁸Sulii sivuuᅇᅇaginagich iñuich tuqutchiuruaq timimik qanuq suksraunᅇᅇigumiññaitkaat ilitqusiᅇᅇ, sivuuᅇᅇagilñhaᅇᅇasiññuᅇᅇ God suksraunᅇᅇiññilaruᅇᅇa iluqaᅇᅇnik ilitqutchimiglu timimiglu naglikksaaᅇᅇvññi. ²⁹Iñisimarusi malᅇᅇuk tigmiᅇᅇgruurak tunisuuruk maniuramun atautchi-mun. Naaggaavva nalliak unnii katakkumiññaitchuuq nunamun uniuᅇᅇlugu Aapavsi pisuutaa. ³⁰Ilivsiᅇᅇsauq nutchasiunnii niaquvsiññi iluqaisa God-im ilisimagai iñuᅇᅇiaqtilaᅇᅇat. ³¹Tavraasii sivuuᅇᅇanasi, pipqaᅇᅇaññaᅇᅇaqtusi iñuᅇᅇiaqtuaniñ tiñmiᅇᅇgruuraniñ.

Quliaqtuagaᅇᅇniᅇᅇ Christ Annauriginivlugu

(Luke 12.8-9)

³²Tavra kialiqaa quliaqtuagaᅇᅇgumiña iñuññun piginiᅇᅇluni uvamnun, uvaᅇᅇaᅇᅇtauq tainnatun piññaᅇᅇmigiga Aapamnun qilaññiittuamun. ³³Aglaattauq kialiqaa piññaᅇᅇigkpaᅇᅇa iñuññun piginiññiᅇᅇluni uvamnun, uvaᅇᅇaᅇᅇtauq piññaᅇᅇiniaᅇᅇmigiga Aapamnun qilaññiittuamun.^m

Qagᅇᅇirriñitchuᅇᅇa Aᅇᅇyautairrunmik Aglaan Atiñirrunmik

(Luke 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Isumanasi qaiññanasugaluña iñupayaurat atisipkaᅇᅇiaᅇᅇlugich. Qaiññaitchuᅇᅇa atisipkaᅇᅇiaᅇᅇlugich, aglaan qaiññaruña atingiqvulugich. ³⁵Qanuq qaiññigma

^e 10.15 Gn 19.24-28; Mt 11.24. ^f 10.16 Lk 10.3. ^g 10.17-20 Mk 13.9-11; Lk 12.11-12; 21.12-15.

^h 10.21 Mk 13.12; Lk 21.16. ⁱ 10.22 a Mt 24.9; Mk 13.13; Lk 21.17. b Mt 24.13; Mk 13.13.

^j 10.24 a Lk 6.40. b Jn 13.16; 15.20. ^k 10.25 Mt 9.34; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15. ^l 10.26 Mk 4.22; Lk 8.17.

^m 10.33 2 Ti 2.12.

atiŋaiqsinniaġai iġnīguruat aapatiglu, suli paniuruat aakatiglu, suli ukuaguruat aakaruatiglu.ⁿ ³⁶Suli iñuich akilīġiliutiniāġaich ilaisa igluqatitiŋ.

³⁷Iñuum piviuttagiħhaaġumiunġ aapani naagga aakani uvamniñ nalliummatiŋitchuq uvamnun, suli iñuum piviuttagiħhaaġumiunġ iġnīni naagga paniñi uvamniñ nalliummatiŋitchuq uvamnun. ³⁸Suli iñuum iqsriutiŋitkumiunġ aŋarraurani tuqutauyumaliġluniunni pisigiluŋa, nalliummatiŋitchuq uvamnun.^o ³⁹Iñuk iñuullatuvaiħaktuq tammaiñiaqtuq iñuggunmiñik, aglaalli iñuk sullatuaġumiġu atiruaq tuqquiyumiñagluŋaunni, tammaiyumiñaiġiaġaa iñuggutini.^p

Akiġiusiaksrat

(Mark 9.41)

⁴⁰Iñuum paġlagumisi paġlammigaaŋa, suli iñuum paġlaruam uvamnik paġlammigaa tilisiŋaruq uvamnik.^q ⁴¹Iñuk paġlaruaq uqaqtaanik God-im pisigivlugu uqaqtauniŋa Godmun aitchuusiaqagnaqtuq uqaqtaata God-im akiġiusiaŋatun. Suli iñuk paġlaruaq nalaunġaruamik iñuŋmik pisigivlugu nalaunġaniŋa, aitchuusiaqagnaqtuq nalaunġaruam iñuum akiġiusiaŋatun. ⁴²Suli kiñaliqaa aitchuiruaq atautchimununnii makua kamanaiññiqsrat maliġuaqtima iġaŋannun qallugauram imaħhiñanikunnii nigliñiaqtuamik imiġmik pisigivlugu iġitchitquraunini, iġumun uqallautigivsi, akiġiusiaqagnaqtuq.

John Paptaiqsim Tiligik Iġitchitquragni Jesus-mun

(Luke 7.18-35)

11 ¹Tavra Jesus naatchikami iġisaurrunmiñik qulit malġuk iġitchitquramiñun, tavraŋa aullaŋaruq iġisaurriyaqtuqłuni alġaqsruiyaqtuqłuniġu nunaaqqiñun tamaaniittuanun.

²Tavra John tusaakami tigutaqtaullaġmi savaaŋigun Christ, tilisiŋaruq uqaluŋmik iġitchitquramigun ³aasii apiġivlugu Jesus, Taivrumiŋauvich qaiyumaaktuaguruq, naagga niġiugniaqpisasuli allamik? ⁴Tavra Jesus kiunġagik, Aullaġlutik quliaqtuaġutiyaqtutku John sunik tusaaravsiññik tautukkavsiññiglu. ⁵Ayaunġaruat tautullasirut, tusiattuallu pisuaqtut, kilīġiruaqtuqtuat mamititaurut, tusiġlaqtuatsuli tusaallasirut, tuquŋaruallu aŋipkaqtaurut, suli piqaqtuksrauraut tusaayugaaġiksuanik alġaqsruusiaqatut.^r ⁶Aasii quviasugli iñuk ukpiŋaiŋitchuaq uvamnun.

⁷John-gum iġitchitquraŋik utiqsaġmaŋnik, Jesus uqautisarraqsiaġai iñusalaich John-kun. Tautugiaqvsiunġ John nunaglukuamun, sumik tautugniaġasugiraġivisi? Tautugiaqtaqpisunġ iñuk maliksuktaqsiññaqtuq ivigruatun anuġim aulataġikkaŋatun? Naumi. ⁸Summanmi aullaġuuniqpsi? Tautugiaqpisunġ iñuk annuġaaqatuaq akisuruanik annuġaanik? Iġisimarusi tamatkua akisuruanik annuġaaqatuaq umialgich igluqpaŋiñniittut. ⁹Summanmi ullautiraġivisi? Tautugiaqpisunġ uqaqta God-im? Aaŋ, uqallautigivsi nalupqinaitchuq, kamañhaaqtuqunnii uqaqtiŋiñniñ God-im. ¹⁰John taimñauruq aglausimaruaq Bible-ni inna, “Uvva tiligiga kivgaġa sivuŋni, itqanaiaġniaġai iñuich akuqtuiyumiñaqsiġugich iliŋnik.”^s ¹¹Iġumun uqallautigivsi, John Paptaiqsi kamañniqsrauruq iñuŋniñ aniŋaruaniñ nunami. Aglaattauquvva paŋmapaŋmiñaglaan iñuk kamanaiññiqsrauruq tamatkunaŋa atanniqsimapkaqtuaniñ God-mun kamañhaaqtuq John-miñ, qanuq iġitchuġiħhaaġniaqtuq sunik God-im salapqigñiakkaŋiñik uvapkun. ¹²Alġaqsruisaġniŋan

ⁿ 10.35-36 Mic 7.6. ^o 10.38 Mt 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23; Jn 12.24.

^p 10.39 Mt 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33; Jn 12.25. ^q 10.40 a Lk 10.16; Jn 13.20. b Mk 9.37; Lk 9.48.

^r 11.5 a Is 35.5-6. b Is 61.1. ^s 11.10 Mt 3.1.

iñ John Paptaiqsim pañmapañmunaglaan, piyumalaaqtuat iñuich siggaaqinjarut God-mun atanniqsimatquvlutin.¹³ Qanuq Moses aglaanisa iluqağmiglu God-im uqaqtinisa John-munaglaan uqautiginagaat sivuani tikiññaiññaan God-im atanniqsimmataa.¹⁴ Aasii ukpiğisukkuvsin uqaluat, ukpiğiyumiñagiksi John-gutilaanjanik sivuani uqautigikkarat qaiññağnivlugu inniaqtuaq Elijah-tun.¹⁵ Siutiqaqtusi tusaggatiksragnik, naalağnisin.

¹⁶ Aglaan sumun arrilisiğiniaqplik ukua pañmapak iñuuruat? Miqłitqutun ittut avutqautiruatun piuraaqłutin kasimaragağvinñi, katirrusiqinñuaqłutuglu, tuquruanglu añaayyurriññaqtuatun.¹⁷ Piuraallağmin ququullativlutin avammun inna, atuqtuurautigaluağivsi uaminñitchusi. Kiñunğunñuaqłuta qianñuaqapta, qianñitchusi.¹⁸ John Paptaiqsi qaikami niğłaitqatanjaruq imiğaluağnaniļu wine-mik, aasii uqautigigiksi ilaa ilitqusiğluqağnivlugu.¹⁹ Iğñiña Iñuum qainjaruq niğivłuni imiğuniļu allatun iñuktutun, aasii uvyauğiksi, Marra niğğiqsuraq wine-tuqtıpağlu, avilaitqataat tax-iñik katitchirit, piłusiqirillu. Suliqutaunñichuq qanuq uqağaluağivsi, qanuq isamaturuat iñuich puttuqsrillagaat God-im isumattutaa.

Ukpıñitchuat Nunaaqqich İlanñiñi

(Luke 10.13-15)

²⁰ Tavra Jesus suarraqsınagai iñuich nunaaqqiñi iñuuruat savagviginarani iñuigiagniqsranik aliğnaqtuanik, qanuq isumalıtqinñimata.²¹ Qanutun naglınaqtıgirusi ilivsi, Chorazin-miut. Qanutun naglınaqtıgimmısi ilivsi Bethsaidagmiut. Qanuq aliğnaqtuat savaat savaaguruat ilivsiñni savaagunakpata Tyre-miļu Sidon-miļu, taimaniuvva isumalıtqikkumiññağaluaqtut annuğaağlutin miitçhunik sulı aquppılutin ađrani.²² Tavra uqallautıgıvsi, uvluanı isıvğıgvium isıvğıusiaksranat Tyre-vlu Sidon-lu iñunısa tunikiğhaağniaqtuq ilivsi isıvğıusiaksravsiñniñ. ²³ Aasii ilivsi Capernaum-miut, isumavisi tuglıqsruutinasugalusi qılanñmun kamanauñmi? Nunaaqqiçsi suksraunğiqsauniaqtuq. Qanuq aliğnaqtuat savaaguruat ilivsiñni savaagunakpata Sodom-mi, napanayağaluaqtuq uumuñaağlaan uvlumun.²⁴ Aglaan uqallautıgıvsi, tunikiğhaağniaqtuq isıvğıusiaksranat iñunısa Sodom, uvluanı isıvğıgvium ilivsiñniñ.^x

Qaiłusi Uvamnun Unañuiqsıgıçhi

(Luke 10.21-22)

²⁵ Tavrani Jesus uqallanjaruq, Quyyavıgıgıpiñ, Aapaan, Atanğuruatiin qılanñmun nunamullu, iriqsımanakapkiç ilumun ittuat pisin isumatunasugıruaniñ ilısimanasugıruaniļu, aasii satqummiqługıç iñunñun miqłıqtutun ittuanun.²⁶ Aaņ, Aapaan. Tainna pisuutıgınağiñ iviğaumagıvlugu.

²⁷ Aapama supayaat qaiññagai uvamnun, aasii kialiqa a ilısimanıtkaa Iğniq aglaan kisimi Aapam. Kialiqa sulı ilısimagaıitkaa Aapa aglaan Iğniğum kisimi, kiapayaaglu Iğniğum ilıtçuğıpkakkaña Aapamıç.²⁸ İluqasi uqumaiłıraqtuasii unjarısağıvılgıç piłutısi akuqtuqtaunikıraqsıļu God-mun, qaisıçhi uvamnun unañuiqsıqıçhumagıvsi.²⁹ Anuqasiutıçhi uvamnun, aasii ilısağlusi uvamniñ, qanuq uvaña piaqłuktanñıçhuña qımmaksalıyaitçuñalu, aasii unañuiqsıgıñiaqtusi.³⁰ Qanuq anu aıtçuutıga ilivsiññun naammaktuq, aasısulı savaaksraq pıraksrıutıgıniakkağa ilivsiññun nagniğutaunianıçhuq.

Apiqun Jew-guruat Savaiññıqatıgun

(Mark 2.23-28; Luke 6.1-5)

12 ¹ Tavrani Jesus-lu ilıtçıtquranıļu pisunjarut palauvaksraniç nautçiaqağvikun Jew-guruat Savairvianni. İlitçıtquranı kaalıjarut,

¹³ 11.12-13 Lk 16.16. ¹⁴ 11.14 Mt 17.10-13; Mk 9.11-13.

¹⁵ 11.21 Is 23.1-18; Ez 26.1-28.26; Jl 3.4-8; Am 1.9-10; Zec 9.2-4. ¹⁶ 11.23 a Is 14.13-15. b Gn 19.24-28.

¹⁷ 11.24 Mt 10.15; Lk 10.12. ¹⁸ 11.27 a Jn 3.35. b Jn 1.18; 10.15. ¹⁹ 11.28-30 Is 30.15; Jr 6.16.

aasii nutchugairraqsinarut palauvaksranik aasii nigivlugich.^a ²Tavra Pharisees tautukamisigik, uvyaqinjagaat Jesus, Tautukkich, ilitchitquratin navgirut Savaiñnikun pitquraptinik. ³Tavra Jesus kiunagai, Nalupqinaitchuamik taiguanjarusi qanuq David piqatilaananik kaaksiuliqaminj piqatiniġu.^b ⁴David isinaruq igluanun God-im aasii nigivlutinj punnigmik aitchuutaunjaruamik God-mun, nalaunjaikaluaqtuamik ilaallu piqatiniġu nigikparruq, kisiññun añaayyuliqsiqpañnun niginaqtuat.^c ⁵Nalupqinaitchuamik taiguanjarusi pitqurat piraksriutiññik añaayyuliqsiqpañnun ikipkaitquvlugich aitchuutunik uvlutuaqpan. Savakkaluaqamikunnii Savaitchuani añaayyuvikpañmi, pasiraulaitchut navginiġlugich Savaiñnikun pitquramik.^d ⁶Uqallautigivsi, Iñuk imma maaniitkaluaqtuq kamanathaaqtuq añaayyuvikpañmiñ. ⁷Iñuich killukuanjitchuat isivgigumiñaitkaluağisi pikpata taapkunatun ilisimaguvsu sivuniññik God-im uqalunja inna uqaqtuat, “Kipigniuğutigigiga nagliktautquvlusi ikipkautiñhiñnik aitchuñjağlusi.”^e ⁸Tavraasii Iğñiña Iñuum atanigñaqutiqaħaaqtuq pitquraniñ aqalatchiruanin iñunjik Savaiñniğmi.

Iñuk Argakisuuraq

(Mark 3.1-6; Luke 6.6-11)

⁹Jesus tavranna aullañaruq, aasii isiqłuni añaayyuvianun. ¹⁰Iñuk tavrani injaruq argakisuurauniqsuaq. Iñuqanammañiqsuq tavrani ittuunik pasiññigumaruanik Jesus-mik killuliqiniġugu. Tavra apiğinjagaat, Nalaunjava iħuaqsiriruni Savaitchuani? ¹¹Jesus kiunagai, Nalliysi ilivsiñni, atautchimik imnaiqağniğumi katakpan iluqsramun Savaisillugich, qiluyumiñaitpaun?^f ¹²Iñuk piqpañnaħaaqtuq imnaimiñ. Tavraasii nalaunjaruq anniqsuiruni Savaiñniğmi. ¹³Tavrani ilaan uqallautijagaa iñuk, Isaakkich argaktin. Tavra isaanagai, aasii arganj iħuaqsiraunjarut iglumiktun. ¹⁴Tavrani Pharisees aninarut aasii sivunniugaqsivlutinj qanuğlugu Jesus tuqutchuğugu.

God-im Kivgaksraqtaana

¹⁵Jesus, ilisimavlugu taamna, aullañaruq tavranna. Aasii iñugiaktuat malinjagaat. Suli ilaan iħuaqsinjagai iluqaisa nanjittuat. ¹⁶Ilaan piraksriñagai qulliaqtuağitqunjiħuni. ¹⁷Taamna tanjuitausanjaruq God-im uqautiginaraiññun uqaqtimigun Isaiah-kun inna,

¹⁸“Uvva kivgaga piksraqtaağinarağa, piviuttağiraga iviğaummatigilluatakkaga. Iñiñiagiga Ilitqusiğiksuağa ilaanun, aasii ilaan quliaqtuağutiniagai inupayaat uvaña pilğusigitqukkamnik.”^g

¹⁹Ilaa qapiqtağiññianjitchuq saqłaurriñianjitchuğlu, naaggaunnii piğuqtiqsaaniajitchuq nipaturagağluni apqutini.

²⁰Ilaan suksraunigignianjitchuq pasiñnaqtuat iñuich, ivigruatun ittuat navviralinjaruatun atailaisanjatun iñuum, naaggaunnii qamiyasiuraqtuq qulliq iñuum qamilaiñmatun, God-im pitqiksigauntairrutaa akimmatitchiağilugu,

²¹suli iñuich ilukağminj annautitquyumaniaqtut ilaanun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

(Mark 3.20-30; Luke 11.14-23)

²²Tavrani ayaunjaruağlu uqalaitchuaglu ilitqusiğlulik qağğisinjagaat Jesus-mun aasii ilaan iħuaqsinjagaa. Uqalaitchuag iñuk uqallasinjaruq tautuksillaasivluniġu.

^a 12.1 Dt 23.25. ^b 12.3-4 1 S 21.1-6. ^c 12.4 Lv 24.9. ^d 12.5 Nu 28.9-10. ^e 12.7 Ho 6.6; Mt 9.13. / 12.11 Lk 14.5. ^g 12.18-21 Is 42.1-4.

²³Tavra iñuich iluqağmiñ aliñjarut, suli uqallakłutinj, Uvvauna kiñu-niğinjtkaluqaqpañ David-gum, Christ-guruqa? ²⁴Tavrani Pharisees tusaakamirruq taamna uqallañjarut, Kisiagun Beelzebul-kun, umialgatigun ilitqusiqluich, taamna iñuk anittairuq ilitqusiqlugnik.^h ²⁵Jesus ilisimavlugich isumañich, uqallautinjagai, Nunauruat atingiqlutinj ajuyautikamiñ inmiñnun suksraungiguurut. Suli iniqpakkaluqaq naaggaunnii igluqpaum iñuñi atingiqamiñ suksraungigñiaqtut inmiñ-nik. ²⁶Tainnatuttauq Satan ilitqusiqluñi atingigumiñ piyuutilutinj avamun, ilaan suañjataa isukłiññayaqtuq. ²⁷Aasii uvaña anittağupkich ilitqusiqluich Beelzebul-kun, kikulli maliguaqtivsi anittağuvatigik? Tavra ilinjich isivgiqsiginiagisi ilisimanaqsilugu killukuapiagataqtilaaqsi. ²⁸Aglaan Ilitqusiğiksuañjagun God-im uvaña anittaiguma ilitqusiqlugnik, nalupqinaiqsuq God-im atanniqsimasaañnikkai iñuich akunnavsiiñi.

²⁹Iñuk suañjarualuk qiliqsruiqqaaglugu iglua pakagnağniaqtuq suğauttaiglugulu. Tainnatuttauq Satan payariraksrauqqaagñiaqtuq ilitqusiqluñi anitauniaqpaata.

³⁰Iñuk piqatauñitchuaq uvamnun akiłjiuruq uvamnun, iñuktun ittuq kivriñaqsimman palauvaksranik katitchiqataugaluagnani siavsigiññaqtuatuñ.ⁱ

³¹Tavraasii uqallautigivsi, God-im suliqutiginaigumiñagai itqaumayumiñaiğlugich iluqaisa iñuich piłuutinjich iluqaisalu pigiitchuat uqallautinjich, aglaan iñuk uqaqtuqaq pigiitchuamik Ilitqusiğiksuakun, sumikunnii suliqutiginaiqsuyumiñaitchuq.

³²Suli kiñapayaqaq uqallakkumi pigiitchuamik Iğñinjagun iñuum suliqutiginaiqsuyumiñaiğlugulu, aglaan kiñaliqaa uqallaqtuqaq pigiitchuamik Ilitqusiğiksuakun suliqutiginaiqsuyumiñaitchuq, pañmapak isuitchuamullu.^j

Napaaqtuq Siigñañiłu

(Luke 6.43-45)

³³Napaaqtuq ilitchuğinağmatun nakuutilaañjanik naagga pigiisilaañjanik siigñiañjagun, tainnaptauq iñuich ilisimanağmiut.^k ³⁴Ilivsi tuqunalgich nimigiñiat. Qanuğlusi uqaluqağniaqpsisi nakuuruamik piłullavsi? Iñuum salapqiaqaa irrusipiani uqaluñmigun.^l ³⁵Iñulluataq uqaqami salapqiuruq nakuutilaamiñik, aasiiłi pigiitchuqaq iñuk uqaqami salapqiimmuq pigiisilaamiñik.

³⁶Uqallautigivsi, uvluani isivgiğvium iñuich pasirauniaqtut anniq-suutañjitchuatigun uqalupayauratigun uqallausigikkamikun. ³⁷Qanuq uqaluvsigun patchisaiqsuniaqtusi, suli uqaluvsigun pasirauniaqtusi.

Jesus Aliuğnaqtuamik Savaqurauruq

(Mark 8.11-12; Luke 11.29-32)

³⁸Tavrani ilañjich ilisaurrit pitquranik ilañiłlu Pharisees uqallañjarut Jesus-mun, Ilisaurrii, tautugukkiptiğñ aliuğnaqtuamik savaglutin nalupqinaiyautiksramik kiutilaagñnik.^m ³⁹Tavra ilaan kiugiññañjagai, Qanutun pigiisigirut god-aitchuat makua iñuich savaquriruat uvamnuk aliuğnaqtuanik. Aliuğnaqtuatualluk savaaguniaqtuqaq piñiaqtuq Jonah-tun uqaqtinjatun God-im.ⁿ ⁴⁰Qanuq tainnatuttauq Jonah-m uvluni piņasuni unnuaniłu piņasuni iluaniinmatun ağvigum, Iğñinjaptauq iñuum nunam iluaniinniagmiuq piņasuni uvluni piņasuniłu unnuani.^o ⁴¹Isivgiğvinmi iñujisa Nineveh-m akiłiğiğñiağaasi ilivsi iñuuruasii pañmapak aasii pasirauyumiñaqsiłusi, qanuq ilinjich isumalitqinjavlutinj algaqsruimman Jonah, aasii imma iñuk kamañhaaqtuqaq Jonah-miñ maaniittuq.^p ⁴²Isivgiğvinmi suli ağnam umialgum

^h 12.24 Mt 9.34; 10.25. ⁱ 12.30 Mk 9.40. ^j 12.32 Lk 12.10. ^k 12.33 Mt 7.20; Lk 6.44.

^l 12.34 a Mt 3.7; 23.33; Lk 3.7. b Mt 15.18; Lk 6.45. ^m 12.38 Mt 16.1; Mk 8.11; Lk 11.16.

ⁿ 12.39 Mt 16.4; Mk 8.12. ^o 12.40 Jon 1.17. ^p 12.41 Jon 3.5.

akilliligiñaagaasi ilivsi inuuruasii paŋmapak, aasii pasirauyumiñaqsiłusi. Qanuq ilaa qaiŋaruq uŋallam tuŋaaniñ nunamiñiñ uŋasiksuamiñ tusaayaqtuqługu isumattutaa Solomon. Aasii imma iñuk maaniittuq kamañaħaaqtuq Solomon-miñ.⁹

Ilitqusiqluk Utiqtuq

(Luke 11.24-26)

⁴³Ilivsi pigiitchuasii inuuruat paŋmapak ittusi iñuktun ilitqusiqluqaqtuatun. Ilitqusiqluk anikami iñuŋmiñ, ilaa kukiluktutq imiŋitchuakun nunakun ivaqġiavluni piłaiŋiaqsiagviksramiñiñ, aasii paqitchiŋitchuq. ⁴⁴Tavraniasii uqallaktutq, Utigŋiaqtuŋa iñuŋmun, annivimñun. Tavra utiqami paqitkaa inigiŋakkani imaiłaaq, tilaiŋaraatchiaq, sut iħaqsruqtat. ⁴⁵Tavraasii aullaqluni qaŋŋirruq tallimat malgugnik allanik ilitqusiqlugnik pigiiħaaqtuanik inmiñiñ, aasii isiqłutiŋ inuuvigiaqsivługu. Tainna pimmata, iñuk taamna pigiiłiħaaŋaruq aqulligmi sivulligiñi. Tainnaŋniagmiusi pigiitchuasii inuuruasii paŋmapak.

Jesus Aakaŋalu Aniqatiŋiłu

(Mark 3.31-35; Luke 8.19-21)

⁴⁶Jesus uqaŋniaqtillugusuli inuŋnun, aakaŋalu aniqatiŋiłu makitaŋarut siłami, apiqsrivłutiŋ uqaqatigisukługu. ⁴⁷Iñuich iłanata uqallautiŋagaa, Aakallu aniqatiitillu qaŋma makitarut aniiqlutiŋ, apiqsirut uqaqatigisukłutin. ⁴⁸Tavra Jesus kiunagaa iñuk uqallauriñi, Kisuuva aakaga? Suli kisuuvat aniqatitka? ⁴⁹Tavra isaaqlugich argagni tuŋaannun iłitchitqurami, ilaa uqallaŋaruq, marra makua aakagimmatullu aniqatigimmatullu itkitka. ⁵⁰Qanuq kiñaliqaa nalautchiruaq pisuutaanik Aapama qilaŋmiittuam aniqatigigiga, aakagigigalu.

Uuktuun Nautchiaksriqirikun

(Mark 4.1-9; Luke 8.4-8)

13 ¹Taavrumanisuli uvlumi Jesus aniaŋaruq iglumiñ aasii aquptaanaruq tatchim siñaanun iłisaurrisukłuni. ²Tavra iñugiapiagataqtuat iñuich katirviginagaat avaługu, kiisaimma ikivutq umiaqpaauramun aasii tavrura aquptaaqłuni, aasiili inūsalaich makitavlutiŋ siñaani. ³Tavra ilaan uqautiŋagai iñugiaktuanik uuktuutitigun, uqaqluni, Nunaliqiri aullaqtuq kaŋaqsruiyaqtuqluni nautchiaksranik palauvaksraŋuŋiaqtuanik. ⁴Tavra kaŋaqsruipkaqtillugu iłanich kataŋarut apqutinun, aasii tiŋmiat qaivłutiŋ niŋiŋagaich. ⁵Iłanich aasii kataŋarut uyaŋauruamun nunamun nunaqapiŋitchuamun. Tavrauuvaa naurut, qanuq mapturuamik nunaitchuq. ⁶Siqiñiq salapqigman maŋŋuiłutiŋ panaqluŋagai, aasii tuquvłutiŋ. ⁷Aasii iłanich nautchiaksrat kataŋarut akunŋannun kakillaŋnaqtuat nauruat, aasii kakillaŋnaqtuat nauvlutiŋ nagguviksraŋagaich, naupkaŋiługich nautchiaksrat. ⁸Allat kataŋarut nunagiksuamun, aasii nauvlutiŋ palauvaksrat iñugiaksivłutiŋ. Iłanich nauŋarut iñuiñiñaq qulinik palauvaksranik, iłanich aasii piŋasukipiamik, aasii iłanich tallimakipiamik. ⁹Tavra Jesus uqallautiŋagai, Siutiaqtusi tusagatiksraniŋ, naalaŋnisinŋa.

Sivuniŋat Uuktuutit

(Mark 4.10-12; Luke 8.9-10)

¹⁰Tavra iłitchitqurat qaivłutiŋ Jesus apiŋiŋagaat, Summan uqaqpich inuŋnun uuktuutitigun? ¹¹Ilaan kiunagagai, God-im kaŋiqsipkaŋagaa ilivsiñun kaŋiqsiñaiñiŋaruq sivuani atanniqsimmatini inuŋnun, aglaalli allat iñuich tusaqsraŋigaat

⁹ 12.42 1 K 10.1-10; 2 Ch 9.1-12. ¹ 13.2 Lk 5.1-3.

uuktuutitigun. ¹² Qanuq inuk kanjicsiñiluktuaq kanjicsipkavsaaqtauniaqtuq kanjicsil-luatağumiñaqsilugu. Aglaan inuk kanjicsiñilujitchuaq piiguiñaiaqtuq kanjicsiñ urağaluakkagmiñik. ¹³ Unauvva pisigivlugu uqautigitka uuktuutitigun, qanuq qiniğaluaqłutij ilisaqsriłaitchut, naalağnigaluaqłutij tusaalaitchuatun ittut aasii kanjicsilaiłłutij. ¹⁴ Iłaiññun nalaunñapiallaktuq aglaaña Isaiah-m inna uqaqtuaq, “Tusaaniagaluagtusi ilumun aglaan suoramikunnii kanjicsiyumiñaitchusi, suli ilumun qiniğniagaluagmisi ilisaqsriyumiñaitchusi.” ¹⁵ Qanuq ilivsi inuich puqiiłınarusi, suli tusaallaiınarusi, siqunğıqłusilu, ilaanni ilisaqsriñasugalusi suli tusaanasugalusi aasii kanjicsilusi, aasii saallusi uvamnun iłuaqsitqulusi.” ¹⁶ Aglaalli quviasugitchi uvaña ilitchitquratka, qanuq ilisaqsrirusi, kanjicsivłusilu. ¹⁷ Ilumun uqallautigivsi, inuigiaktuat uqaqtinisa God-im nalaunñaruakullu inuuniaqtuaguruat kipiğniugutiginjagaat tautugukkaluaqługu ilivsi tautuaqsi, aasii tautukkumiñaiñjagaat, suli tusaasukkaluañjagaat tusaaraqsi, aasii tusaayumiñaiñjagaat.”

Jesus Sivunniugaa Uuktuun Nunaliqirikun Nautchirriiruakun

(Mark 4.13-20; Luke 8.11-15)

¹⁸ Naalağnisitichi aasii ililługu sivuniña uuktuutim nunaliqirikun nautchirriiruakun. ¹⁹ Inuich tusaaruat uqaluanik God-im atanniqsimmataata aglaan kanjicsiñiłługu, nautchiaksratun ittut kataktuatun apqutinun. Tuun-ğaum qaivłuni piiguipkagai tusaakkañannik. ²⁰ Aasiili nautchiaksrat kataktuat uyagaulaamun nunamun, inuktitun ittut akuqtuiruatun uqaluñmik quviasuutigivlugu tusaapqauraqamirruj. ²¹ Aglaan akuqtuağiniñniğaat uqaluk naamasilugu tuniqsimmatiksraqtij, nautchiaksratun manjuqavigruañitchuatun ilłutij. Tavraasii iluiliługutit nagliksaaqtirrusiallu qaimmata uqaluk pisigivlugu, ilinijich tavrauvvaa nikatchaktut aasii qapiqłutij. ²² Aasiili nautchiaksrat kataktuat akungannun kakiłlağnat nauruat, ittut inuktitun tusaaruatun uqaluñmik, aglaan unjarisit mattumani inuuniağniğmi pivittuatsriñguvlu suğalignik nagguviksraigaat uqaluk, aasii inuusinjich allañjuqtaunijłłutij. ²³ Aasiili nautchiaksrat kataktuat nunagiksuamun inuktitun ittut tusaaruatun uqaluñmik akuqtupiağataqługu, aasii inuusinjich allañjuqtauvlutij, nautchiaksratun kataktuatun nunagiksuamun, aasii naurivłuni ilañniñnik tallimakipiatun, ilanijich piņasukipiatun, suli ilanijich inuiñnaq qulitun.

Uuktuun Palauvaksrağiitchuatigun

²⁴ Allamiksuli uuktuunmik Jesus uqautinagai, Atanniqsimmataa Taavruma qilañmiittuam ittut inuktun kanğaqsruiuatun palauvaksrağiksuanik nautchiaqagvinmiñun. ²⁵ Tavra inuich siñiktillugich, uumigiriña qaiñiqsuq aasii kanğaqsruiłuni palauvaksrağiitchuani akungannun palauvaksrağiksuat, aasii kanğaqsruiqqaqłuni aullaqłuni. ²⁶ Tavraasii palauvaksrat naummata naummağiksikavsakłutij, palauvaksrağiitchuat salapqinammiut. ²⁷ Tavraasii kivganjisa nunaqatuaq ullakługu uqallautinjagaat, Anjuun, palauvaksrağiksuanik kanğaqsruiınarutin nautchiaqagvinñun. Qanuqłutij palauvaksrağiitchuat salapqiqpat? ²⁸ Ilaan uqallautinagai, Uumigirim savaaginjagaa taamna. Kivgat apiginjagaat, Aullaquvisigut nutchugağiağlugich palauvaksrağiitchuat? ²⁹ Ilaan uqallautiginñanagai, Naagga, ilaanni katitçaguvsigik palauvaksrağiitchuat manjuiyaqpiagisi palauvaksrağiksuat nutchugaqatigilugich palauvaksrağiitchuun.

^{13.12} Mt 25.29; Mk 4.25; Lk 8.18; 19.26. ^{13.14-15} Is 6.9-10. ^{13.16-17} Lk 10.23-24.

³⁰Iluqatik naulich atautchikun kivriviksramunaglaan, aasii kivrivik tikitpan uqallautiniaġitka kivririt, Katitqaaqsigik palauvaksraġiitchuat aasii qiliqsruġlugich atautchimun ikipkagaksriuglugich, aglaan katillugich palauvaksraġiksuaat suġalliqpimñun.

Uuktuun Nautchiaksrakun Atiaqqtuakun Mustard-mik

(Mark 4.30-32; Luke 13.18-19)

³¹Allamiksuli uuktuunmik Jesus quliaqtuaġutinagai, uqaqłuni, Atanniqsimmataa Taavruma qilaŋmiittuam nausaiññaġniġa arriqaqtuq mustard-mik nautchiaksramik iñuum nautchirriutikkaŋatun nautchiaqaġvigimiñun. ³²Mikiniqsraugaluŋaġaġ mi nautchiaksrapayaaniñ, naukami aġiniqsraġuġuuruq nauriapayaaniñ aasii napaaktuġuqłuni. Tiŋmiat qaivlutiŋ ugluliuqtut qisiqsiutiŋiññun.

Uuktuun Imaksrakun

(Luke 13.20-21)

³³Jesus uqallautivsaaragai allamiksuli uuktuunmik. Atanniqsimmataa Taavruma qilaŋmiittuam nausaiññaġniġa arriqaqtuq imaksramik. Aġnam imaksraq akutqatigigaa palauvaŋmun, iluqaan puvlagataqtillugu.

Jesus Summan Uqaqtilaŋa Uuktuutinik

(Mark 4.33-34)

³⁴Iluqaisa tamatkua Jesus uqautigiŋagai iñusalaŋnun uuktuutitigun. Ilaan uqautisuŋiŋagai sunik uuktuutaŋiitchuakun. ³⁵Ilaa tainna piŋaruq taŋŋiutausaqługu God-im uqaqtaata uqaluanun inna,

“Uqautiqaġniaqtuŋa uuktuutinik iliŋiññun. Uqautiniaġitka sunik kaŋiqsiñaiñjaruanik nunaqaŋa savaagumman.”^v

Jesus Sivunniugaa Uuktuun Palauvaksraġiitchuatigun

³⁶Tavrani Jesus qimaŋagai iñusalaich aasii isiqłuni iglumun. Aasii ilitchitquraŋi ullaŋiŋarut ilaanun uqaqłutiŋ, uqauttutigit sivuniŋanik uuktuutim palauvaksraġiitchuatigun nautchiaqaġviŋmi. ³⁷Ilaan kiŋuŋagai, Iñuk kaŋaqsruiruaq palauvaksraġiksuanik Iġniġigaa iñuum. ³⁸Nautchiaqaġvik nunauruq, aasii palauvaksraġiksuaat sivuniqaqtut iñuŋiñik God-im atanniqsimmakkaŋiñik. Palauvaksraġiitchualli iñuŋigai Tuunġaum. ³⁹Aasii taamna uumigiri kaŋaqsruiruaq tamatkuniŋa palauvaksraġiitchuaniŋ Tuunġaq, kivrivik aasii sivuniqaqtuq nunam isuanik, aasii kivririt isaġulgich. ⁴⁰Palauvaksraġiitchuat katitaummatun aasii ikipkaqługich igniġmun, tainnatuttauq piñiaġmiuq nunam isuani. ⁴¹Iġniŋan Iñuum tiliñiaġai isaġuligni, aasii ilaisa katinniġaich atanniqsimmakkaġmiñiñ piyaġlugich iluqaisa piłuksisauruat, iluqaisalu pigiitchualliqirit, ⁴²aasii igillugich inaanun igniŋpaum. Tavrani iñuich qianaqtut tiriqtinniġaiłlu kigutitiŋ. ⁴³Tavrani aasii God-im iñuŋi iluaqtuq qaumaniqaġniaqtut siqiñiqtun Aapamiŋ Atanniqsimmaviani. Iñuum siutiqaqtuam naalaŋniłiŋa.^w

Uuktuun Iriqsamaruakun Suġalikun

⁴⁴Atanniqsimmataa Taavruma qilaŋmiittuam ittuq suġaliqtun akisuruatun iriqtauruatun nautchiaqaġviŋmi. Iñuum paqinnamiuŋ sautqiŋaġa. Aasii quviatchakpaiłłuni aullaqłuni tuniŋagai iluqaisa pigikkani tauqsutiqaġuġłuni naamaruanik maniŋiñik aasii tauqsiquŋu taamna nautchiaqaġvik.

^v 13.35 Ps 78.2. ^w 13.43 Dn 12.3.

Uuktuun Akisuruakun Uyaġagiksuakun

⁴⁵Aasiisuli, Atanniqsimmataa Taavruma qilaŋmiittuam inmiuq tauqsigñiaqtitun ivaqġiaruatuun akisuruanik uyaġagiksuanik. ⁴⁶Paqinnami atautchimik akisuruamik uyaġagiksuamik akisuqaktuamik, aullaqłuni tuniŋagai suġauttapayaani, aasii tauqsigługu taamna akisuruuq uyaġagiksuaq.

Uuktuun Kuvrakun

⁴⁷Aasiisuli Atanniqsimmataa Taavruma qilaŋmiittuam ittuq kuvratun kuvriutauruatuun, aasii kuvraqługich qanusipayaat iqaluich. ⁴⁸Kuvraqviksraigutim man, iñuich nuqinŋagaat nunamun aasii aquptaaqłutiŋ ilaaguaqługich nakuuruat iqaluich utkusigñun, aasii igiługich pigiitchuat. ⁴⁹Tainnatun inniaqtuq nunam isuani. Isaġulgich qaiñiaqtut aasii ilaaguaqługich pigiitchuat iñuich nakuuruaniñ, ⁵⁰aasii igillugich inaanun igniqaum. Tavrani iñuich qianiaqtut sulı tiriqtinniġaich kigititiŋ.

Nutauruallu Utuqauruallu Suġalġich

⁵¹Jesus apiginiŋagai, Kaŋiqsivisigik taapkua iluqaisa? Ilaisa kiunŋagaat, Aaŋ. ⁵²Tavra ilaan uqallautiŋagai, Tavraasii kaŋiqsiñiġuvsı, itqamasitichi tamatkua ilisajaruat Atanniqsimmataanik Taavruma qilaŋmiittuam igluqpiraqtuatuun ittut, salapqiiljaruatuun sunik nutauruanik naagga utuqauruanik suġalliqipinmiñiñ.

Jesus Ukpiginiŋitkaat Nazareth-mi

(Mark 6.1-6; Luke 4.16-30)

⁵³Tavra Jesus naannamigich taapkua uuktuutit, ilaa aullaŋaruq tavraniŋa. ⁵⁴Aasii tikiññami ilaan nunamiñun, ilisautiŋagai iñuich aŋaayyuviani. Iñuich aliugutchararut, aasii uqallakłutiŋ, Sumiñ uvvauna iñuk piññakpa inna isumattunmik makkuniŋalu aliugnaqtuanik savaanik? ⁵⁵Uvvauna kaamniġum igñiġiniŋitpaun? Aakaŋa taiguutiqaŋitpa Mary-mik? Aasiisuli aniqatigiŋitpagich James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, Judas-lu? ⁵⁶Suli nayaaluŋi maani iñuuŋitpat? Sumiñ aasiuvvauna iñuk piññakpa isumattunmik piłlasivlunił aliugnaqtuanik? ⁵⁷Tavra ilinjiŋich qanuqpaanjalinarut. Tavra Jesus uqallautiŋagai, God-im uqaqtaa nanġausiaqallaruq sumiliqaa aglaan nunamiñi ilamiñił. ^x ⁵⁸Tavra ilaa piġaitchuq iñuġiaktuanik aliugnaqtuanik savaanik tavrani, pisigivlugu ukpigutairrutaat.

John Paptaiqsi Tuqutauruq

(Mark 6.14-29; Luke 9.7-9)

14 ¹Tavrani Herod atanaururuuq Galilee-mi, tusaakami kamanautaanik Jesus, ²ilaa uqallaruq kivgamiñun, Ammaamna John Paptaiqsi piuq, aŋjaruq tuqqunmiñ. Taamnauvva pisigivlugu savallaruq tamatkuniŋa aliugnaqtuanik. ³Qanuq Herod-gum tigupkaŋagaa John aasii qiliqsruipkaqługu isiqługu tigutaġviŋmun, pisigivlugu Herodias, aniqanmi Philip nuliŋa. ^y ⁴John Paptaiqsim Herod uqallautigaluamiŋagaa, nalaunġaitchuq ilivich tuvaqasutigupku aniqarvich nuliŋa. ^z ⁵Tavra ilaan tuqutħukkaluaġmiługulu sivuugagiŋagai iñuich, qanuq ilaisa uqaqtigiruaġiŋagaat God-mun.

⁶Tavra Herod annivia tikiñman, pania Herodias kanaakkiunaruq sivuġaanni tuyuġmiami, aasii iviŋaŋagaa Herod. ⁷Tavraasii ilaa unniqsuġiinaruq nalupqinaiqługu aitchuġniġniługu supayaamik apiqsrisukpan. ⁸Pisuksaaqtiqa

^x 13.57 Jn 4.44. ^y 14.3-4 Lk 3.19-20. ^z 14.4 Lv 18.16; 20.21.

qłuni aakamiñik, niviaqsiq uqallañaruq, Aitchuñña niaquanik John Paptaiqsim uumuña puggutauramun ikilugu. ⁹Tavra umialik isumaaliñaruq. Aglaan pisigivlugich nalupqinaiqługu unniqsuqłiisini sivuğaanni tuyuğmiami, ilaa piraksriñaruq aitchuutigitquvlugu apiqsriña. ¹⁰Herod tilisiñaruq aasii niaquiqsiłługu John tigutaagvñmi. ¹¹Tavra ilaan niaqua qağğisiñagaat puggutauramun aasii aitchuutigivlugu niviaqsiamun, aasiilı ilaan qağğisivlugu aakamiñun. ¹²Tavra John ilitchitqurañisa qaivłutiñ pıñagaat timaa aasii iluvıqługu. Aasii aullaqłutiñ quلياqtuagutiñagaat Jesus.

Jesus Niğipkağai 5,000 İnuich

(Mark 6.30-44; Luke 9.10-17; John 6.1-14)

¹³Tavra Jesus tusaakamiuñ taamna, ilaa aullañaruq tamaañña umiaqpaurakun iñuiñaamun kisimğiugukłuni. Tavra iñusalaich tusaakamirruq, malıñagaat pisukataqłutiñ nunaaqłiñiñ. ¹⁴Tavra tulagniallağmiñ ilaan tautuñagai iñusalaich, aasii naglikrsatchañaruq ilaiñiñik, aasii iluaqsıñagai nañittuanıç.

¹⁵Unnuksraagman, ilitchitqurat ullakługu uqallautıñagaat, İñuiñaaq marra manna ini, unnuagaqsimmivłuni, aullaqtikich iñusalaich nunaaqłiñun tauqsıgumaut niqiksramıñnik. ¹⁶Jesus uqallañaruq, Aullanıtkumikunnii suñitchut, ilivsi aitchuqsıgik sunik niqiksrañiñiñik. ¹⁷Ilaisa uqallautıñagaat, Tallimanik punniğutiqaqsıñıñaqutugut malğugnıglu iqalluñnik. ¹⁸Jesus uqallautıñagai, Qağğisısıgik uvamnun. ¹⁹Tavra ilaan piraksriñagai iñusalaich aquvitquvlugich ivıñnun, aasii tiguvlugich tallimat punniğich malğuglu iqalluk aagluñaruq qılañmun, aasii quyyavigivlugu God. Tavraasii avguqługich aitchuutigıñagai punniğich ilitchitquranun, aasiilı ilitchitqurat aitchuutigivlugich iñusalañnun. ²⁰Tavra iluqağmiñ niğıñarut pisuğuiqsuaqłutiñ. Aasii ilitchitqurat katitchıñarut qulit malğugnik aguummagnik silivıñıgıgich avguanik ilakunı. ²¹Aasii taapkua niğıruat 5,000 añutit itpallıñarut, kisıtqatıgıaluağnagıgich ağnat miqłıqtullu.

Jesus Pisuaqtuq İmmam Qaañagun

(Mark 6.45-52; John 6.15-21)

²²Tavra ilitchitqurani ikıpkañagai umiaqpauramun aasii ayusaqtıñıgıgich sivumiñi ikaanmun, Jesus aullaqtitchiñiaqłuni iñusalagnik. ²³Tavra aullaqtitanıkamıgıgich iñusalaich, ilaa mayuñaruq qımialuñnun kisimi añaayyuyaqtuqłuni. Tanuğaksimman, Jesus tavraniñaruq kisimi. ²⁴Tavrallı umiaqpauraq ayuñaruq nunamiñ qağgiuqłutiñ, anuğim arguğıannağuu tivlugich. ²⁵Tavra uvluyasimman, Jesus ullañagai ilitchitqurani pisuaqłuni immam qaañagun. ²⁶Tavra ilitchitqurat tautukamirruq pisuaqtuq immam qaañagun, iqsıtchañarut uqaqłutiñ, İlitqusıq marra. Tavra nıpaalanarut iqsıalavlutiñ. ²⁷Tavra tavrauvvaa ilaan uqallautıñagai, quviatchaktıtausıtchi. Uvañauruña. Iqsıñasi. ²⁸Tavra Peter-m kiunagaa, Ataniiq, ilivıpiagaıvıch tuksıñña ilıñnun qaitquluña immakun. ²⁹Jesus kiunagaa, Qaiñ. Tavra Peter niuñaruq umiaqpauramiñ aasii pisuaqłuni immam qaañagun ullañagaa Jesus. ³⁰Aglaan ilıchugıkamı anuğimik nañalıñaruq, aasii kivısaqsıruıñıñaqamı nıpaalanarut, Ataniiq annautıñña. ³¹Jesus tavrauvvaa isañagai argagni aasii tiguvlugu, uqallautıvlugu, İlivıch ukpıgıtıktıchuatıin. Summan nalupqısuqkıç? ³²Tavra ikımmagnik umiaqpauramun anuğaiñaruq. ³³Aasii taapkua umiaqpauramiıttuat sıtuğıvıgıñagaat kamannıuğıvıglugu uqaqłutiñ, İlumun İğniğıgaatın God-im.

Jesus Huaqsıgai Nañıttuat Gennesaret-mi

(Mark 6.53-56)

³⁴Tavra ikaaqamıñ, nunalıñarut Gennesaret-mun. ³⁵Tavra iñuñı taavruma nunam ilısaqsırikamıñ ilaanı, tilisiñarut uqaluñmik nunaaqıpayauranun

aasii qaǵǵisivlugich nañirrutiqapayauraqtuat Jesus-mun, ³⁶apigipiaqługu aksilłagniaqsiñnaǵukługuunnii siñigutaa annuǵaanjan. Aasii iñugiaktiilaamiktun aksiutiruat iłuaqsiraunjarut.

Iłisaurrutaat Mañjuuruat

(Mark 7.1-13)

15 ¹Tavra Pharisees-lu iłisaurriłlu pitquranik ullaunjarut Jesus-mun Jerusalem-miñ aasii apigivlugu, ²Summan iłitchitquravich kamagilaitpatigik iłisaurrutinich mañjuupta? Qanuq niǵinaiñnaǵmiñ iqagilaitkaich argatin tuvraǵlugu piraksriutaat mañjuupta. ³Jesus kiunǵagai, Summallivsauq ilivsi kamagilaitpisigik pitquranj God-im, kamagilıhaaqługich mañjuuvsi iłisaurrutinich? ⁴Qanuq God piraksriinjaruq Moses-kun, suunıłaǵinagik aapallu aakallu. Kiñalıqaa uqallautiqaqtuq pigiitчуuamik aapamigun aakamigullu, tuquruksaupiaqtuq.^a ⁵Ilivsiłiasii iłisaurrirusi iñuk piqaǵniqpan sumik ikayuutigiymıñaǵaluakkamiñik aapamiñun naagga aakamiñun aglaan uqallausigikpagu, Taamna pigigaa God-im, ⁶ilaa pasirauyumiñaitchualigiksi ikayuñtkaluagumigik aapanılu aakaniłu, pisigivlugu mañjuuvsi iłisaurrutaat, anniqsuutaunǵaigisi uqaluñj God-im. ⁷Ilivsi ukpiñjuuqtuasii. Qanutun nalautiginjaruq Isaiah uqaqtaa God-im uqallausigikamisi. Ilaan aglanǵagai God-im uqaluñj inna,

“Ukua iñuich nanǵaǵaluǵaanja uqaluñhiñaminjik, sivuniqasunǵaǵnagich uqalutij.

⁸Iliñisa iłumutun savautinıtkaanja añaayyuvigilunǵalu, qanuq iłisaurrirut iñuich pitquralianjıñnik, God-mun pitquraǵiruatuun iłivlugich.”^b

⁹Jesus uqallavsaañjaruq, Kamaginıtksisi God-im pitquranj, kamagilıhaaqługich piłǵusilıanich iñuich.

Sut Salumaiłlisit Iñuñmun

(Mark 7.14-23)

¹⁰Tavra Jesus ququanǵagai iñuich inmiñun aasii uqallautivlugich, Naalaǵnisıña kanjıqsıluısilu. ¹¹Taavruma qanıǵmuktuam niǵiruatuun piłuksipkalaitkaa iñuk, aglaan taavruma aniruam qanıǵmiñ, uqaluum piłuksipkaǵumiñagaa iñuk.

¹²Iłitchitquranısa ullaqługu uqallautinǵagaat, Iłisimavigich Pharisees piavsaktiilaanjat tusaakamirruñ taamna uqallautin? ¹³Ilaan kiunǵagai, Nautchiapayaaq qılınmiittuam Aapama nautchirriutiñaisaña nusuktauniaqtuq. ¹⁴Ilimiktun piłich. Aullarrirut ayaunjaruatuun iñuktun. Aasii ayaunjaruam iñuum aullatikpaun ayaunjaruq iñuk, iluqatik qarǵisaǵniaqtuq. ^c¹⁵Tavra Peter-m uqallautinǵagaa, Sivunniugun uvaptinun taamna suktuun. ¹⁶Ilaalli uqallautinǵagai, Ilivsivsauq kanjıqsıaiñmivisi? ¹⁷Kanjıqsıñait pisiun sunapayaaq qanıǵmuktuq aqiaqumuguuruq, aasii anivłuni timimiñ. ¹⁸Aglaan suna pigiitчуuq uqaluk aniruq qanikun aullaqıvluni isumaqaǵvianiñ, taavruma piłuksipkaǵaa iñuk. ^d¹⁹Qanuq iñuum isumaqaǵvianiñ salapqıguurut pigiitчуuat isumat piłǵusigiitчуallu, iñuagutit, allatuutit, tigligautit, saglutiginnignigich, tiglirautit. ²⁰Tamatkua tamarra piłuksipkaǵaat iñuk, aglaan niǵiruni iqagıǵaluǵnagich argaich piłuksisaunıtchun iñuñmun.

Aǵnam Ukpigutaa

(Mark 7.24-30)

²¹Tavra Jesus aullañjaruq tavrannja aasii aullaqłuni nunaaqıñiñun Tyre-m Sidon-lu. ²²Tavra aǵnaq Canaan-miu iñuuruq tamaani ullaunjaruq nipimi-

^a 15.4 a Eñ 20.12; Dt 5.16. ^b Eñ 21.17; Lv 20.9. ^b 15.8-9 Is 29.13. ^c 15.14 Lk 6.39. ^d 15.18 Mt 12.34.

gun, Naglikkutiqagāiñ uvamnun Ataniiq, Iḡñiña David. Paniga atqunaqługu ilitqusiqłuqaqtuq. ²³Tavra Jesus kiunaitkaa uqaluuramikunnii. Tavra iłitchitquranisa ullakługu apigipianagaat, Aqpikkuuñ una aḡnaq, qanuq uvva małakkaatigut nipimigun. ²⁴Ilaa uqallañaruq, Tiliraunaruña kisiññun Israel-guruanun imnaisun tammanaruatun ittuanun. ²⁵Tavra aḡnaq qaivluni sitqunaruq sivuḡaanun uqaqłuni, Ataniiq, ikayunña. ²⁶Tavra ilaan kiunagaa, Nalaunñanitchuq tigulugu miqłigtut niqaat aitchuutigiruni qimmiñun. ²⁷Aḡnaq uqallañaruq, Aaglukiaq Ataniiq, naagpatauq marra qimmich-unniñ nigisuummiut kanḡallugnik kataktuanik iñunñiñ niḡḡiviñiññiñ. ²⁸Tavra Jesus kiunagaa, Aḡnaaq, kamanapaluktuq ukpiḡutin. Tanñiḡli kipiḡniuḡutin. Tavra pania iħuaqsiraunaruq tavrauvvaa.

Jesus Īħuaqsigai Īñugiaktuat Īñuich

²⁹Tavra Jesus aullalḡitchuq tavrannā aasii iḡlauvluni siñiqsraqługu tasia Galilee-m. Tavra ilaa mayunaruq qimialunñun, aasii aquviłłuni tamaunña. ³⁰Tavra iñugiapiagataqtuat iñuich ullautinaruq ilaanun, qagḡirrivłutin tusiapiktaqtuanik, qilluutiqaqtuanik, ayaunaruunik, uqalaitchuanik, suniglu iñugiaktuanik allanik nanjrrutiliñnik, aasii iłivługich sivuḡaanun, tavra ilaan iħuaqsinagai. ³¹Tavraasii iñusalaich kamasunaruq, tautukamisigik uqalailat uqaaqsimmata, qilluutituqtuat iħuaqsiraummata, tusiattuat pisuaḡmata, sulii ayaunaruq tautullasimmata. Tavra ilaisa nanḡanagaat God-inat Israel.

Jesus Niḡipkaḡai 4,000 Īñuich

(Mark 8.1-10)

³²Tavrani Jesus ququanagai iłitchitqurani inmiñun aasii uqallautivługich, Nagliksralsiqunā iñusalañnik, pisigivługu nayuutiniñat uvamnun pañmapak piñasuni uvluni, aasii pañmapak niqiksraiqsut. Aullaqtitchumanñitkitka kaanñaisa, sayaiḡñiaqtutkiatan apqunmi. ³³Tavra iłitchitqurat apiginagaat, Sumiñ niqiksranigniaqpisa naamaruamik nunaglukuami niḡipkaḡumiñagługich innatun iñugiaktigiruat? ³⁴Tavra Jesus apiginagai, Qavsiñnik punniḡutiqaqpsi? Ilaisa kiunagaat, Tallimat malḡugnik, iñukisuuraniglu iqaluuranik. ³⁵Tavra Jesus piraksriinaruq iñusalaich aquvitqivługich nunamun. ³⁶Ilaan tiguñagai tallimat malḡuk punniḡich iqaluiłłi, aasii qyaanikami God-mun avguqługich qaiññagai iłitchitquranun, aasiili iłitchitqurat qaiññugich iñusalaññun. ³⁷Tavra iluqaḡmiñ niḡinaruq pisuiqsuaqłutin. Aasii iłitchitqurat katitchinaruq tallimat malḡugnik aguummakpagnik siłiviñugich iłakunik kisiññuqtanik. ³⁸Tamatkua niḡiruat 4,000-tun iñugiaktiginaruq, aḡnat miqłigtullu kisiññatigialuaḡnagich.

³⁹Aasii aullaqtitanikługich iñusalaich, ilaa ikuñaruq umiaqpaaramun aasii aullaqłutin nunaaqiñiññun Magadan.

Īñuich Tautuḡunaruq Aliḡnaqtuamik

(Mark 8.11-13; Luke 12.54-56)

16 ¹Tavra Pharisees-lu Sadducees-lu qainaruq Jesus-mun, aasii uuktuaqsaqługu apiginagaat tautuktitqivłutin aliḡnaqtuamik qilañmiñ, iłisimanaqsisaḡlugu God-mun iviḡaumagitilañña. ²Ilaan kiunagai, Unnuksraaḡman uqallaguuruusi, siłanñuḡniḡaa qanuq qilañ kaviqsirur. ³Aasii uvlaami uqallaguummiusi, sialuḡniḡatuuq uvlupak qanuq qilañ kaviqsularuq mañaaqsirur. Iłisimagaluaqłusi sivunniḡniñanik qinñanata qilaum, iłitchuḡilaiññiḡisi sivuniñich aliḡnaqtuat savaḡuruat akunnavsiñniñ. ⁴Qanutun piḡiisigirut god-aitchullu iñuich, makua

¹ 16.1 Mt 12.38; Lk 11.16.

savaquriruat uvamnik aliugnaqtuanik. Aliugnaqtuatualuk savaaguniaqtuaq piñiaqtuq Jonah-tun uqaqtinjatun God-im. Tavra ilaan qimanajagai aasii aullaqluni.^f

Pharisees-lu Sadducees-lu Arriqaqtut Imaksramik

(Mark 8.14-21)

⁵Tavra ikaaganikamij taagunatchianun tatchim, ilitchitqurat ilitchuqinjarut piiguqtilaamijnik punniqnik. ⁶Jesus uqallautinajagai, Qaunagisitchi nipunajilisu ilu imaksriuqtanjinik Pharisees, Sadducees-lu.^g ⁷Tavra uqaarraqsinarut avanmun uqaqlutin, Ilaan uqallausigigaa taamna punniliraanjinnaapta. ⁸Tavra Jesus, ilisimavlugu qanuq uqaqtilaanat uqallaqaruq, Uvvailivsi summan uqaagutiqaqpsi akunnavsiñni punniqutaiñnivlusi? Inuich ilivsi ukpigutikitchusi. ⁹Kanjiqsinaitpisis uli? Itqaumanaitpisis ipkua tallimat punniqich avguqapkich 5,000-nun anutinun? Qavsiñullu aguummagnun immiqsinavisi?^h ¹⁰Naaggaunni tallimat malguk punniqich avguqapkich 4,000-nun? Qavsiñullu aguummakpagnun immiqsinavisi?ⁱ ¹¹Qanuq imña kanjiqsinainiqpisi uqautiqanjisilaamnik punniqnik. Qaunagisitchi imaksrautinisigun Pharisees Sadducees-lu. ¹²Tavrani ilitchitqurat kanjiqsinarut ilaanun uqautinjisilaamijnik imaksrajugun punniqum, aglaan qaunagitquvlugich ilisaurrutinisigun Pharisees Sadducees-lu.

Peter-m Uqallautaa Jesus Kiutilaanjanik

(Mark 8.27-30; Luke 9.18-21)

¹³Tavra Jesus tikiññamij nunaaqqinjinun Caesarea Philippi-m, apiqinajagai ilitchitqurani, Inuich kiunisuvanna, Iqñija Inuum? ¹⁴Ilinich uqallaqaruq, John-gunisugaatin Paptaiqi, allalli Elijah-univlutin, allat-suli Jeremiah-univlutin naaggaqaa ilaginivlutin uqaqtinjun God-im.^j ¹⁵Ilaan apiqinajagai, Ilivsilimi kiunivisija? ¹⁶Simon Peter uqallaqaruq, Ilivich Christ-gurutin, Iqñija inuuruam God-im.^k ¹⁷Jesus kiunajagaa, Quviatchaktitaugin Simon iqñija John, qanuq inuum satqummiqaitkaa ilinjun taamna uqallautin, aglaan Aapama qilanjmiittuam. ¹⁸Aasii uqallautigikpiñ, ilivich Peter-aurutin, sivuniquqtuaq Uyaqagmik, aasii taavrumuja uyaqagmun nappagniaqigaa anjaayuviga, aasii suanpatipayauranisa Tuungaum payariyumiñaitkaat. ¹⁹Aitchugniaqigikpiñ pitchigiiyautinjinik Atanniqsimmataata Taavruma qilanjmiittuam. Taamna sivuniquqtuq pitqunisasi anjaayuvimni nunami pitqunianjinmikai Taavruma qilanjmiittuam, aasii supayaat pipkallakkasi nunami pipkallaniaqigikai Taavruma qilanjmittuam.^l ²⁰Tavrani Jesus uqautipiagatanajagai ilitchitqurani quliaqtuaqunijugich kimununnii Christ-guniluni.

Jesus Uqautigigaa Nagliksaagniksranii Tuquniksranilū

(Mark 8.31-9.1; Luke 9.22-27)

²¹Tavrannaaglaan Jesus ilisautirraqsinajagai ilitchitqurani aullaqtuksraupiaqnivluni Jerusalem-mun aasii nagliksaagutiqaqluni inuqaktuanik umialiqnanjinñilū Jew-guruat anjaayuliqsiqapagnilū ilisaurriñilū pitquranik, aasii tuqutauluni, aasiisuli uvluk pinayuaqni anjpaqtauluni. ²²Tavra Peter-m asivaqtaagutivlugu uqallautinajagaa, Tainna uqaqtuksraunitchutin. Ataniq, God-im pipkanajilijun taamna. Taamna pirusraunipiaqtuq ilinjun. ²³Tavra Jesus qiviaqługu Peter uqallautinajagaa, Satan, piigin uvamniñ. Piñailutaurutin uvamnun, qanuq isumanitchutin God-im isummasianik aglaan inuich isumanjanik.

²⁴Tavrani Jesus uqallautinajagai ilitchitqurani, Kialiqaa maligukkumija pirusraunitchuq ilaan pisukkaminik, iqsriutilugu anjaraurani, itqanaitchuksrauruq

^f 16.4 Mt 12.39; Lk 11.29. ^g 16.6 Lk 12.1. ^h 16.9 Mt 14.17-21. ⁱ 16.10 Mt 15.34-38.

^j 16.14 Mt 14.1-2; Mk 6.14-15; Lk 9.7-8. ^k 16.16 Jn 6.68-69. ^l 16.19 Mt 18.18; Jn 20.23.

tuqqutigiyumiñaġlujaunnii.^m ²⁵ Qanuq iñuk iñuullatuvaiġaktuq tammaiñaiaqtuq iñuggunmiñik, aglaalli iñuk sullatuaġumiġu atiruaq tuqqutigiyumiñaġlujaunnii, tammaiyumiñaipiagaa iñuggutini.ⁿ ²⁶ Iñuk suġallakkaluagumi supayauranik nunamiittuanik aasii tammautigilugich, ilaa suoramikunnii anniqsugumiñaiaqtuq inmiñik. Sumik piitchuq iñuum simmiutiksrajanik iñuggunmiñun. ²⁷ Qanuq Iġñiña Iñuum qaiyumaiaqtuq piqatigilugich isaġuliñni qaumanġagun Aapami, aasii tavrani akiliġlugu iñupayaaq savaanġigun.^o ²⁸ Iłumun uqallautigivsi, iñuqaġniaqtuq iłanjiñnik makitaruanik uvani tuquniañitchuanik tautukkaluagñatiñ Iġñiñanik Iñuum qairuamik umialiktun.

Jesus Qiññaja Allañjuqtauruq

(Mark 9.2-13; Luke 9.28-36)

17 ¹ Tavra itchaksrat uvlut pianiñmata Jesus piqasiutiñagai inmiñun Peter-lu, aniqatigiġlu James-lu John-lu, aasii aullautivlugich qutchiksuamun iġġimun kisiisa.^p

² Tavra ilaa qiññagmiñi allañjujaruq sivuġaanni, suli kiiñaja qaummaġiksivluni siqiñiqnutun, annuġaaniġu qatiqsivlutinj qaummaqtun. ³ Tavraasii niptañaruk ilaiññun Moses-lu Elijah-lu, uqaaqatigivlugu Jesus. ⁴ Tavra Peter uqallañaruq Jesus-mun, Ataniiq, iħuaqtuq tavraniinnapta. Pisukkuvich tupiġniaqtuñ piñasunik mauñja, atautchimik iliñnun, suli atautchimik Moses-mun, suli atautchimik Elijah-mun. ⁵ Uqaġataviksillugu suli, qaummaġiksuam nuvuyam qulañiġmagich, nipi nuvuyamiñ uqallañaruq, Uvva piviuatagivlugu Iġñiña iviġaumatigilluatakkaga. Naalaġnisuñ.^q ⁶ Iłitchitqurat tusaakamirruñ nipi, punñarut nunamun, suli iqsitchapiagatañarut. ⁷ Tavra Jesus qaivluni aksinajai uqallautigillaan, Makittitchi suli iqsinaġitchi. ⁸ Tavrani aagluqamiñ, tautunjtchut iñuñmik aglaan Jesus kisian.

⁹ Tavra atqallaġmiñ iġġimiñ, Jesus piraksriñagai, Quliaqtuaġnasi iñuñmun tautukkavsiñnik, Iġñiña Iñuum añtchiaġilugu tuqqunmiñ. ¹⁰ Tavra iłitchitqurat apiñiñagaat, Summan uvva iłisaurrit pitquranik uqaġuuvat Elijah qaiqqaqtuksrauniagñivlugu qaiñaiñjaan Christ-guruq?^r ¹¹ Ilaan kiunajai, Iłumun ittuq Elijah qaiqqaġniaqtuq Christ-miñ aasii itqanaġiñiñagai supayaat. ¹² Aglaalli uqallautigivsi Elijah qaiganinjaruq, aasii iñuich iłisaġiñaitkaat, aglaan iñuich piñagaat qanupayauraq pisukamirruñ. Tainnatuttauq aasii Iġñiña Iñuum nagliksaaqtinniagmigaat.^s ¹³ Tavrani iłitchitqurat kanjicsinjarut ilaanun uqautitilaamiñnik sivuniġivlugu John Paptaiqsi.

Jesus Ĥuaqsigaa Nukatpiagruk Iłitqusiqłulik

(Mark 9.14-29; Luke 9.37-43a)

¹⁴ Tavra iñusalañnun tikiutimmata, iñuum ullañagaa Jesus aasii sitquqłuni sivuġaanun uqallañaruq, ¹⁵ Ataniiq, Naglikkutiqaġiñ iġñimnun, qanuq ilaa qiiqsruġuuruq aasii nagliksaaqpaguuruq, qanuq akulaitchuami puukaġuuruq igniġmun imiġmullu. ¹⁶ Qaġġisinaġaluagiga iłitchitquraġnun, iħuaqsilaiñiñagaat. ¹⁷ Tavra Jesus kiunajai, Qanutun uvva ukpiġutaisigirusi killukuaqtigivlusilū iñuich. Qanutun siviſutigiruamik nayugaksraġivisi ukpiliġataqtillusi? Qanutun iġlutugaksraġivisi? Qaġġitчуuñ nukatpiagruk uvamnun. ¹⁸ Tavra Jesus suañagaa iłitqusiqłuk, aasii aninjaruq nukatpiagrugmiñ, suli nukatpiagruk iħuaqsiraunjaruq tavrauvvaa.

^m 16.24 Mt 10.38; Lk 14.27; Jn 12.24. ⁿ 16.25 Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25.

^o 16.27 a Mt 25.31. b Ps 62.11-12; Pr 24.12; Jr 17.10; Ez 18.30; 33.20; Ro 2.6. ^p 17.1-5 2 P 1.17-18.

^q 17.5 a Gn 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22. b Dt 18.15. ^r 17.10 Mt 4.5.

^s 17.12 Mt 11.14.

¹⁹Tavrani ilitchitqurat qaijarut Jesus-mun inuiḷaakun aasii uqallakḷutiḡ, Suvluta uvagut ilitqusiḡḷuk anilaitpisigu? ²⁰Jesus uqallautiḡagai, Patchisauruḡ ukpiḡutikiḡḡiqsi. Qanuḡ ilumun uqallautiḡivsi, ukpiḡutiḡaḡuvsu nautchiaksratun mustard-tun mikipiḡaḡaluḡḷuni naullaruatun napaaqtuḡpaḡuḷuni, uqallautiyumiḡaḡiksi una iḡḡiḡ, Nuuttin maḡḡa avuḡaḡpanun, aasii nuunniaqtuḡ. Suli sunaliḡaa piḷasiḡaḡiksi.^t ²¹Aglaan tainnasiḡ ilitqusiḡḷuk sumikunnii anilaitchuḡ aḡaayyutaḡjitchuakun niḡilailḷuni.

Jesus Uqautiḡivsaḡaa Tuḡqutini

(Mark 9.30-32; Luke 9.43b-45)

²²Tavra kukiḷuḡniallaḡmiḡ Galilee-mi, Jesus uqallautiḡagai ilitchitqurani, Iḡḡiḡa Iḡuum aitchuutauniaqtuḡ iḡuḡnun, ²³aasii tuḡunniḡaḡat, aglaan ilaa aḡipkaḡtauniaqtuḡ uvluk piḡayuḡgni. Tavra ilitchitqurat ipiḡutuchapiḡarut.

Akiliḡiḡiḡ Aḡaayyuvikpaum Tax-iḡutiḡiḡiḡ

²⁴Jesus-lu ilitchitquraniḷu tikiḡmata Capernaum-mun, katitchirit Aḡaayyuvikpaum tax-iḡutiḡiḡiḡ qaijarut Peter-mun aasii apigivlugu, Iḷisaurriksi akiliḡiḡaitpa tax-iutiḡiḡiḡ aḡaayyuvikpaum?^u ²⁵Ilaan kiḡuḡagai, Akiliḡisuuruḡ. Tavraasii Peter isiḡman iḡlumun, Jesus uqallaḡaḡarurḡ ilaanun, Simon, qanuḡ isumavich? Kisuniḡ umialiḡi nunam katitchisuuvat taxes-nik? Ilaisa nunamiḡni iḡuḡmiḡniḡ naagga allat nunat iḡuḡiḡiḡiḡ? ²⁶Peter-m kiḡuḡaḡaa, Allaniḡ. Tavra Jesus uqallautiḡaḡaa, Umialḡum iḡuḡi akiliḡiḡaitchut. ²⁷Tainnailluḡtuḡunniḡ iḡuḡutchaḡuḡiḷḷuḡich, niksiliḡiḡaḡiḡ immamun, aasii tigulugu niksiksan sivulliq qakitkupku aatchaḡtitkupku paḡinniaḡtutin naamaruamik maniḡmik tax-iutiksraḡtiḡiḡiḡ aḡaayyuvikpaḡmun. Tigulugu manik aitchuutigiḡumagiḡi ilaiḡḡun aitchuisilunuk.

Kiḡa Kamaḡniḡsrauva?

(Mark 9.33-37; Luke 9.46-48)

18 ¹Tavra tavrani ilitchitqurat ullautiḡarut Jesus-mun, apiḡsriḷutiḡi, Kiḡa kamaḡniḡsrauva atanniḡsimaviani Taavruma ḡiḷaḡmiittuam?^v ²Tavra Jesus tuksiaḡḷugu inmiḡḡun miḡiḡiḡuuruḡ inillaḡaḡaa ḡitqannun, ³aasii uqallakḷuni, Iḷumun uqallautiḡivsi, ilivsi isumalitḡiḡiḡsuḡuvsu aasii ililusi miḡiḡiḡtutun, sumikunnii isiḡumiḡaitchusi atanniḡsimavianun Taavruma ḡiḷaḡmiittuam.^w ⁴Kiḡaliḡaa kamaḡniḡsrauruḡ atanniḡsimaviani Taavruma ḡiḷaḡmiittuam. ⁵Iḡuum paḡlakpaḡuḡ miḡiḡiḡtuuruḡ uvaḡa piḡisiluniḡa, uvaḡa paḡlagaḡaḡa.

Piḷuksipkaḡtinniḡaḡutit

(Mark 9.42-48; Luke 17.1-2)

⁶Kialiḡaa ukpiḡutaiḡsitpagu ilaḡat makua miḡiḡiḡtuuraturun ilivḷutiḡi ukpiḡtuat uvamnun, iḡuaḷhaḡayaḡtuḡ uyaḡaḡruaḡmik quḡusigutchiḡḷugu ipipkaḡpan itiniḡanun taḡium. ⁷Qanutun nagliḡnaḡtigirut nunam iḡuḡi ukpiḡutaiḡsitichiruat iḡuḡniḡ. Tainnainniḡniḡsuḡ ataramik, aglaan qanutun nagliḡnaḡtigiruḡ ukpiḡutaiḡsitichiruaḡ iḡuḡniḡ.

⁸Tavra argavsi naagga isiḡavsi piḷuksipkaḡpasi, iḡuusitichi argaiḡsuatun naagga isiḡaiḡsuatun piḷusi. Iḡuaḷhaḡayaḡtuḡ isiḡuvsu atanniḡsimavianun God-im argaiḷusiiḡunniḡ naagga isiḡaiḷusi piḡaḡniḡmiḡ iluḡaaktun argaḡaḡlusi isiḡaḡaḡlusiḷu

^t 17.20 Mt 21.21; Mk 11.23; 1 Co 13.2. ^u 17.24 Eḡ 30.13; 38.26. ^v 18.1 Lk 22.24.

^w 18.3 Mk 10.15; Lk 18.17.

igitauniġmiñ isuitchuamun igniġmun.^x ⁹Suli irivsi piłuksipkaqpasi, iñuusitchi iraiqsuatum piłusi. Iłuałhaaġayaqtuq isiguvsati atanniġsimavianun God-im atautchimik iriqaġlusi malġugnik iriqaġluni igitauniġmiñ nagliksaaġvium igniñanun.^y

Uuktuun Tammaruakun Imnaikun

(Luke 15.3-7)

¹⁰Qaunagisitchi suunilaġitchailisiuñ atausiqunnii makua ilaḡat miqłiqıtutun ilivłuni ukpiqtuaguruuq uvamnun. Qanuq uqallautigivsi, qilaḡmi isaaġuliñich qakuguliqaa ullautilarut Aapamnun qilaḡmiittuamun.^z ¹¹[Qanuq Iġniña Iñuum qaiḡaruq annautiyaqtuqługich tammaruauat.]

¹²Qanuq isumavisi? Iñuk tallimakipiamik imnaiqaġumi, aasii ilaḡat tammaġluni, qimagniañitpagich tallimakipiaguutaitchuat qimialuñunun aasii ivaasiliġu atausiq tammaqtuq imnai? ¹³Iłumun uqallautigivsi, paqitkumiun ilaa qvuiasuuttaqałhaaqtuq taavrumuñ atautchimun imnaimun ukunañña tallimakipiaguutaitchuaniiñ imnaiñiñ tammaruaitchuaniiñ. ¹⁴Tavra pisuutigiñitkaa Aapavsi qilaḡmiittuam atausiqunnii ilaḡat makua miqłiqıtutun ilivłutiñ ukpiliḡaruat tammaqulugu.

Aniqañ Piłuksiruaq Iliḡnun

¹⁵Aniqañ piłuksikpan iliḡnun kisivich ullagługu uqallauttuuñ pimaqłuutaanik, ilipkullu ilaagullu. Naalaġnikpatin atisiqatigilutin utiqıtıqıkiñ aniqañ.^a

¹⁶Aglaan atisiqatigisuñitpatin, ullatqikkumagiñ piqasiġłutin atautchimik naagga malġugnik iñuñnik ilisimaruksragnik sunik uqautiñnik ilaanun. Tainna piguvich, kamaksriñaıqtutin pitquranik uqaluqaqtuanik inna, “Pasikkutipayaaq ukpiġnaqsiniıqtuq iłumun itilaañanik malġugnik naagga piñasunik ilisimariqaġluni.”^b ¹⁷Naalaġnisuñilgitpan, quliaqtuagiñ añaayyuliqiruanun, aasii naalaġnisuñilgitpan añaayyuliqiruanik iliuqsuñ aunniugutiñaisavsisun katichiritullu tax-iñik.

Piñaiłat Piñaqtuallu

¹⁸Iłumun uqallautigivsi, sunapayaaq piñaisitaqsi nunami piñaisinniaġmigaa Taavruma qilaḡmiittuam. Suli sunaliqaa pipkallakkaqsi nunami pipkallaniaġmigaa Taavruma qilaḡmiittuam.^c ¹⁹Uqallautivsaagivsi, atisiłutik malġuulutik sunapayaaq nunami apiqsriagiguptitku añaayyulutik, pipkaġniaġaa iliptiñunun Aapama qilaḡmiittuam. ²⁰Qanuq sumun malġuk naagga piñasut katinmata pisigivluñña, tavraniinmiuñña piqatigivluğich.

Uuktuun Suliqutiginaiksiniḡchuakun Kivgkun

²¹Tavrani Peter ullautiḡaruq Jesus-mun aasii apigivluġu, Ataniiq, qavsiqsuaġlugu suliqutiginaġniıqpiġu itqaumayumiñaiġluğich piłuksigaluamiiqpan aniqañga uvamnun? Tallimat malġuiqsuaġlugu?^d ²²Jesus kiunaga, Naumi, tallimat malġuñilaañni, aglaan qanutupayuraq suliqutiginaġaksraukpan. ²³Tavra inna ittuq atanniqsimmataa qilaḡmiittuam iñuñnun. Umialiktun ittuq piyummatiniktuatun iluaqsrusuktuni akiilañiñiñik kivgami. ²⁴Makpiġarriqisaa niñman, iñuk qaġgirraunaruq ilaanun akiilaqtuqpaaraqtuq maniñiñik. ²⁵Tavra akiiliyumiñaiñman, atangata tunirautquñaga, piqatigilugich nuliñalu miqłiqıtunilı supayaallu pigikkañi, aasii akiiliutigilugich akiilañiñun. ²⁶Tavra kivgam sitquqami qiiñuaqtulavigiaqsuñaga, Ataniiq, qiiñiirutiqallagiñ uvamnun, akiiviginiagiłkiñ

^x 18.8 Mt 5.30. ^y 18.9 Mt 5.29. ^z 18.10 Ez 34.16; Lk 19.10. ^a 18.15 Lk 17.3. ^b 18.16 Dt 19.15.

^c 18.18 Mt 16.19; Jn 20.23. ^d 18.21-22 Lk 17.3-4.

iluqaiñnik akiiłamnik. ²⁷Tavra naglikkiagutivlugu atangata aullaqtitkaa suliqutiginaiqługich akiiłanji.

²⁸Tavraliasii taamna kivgaq, anisağniiallagmi, kasuğniğaa ilaņat kivgauqatimi akiiłauraqtuaq inmiñiñ maniñnik, aasii tigguglukamiuņ nunuñiaqsautigillaan uqallautivlugu, Akiiłigiñ akiiłagnik uvamnun. ²⁹Tavra kivgauqataa punņaruq aasii qiiñnulaaqsivlugu, Qiiñnurrutiqağiñ uvamnun, akiiłiiviginiagikpiñ. ³⁰Tavra tainna pisunjiņaruq aasii aullautivlugu isiņagaa tigutaağviņmun akiiłiitchiağisaqlugu akiiłanjiñnik. ³¹Allat kivgauqatiņisa ilitchuğikamirruņ piruaq taavrumiņa, atqunaq iħuilliuğutiginagaat, aasii aullaqłutiņ quliaqtuağutivlugu ataniqtiņ taavrumiņa iluqaanik piruamik. ³²Tavra atangata qaitquņagaa taamna kivgaq aasii uqallautivlugu, Iivich piłuktuatiin kivgaaq. Suliqutiginaiqagikpiñ iluqaanik taavrumiņa akiiłaqpaurağnik qanuq iņiulakamņa. ³³Tainnatulli naglikkutiqaqtuks raunğaluaqtutin kivgauqatiņnun, uvaptun naglikkutiqaņaruatun ilijnun. ³⁴Tavra qinnautivlugu atangata aitchuutiginagaat tigutaaqtaliqirinuun tatavsqaqtuqvluğ akiiłiitchiağisaqlugu iluqaiñnik akiiłanjiñnik. ³⁵Tasamma tainnatuttauq Aapama qilaņmiittuam piñiağmigaasi iluqasi, ilivsi ilumutun suliqutiginaiqłaitkuvsiuņ itqaumayumiñaqlugu aniqativsi piłuutaa ilivsiññun.

Jesus Iļisaurriurq Avinnikun

(Mark 10.1-12)

19 ¹Tavra Jesus uqanaiqami tamatkuniņa, aullaņaruq Galilee-miñ aasii tikiħuni nunaaqqiņiñun Judea-m taavanitchiani kuugum Jordan. ²Tavra iñugiaktuat iñusalaich maliguņagaat, aasii ilaan iħuaqsijağai naņittuat tamaani.

³Tavra Pharisees ullaņagaat aasii suktuaqsaqługu apigivlugu, Nalaunņava pitquratiņun iñuum nuliani avitpagu sumigliqaa patchisiqağlugu? ⁴Jesus kiunğagai, Taiğuağiņaitpisiuņ aullaqisaami iññiruamun taapkuņniņa savaņatilaaņa aņunmiglu ağnamiglu? ⁵Aasii uqallakłuni, Taamna pisigivlugu, aņutim qimaguugik aapaniłu aakaniłu aasii nayuqsuivlugu nuliani. Tavra ilijik malğuuruak atautchisun iñuktun iļiñiaqtuk. ⁶Tavraņņaaglaan malğuuņaiqsuk aglaan atausiņņuqtuk. Taamna pisigilugu, iñuum avinņaiłliuņ tuvaaqatini God-im atautchimuktingamma-tik. ⁷Pharisees uqallautiņagaat, Moses sunjiñniņagaa iñuk makpiğaamun aglagluni nalupqiñağutini avirrusiuqpan, aasii aullaqtillugu nuliani. ⁸Jesus kiunğagai, Pisigivlugu iļisautichiğiñiñiqsi Moses avillayumiñaqtiņagaasi nuliavsiñniñ. Aglaan isuaniņqaņa tainnainņaitkaluaqtuq. ⁹Aasii uqallautigivsi, kialiqaa avirrusiğumiū ağnaqtiņ, allatuņisuaqpan, aasii tuvaaqasiğłuni allamik ağnamik allatuqtuaguruq. ^h

¹⁰Iļitčitqurat uqallautiņagaat, Tainna aņun sivuniqağniqpan tuvaaqanmigun, iħuaħaağniqsuq tuvaaqatiniñiçhuni. ¹¹Tavrani ilaan uqallautiņagai, Taamna iļisaurrun tamatkigługich aņutit sivuniqaņiçhuq, aglaan tamatkunuja God-im ikayukkañiñun iñuuyumiñaqsivlugich taavrumuuna iļisaurrutikun.

¹²Qanuq aņutiqaqtuq aniņavlutiņ tainna tuvaaqasiğumiñaitchuanik, suli aņutiqağmiuq tuvaaqatinikkumiñaiyakkaniñnik iñuich, aasiisuli aņutiqağmivluni tuvaaqatinikkumiñaiyaņaruani inmiñnik savautisukługu taamna qilaņmiittuag. Iñuum akuqtuuyumiñaqtuam taavrumiņa, akuqtuğliuņ taamna iļisaurrun.

Jesus Aņaayyutigai Miqliqtuurat

(Mark 10.13-16; Luke 18.15-17)

¹³Tavrani iñuich iļaņich qağğirriņarut miqliqtunik Jesus-mun iļitquvluğich argaņi ilaiññun aņaayyutiluğiłli. Iļitčitqurat suanağaiçh iñuich qağğirriuraut. ¹⁴Tavra

^e 19.4 Gn 1.27; 5.2. / ^f 19.5 Gn 2.24. / ^g 19.7 Dt 24.1-4; Mt 5.31. / ^h 19.9 Mt 5.32; 1 Co 7.10-11.

Jesus uqallaŋaruq, Miqhiqtuurat qaipkaqsigik uvamnun, sulii pitquŋiññagich. Qanuq tainnaiñjaruat atanniqsimagai Taavruma qilaŋmiittuam. ¹⁵Tavraasii ilaan aksiuklŋgich aŋaayyutiqaqŋgich miqhiqtuurat, aullaŋaruq.

Suġalliruaq Nukatpiaq Iñuk

(Mark 10.17-31; Luke 18.18-30)

¹⁶Tavra iñuk ullautiŋaruq Jesus-mun uqaqłuni, Iļisaurrii, sumik savaalluatamik piruksrauvik isuitchuamik iñuggutinaguglŋŋa? ¹⁷Tavra Jesus uqallautiŋagaa, Summan apigiviŋa sum nakuutilaŋanik? Atausiuruq nakuuruq. Iñuusarraqsisukkuvich kamagikkich God-im pitquraŋi. ¹⁸Nukatpiam apiginiŋagaa, Nalliŋich? Tavra Jesus uqallaŋaruq, iñuaġnak, allatuġnak, tigliŋnak, saglutiginnignak, ¹⁹suuŋiļaginagik aapallu aakallu, sulii piviuttaġilugu siļalliñ iliktun ililŋgu. ²⁰Nukatpiaq uqallaŋaruq ilaanun, Tamatkua pitqurat iluqaisa kama-ġinagitka. Sumik minitchivik? ²¹Jesus uqallautiŋagaa, Inuqsraŋaitchupiaġuvich, aullaġiñ, tunikkich supayaat pisin, aasii aitchuutigiługich maniich iļiappauruanun, tavra piiliiuġniaŋitchutin qilaŋmi. Aasii qaiłutin, maliŋŋa. ²²Nukatpiam tusaakamiuŋ taamna, aullaŋaruq ipiqtutchakpakłuni, qanuq iñugiaktuanik suġaliqanaruq.

²³Tavra Jesus uqallautiŋagai iļitchitqurani, Iļumun uqallautigivsi. Qanutun siġliġnaqtigiruaq suġalliruaq isiġniġniksraŋa atanniqsimavianun Taavruma qilaŋmiittuam. ^k ²⁴Uqallautivsaġivsi, siġliġnaiħhaaqtuq pikukturuuq kakakti isiqpan mitqutum iraagun, suġalliruaq isiġniksraŋaniñ atanniqsimavianun God-im. ²⁵Iļitchitqurat tusaakamirruŋ taamna atqunaqłutiŋ qaallaŋarut uqaqłutiŋ, Kiñaasii annaurrauniġniqpa? ²⁶Tavra Jesus qivianagai aasii uqallautivlŋgich, Iñuich taamna piyumiñaitkaluaġaat, aglaan God supayaanik piļlaruq.

²⁷Tavra Peter uqallaŋaruq, Uvva uvagut qimaiŋarugut supayaanik aasii maliġuaqłutin. Sumik aasii piññagniaqpiisa? ²⁸Jesus uqallautiŋagai, Iļumun uqallautigivsi. Nunatchiami, Iġniŋa Iñuum aquvitpan kamaŋaqtuanun umialġum aquppiutaŋiñun, ilivsi iļitchitqurat maliġuaŋaruasii uvamnik aquppiñiaġmisi qulit malġugni umialġich aquppiutaŋiñni, isivġiġlŋgich qulit malġugnik maŋŋuqaqtuat Israel. ^l ²⁹Sulii kiñaliqaa qimaiŋaruq iglunik naagga aniqatiinik naagga aapamiñik aakamiñiġlu naagga miqhiqtunik naagga nunamiñik pisigilŋŋa, aitchuusiaqagnaqtuq tallimakipiġuġlugu, sulii kinuvaannagluni iñuggunmik isuitchuamik. ³⁰Aglaan qaunagisitchi. Tamatkua salliuniataktuat paŋmapak qamal-liġuurrauniqatut taimanigun, aasii qamalliuruat salliġuutilutiŋ. ^m

Savaktit Siġñnaqġviŋmi

20 ¹Aasiisulii atanniqsimmataa Taavruma qilaŋmiittuam arriqaqtuq iñuŋmik siġñnaqġviŋmik nunaqatuam. Ilaa aullaŋaruq uvlaatchaurami akiññagniaġlŋgich iñuich savaktiksraqsuqłuni siġñnaqġviŋmiñi. ²Sivunniu qatigiqqaqługich savaktiksrat nutim akikaamik uvlumi savaktuni, tiliniŋagai siġñnaqġviŋmiñun. ³Aasii aullalġiññami nine o'clock-palliġman kasimmaviŋiñun, tautuŋagai allat ittuqaqsiiñnaqłutiŋ makitaruat, ⁴aasii uqallautiŋagai, Aullaġitchiļi savagiġlusi siġñnaqġviŋmiñun, aasii qanupayaq nalaunŋaruakun akiliġniġivsi. Tavra savagiŋarut. ⁵Aullalġiññuni qitiqqaqpalliġmallu piŋasunugmallu, tainnasulii piŋaruq. ⁶Tavrasulii five o'clock-palliġman aullatqilgitchuq aasii paqiħŋgich allat makitagiiñnaqtuat uqallautiŋagai, Summan makitavisi uvani ittuqaqsiiñnaqłusi

ⁱ 19.18 a Eñ 20.13; Dt 5.17. b Eñ 20.14; Dt 5.18. c Eñ 20.15; Dt 5.19. d Eñ 20.16; Dt 5.20.

^j 19.19 a Eñ 20.12; Dt 5.16. b Lv 19.18. ^k 19.23-24 Pr 11.28. ^l 19.28 a Mt 25.31. b Lk 22.30.

^m 19.30 Mt 20.16; Lk 13.30.

uvluqtutilaanatun? ⁷ Iliñisa kiunagaat, Qanuq kia-unni akiññaksaqtinñaitkaatigut. Ilaan uqallautinagai, Savagiağitchili siigñnaqagvimiun.

⁸ Tavra anaqammagu, iñua siigñnaqagvium uqallanaruq sugautchiqirimiun, Qaitqukkich savaktuat aasii akililugich akiññaktaaniñnik, isagutilugich savagiaqqaanjichuaniñ, sivulligñunaglaan. ⁹ Tavra taapkua savaktiksraqtaaguruat five o'clock-palligman qainarut, aasii iñullaa akiññakfuni nutim akikaamik uvlumi savaktuni. ¹⁰ Tavra taapkua savaksaqqaanaruat qaikamiñ, isumanarut akiññafhamaagnağasugalutiñ. Tainnatun taapkunatun iñullaaptauq akiliusiaqanammuiq nutim akikaamik uvlumi savaktuni. ¹¹ Tavra akiññaanikamiñ taamna uqavaağutiasqinagaat akiññagnağviksiñ, ¹² uqaqłutiñ, Ukua uvva aqulliich savaktut atausiñhiñami ikarrağmi, aasiuvva ilivich atunim piqasiutigitiñ uvaptiñnun igłutuqługu uunnaq savaktuanun uvluqtutilaanatun. ¹³ Tavra ilaan kiunagaa ilañat, Avilaitqaan, ivayanitkikiñ sumikunni. Sivunniuatigiñitpiña nutim akikaamik uvlumi savaktuni akiqagukłusi? ¹⁴ Tigulugu akiliusian, aullağiñ. Aitchuiyummatiqanaruña ilinun uumuña aqulligmun akiliutiñ. ¹⁵ Piyumiñaitpik uvaña isumaptun sutigun uvaña pigikkapkun? Naagga sunñusuutigiviñ anniqsraiñña? ¹⁶ Tavra Jesus uqallavsaañaruq, Tamatkua qamalliuuruaq pañmapak salliguutiniaqtut taimanigu, aasii salliuniataktuat qamalliguurraulutin. ^o

Jesus Piñatchiğik Uqağniñni Tuqqunmigun

(Mark 10.32-34; Luke 18.31-34)

¹⁷ Tavra Jesus Jerusalem-mun iglaullağmiñ, asivaqtaagutiqaaqługich qulit malğuk ilitchitqurat uqallautinagai, ¹⁸ Uvva, Jerusalem-muksaaqsirugut, aasii Iğñiña Iñuum aitchuutauniaqtuq añaayyuliqsiqpañnun ilisaurriñullu pitquranik, aasii ilaisa tuqtaksrağñağaa. ¹⁹ Suli aitchuutiginiagaat Jew-guñitchuanun kipagitqulugu ipiğaqtuqulugulu, suli kikiaktuutilugu añarrauramun, aasii ilaa añipkaqtitauniağmiuq tuqqunmiiñ piñayuagni uvluk.

Aakauruam Apiqsriaña

(Mark 10.35-45)

²⁰ Tavra aakanakta iğñakisa Zebedee-m ullañagaa Jesus, piqatigivlugik iğñağni, sitquqłuni sivuğaanun qiiñuağvigiñagaa pisiqtuvlutiñ. ²¹ Tavra Jesus apiğinagaa ağnaq, Sumik pisiqtuvich? Ilaan kiunagaa, Unniqsuqłigiñ ukuak malğuk iğñaka aqppiyumiñaqsiługik avatiñni umialliutigivich. ²² Tavra Jesus kiunagaa, Nalurusu sumik apiqsrisilaavsiñnik. Tavra Jesus qiviaqługik iğñiñik uqallautinagik, Isumaagtigiyumiñaqsisik isumaagutiginiakkaptun, imiğmatun qallugauramniñ? Iliñikta kiunagaak, Imiğmatun piyumiñaqtuguk qallutiñni. ²³ Ilaan uqallautinagik, Imiğniapiaqtutik qallugauramniñ, ağlaan uvaña piksraqtuksrautaunitchuñ aqppiruksraniq taliqipiñni saumimniñ. Aapama aitchuutiginiagik taapkuak inik kisunun itqanaiyautikkagmiñun inigitquvlugik.

²⁴ Tavra qulit ilitchitqurat tusaakamirruñ taamna, uumitchautinagaich malğuk aniqatigiik. ²⁵ Tavra Jesus ququnagai iluqaisa ilitchitqurat atautchimun, aasii uqallautivlugich, Ilișimarusi iñuich atanaurauruaq iñunun suañatiqatut ilinñiñun, suli aullarriñisa atanniqsimavlugich. ^p ²⁶ Ağlaan tainna piñiañitchusi ilivsi. Kiñaliqaa kamañaguktuq akunnavsiñni, kivgauruksrauruq ilivsiñni. ^q ²⁷ Aasii kiñapayauraq ilivsiñni qaukñiusuktuq, kivgauruksrauruq iluqavsiñni. ²⁸ Qanuq Iğñiñaunni Iñuum qainaruq kivgaqagiasañaiqłuni. Ilaa qainaruq kivgayaqtuqłuni tuqyaqtuqłuniñu tasuğukługich iñugiaktuat iñuich. ^r

ⁿ 20.8 Lv 19.13; Dt 24.15. ^o 20.16 Mt 19.30; Mk 10.31; Lk 13.30. ^p 20.25-26 Lk 22.25-26.

^q 20.26-27 Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26. ^r 20.28 Lk 22.27; Jn 13.12-15.

Jesus Huaqsigik Ayaanaruak Iññuk

(Mark 10.46-52; Luke 18.35-43)

²⁹Tavra aullaqsaqtillugich Jericho-miñ, iñugiapiagataqtuat iñusalaich malinjagaat. ³⁰Aasii malguk ayaanaruak aquppinjaruk sanigaanni apqutit. Tusaa-kamik Jesus tamaunnaagnivlugu, nipaalanjaruk, Naglikkutiqaagiñ uvapitjnun, Ataniiq, Iğniğuruatiin David-mun. ³¹Iñusalaich suakkaluagaich, uqallautivlugik nipaisaaquvlugik, nipatusilaqsiññanjaruk, Ataniiq, naglikkutiqaagiñ uvapitjnun, Iğniğuruatiin David-mun. ³²Tavra Jesus nutqanjaruq aasii qaitquqqaafugik uqallautivlugik, qanuquvisik uvamnun? ³³Ilijikta kiuñgagaak, Ataniiq, tautullasisuktuguk. ³⁴Tavra Jesus naglikrautikun aksinagik irinjik, aasii tavrauvvaa tautuksiljasinjaruk aasii maliklugu.

Jesus Isigman Jerusalem-mun Kakaksiqłuni Umialiktun

(Mark 11.1-11; Luke 19.28-40; John 12.12-19)

21 ¹Tavra qallikamiñ Jerusalem-mun tikisanikłutiñ Bethphage-mun, Iğgiuramun atiaqtuamun Olives, Jesus tilinagik malguk ilitchitqurak, ²uqallautivlugik, Aullağitchik nunaaqqiñun akivsiññun, aasii tavrauvvaa paqinniağiktik kakakti pituqaqtuak nuğganalu. Pituiğlugik qağğisitkik uvamnun. ³Iñuum kialiqaa uqallautikpatik qanuq, uqallakkumautik, Atangum atuğukkik. Aasii ilaan aullaqtinniağik tavrauvvaa.

⁴Tavra taamna nalaunjaruq tañjiutavluni uqaluginaraanun uqaqtaata God-im, uqaqluni inna,

⁵“Uqallautisigik iñunji Zion, Uvva, umialivsi ullakkaasi, kamasanitchuq, suli kakaksiqsuq kakaktimi, nuğganani kakaktim.”^s

⁶Ilitchitqurak aullanjaruk aasii pivlutik Jesus pitqutaatun inmiñnun. ⁷Ilijikta qağğisinjagaak kakakti nuğganalu, aasii ilaisa ilianinmatigik annugaatik kakaktijnun, Jesus kakaksirraqsinaruq. ⁸Iñugiagnisrat isivinñagaich annugaatin apqutinun, allalli kivluñjarut qisiqsutinik napaaqtuniñ aasii iliuqqaqlugich apqutinun. ⁹Tavra iñusalaich pisuaqtuat sivuani tamatkualu aquaguaqtuat nipaalanjarut, Hosanna. Nangaqtauli Iğniña David. God-im piluataqtilliuñ qairuq pisivlugu Ataniq. Nangaqtauli God.^f

¹⁰Tavra Jesus tikiñman Jerusalem-mun, iluqatiñ iñunji iniqpaum piallanjarut, apiqsruqtuqlutiñ, Kiñauvvauna? ¹¹Tavra iñusalaich uqanjarut, Tavra uqaqtiña God-im, Jesus Nazareth-miñ Galilee-miittuamiñ.

Jesus Añaayyuvikpañmuktuq

(Mark 11.15-19; Luke 19.45-48; John 2.13-22)

¹²Tavra Jesus isinjaruq añaayyuvikpañmun aasii anittaqlugich iluqaisa tuniuqqairuallu tauqsiquqtuallu añaayyuvikpañmi. Suli ulğugaqlugich taipunich manniqirit aquppiutanijllu tamatkua tuniuqqairuat tiñmianik. ¹³Ilaan uqallautinagai, Aglausimaruq Bible-ni God uqallananivlugu, “Igluqpaga taggisigağniaqtuq iñupayaat añaayyuyaqtuğviannik.” Aglaalli ilivsi iriqtuğviliutinagiksi tigligayuktinun.^u

¹⁴Tavra ayaanaruallu tusiattuallu ullaitinjarut Jesus-mun añaayyuvikpañmi, aasii ilaan iħuaqsinagai. ¹⁵Tavra tautukamisigik aliugnaqtuat sut pirani Jesus, miqñiqtuallu nipaalaruat añaayyuvikpañmi, Nangaqtauli Iğniña David, añaayyuliqsiqpaijllu ilisaurrijlu pitquranik sunjutchanjarut. ¹⁶Tavra ilaisa uqallautinagaa Jesus, Tusaavigich makua qanuq uqaqtilaanat? Jesus uqallautinagai, Aan. Taiguanaitpisi qanajunnii Bible-ni

^s 21.5 Zec 9.9. ^t 21.9 Ps 118.25-26. ^u 21.13 a Is 56.7. b Jr 7.11.

uqalugnik inna, “Miqłıqtut nanǵaipkanǵagitin nanǵautilluatamik.”^v ¹⁷Tavra qimakługich, Jesus aullanarúq inıqpańmıń Bethany-mun aasii sıńıқтаqtıni tavrani.

Jesus Tuqulıpkǵaa Fig-mik Siǵńalık Napaaqtuq

(Mark 11.12-14, 20-24)

¹⁸Tavra uvlaami, utiqsaǵnıallaǵmıń inıqpańmun, Jesus kaalınarúq. ¹⁹Aasii tautukługu fig napaaqtua apqutit sanıǵaanni ullańagaa, aasii paqınǵaitchuq siǵńanı́k tamarra akutuqpaich kisimıń. Tavra ilaan uqallautınagaa napaaqtuq, Tavranǵaaglaan siǵńanı́k naurıtqıǵńak. Tavra fig napaaqtua tuqulınarúq tavrauvvaa. ²⁰Iłıtchıtqurat tautukamırruń alıuńarut uqaqlıtın, Qanuqlıni manna fig napaaqtua tuqulıva tavrauvvaa? ²¹Tavra Jesus kiuńǵagai, Iłumun uqallautıǵıvısi, ukpıǵıtuıǵıvısi sumıkunnıi nalupqısuńıllısi kısıanık savaaqallayumıńaitchusi taavrumıńa pırauruamık fig napaaqtuanun, aqlaan uqallakkıvısiunıi uumuńa iǵǵımun, Nuuttin, iǵıtaǵıń taǵıumun, taamna pırauyumıńaqtuq.^w ²²Sulı supayaamık apıqsrıǵıvısi ańaayyutıǵılugu, aıtuhsıaıǵıniǵıksı ukpıǵıtuıǵıvısi.

Jesus Apıqsruqtauruq Atanıńaqtuagun

(Mark 11.27-33; Luke 20.1-8)

²³Tavra Jesus isıǵman ańaayyuvıkpańmun, ańaayyulısqıpaich umıalınǵanısalu Jew-guruat ullańagaaat ilısaurrıpkatıllıgu, aasii uqallautıvlıgu, Sum atanıńaqtuagun savaǵıvıǵıch tamatkua? Kia aıtuńavatın taavrumıńa atanıńaqtunmık? ²⁴Jesus kiuńǵagai, Uvvalıvsauq apıǵıniǵıvısi apıqunmık. Uqallautıǵıvısińa kıǵgutaanık, uvıńalıvsauq uqallautıniǵmıǵıvısi sum atanıńaqtuagun pısilaańannık tamatkua. ²⁵Kia atanıńaqtıksrıńǵavauń John paptaiqsıńıksrańagun, God-im naagga ińuıch? Tavra ilıńıch uqavaaqatıǵırraqsıńarut avanmun, Uqallakkıpta God-mıńǵaqtuanıılugu, ilaan uqallautıniǵaıtıǵıt, Summanmı ukpıǵıńaitpısiuń John? ²⁶Aqlaan uqagumıńaitchugut atanıńaqtuaa ińuńıń pıńıılugu, Qanuq sıvuǵagıvıt ińuıch. Qanuq ińupayaat nalupqıńaitkaat John God-mun uqaqtautilaańa. ²⁷Tavra kiuńǵagaaat Jesus, Nalurugut. Tavra ilaan uqallautıńǵagai, Uvańaptaǵlı uqallautıyumıńaıńmıǵıvısi kımun atanıńaqtıksrısilaaannık tamatkunıńa pıyumıńaqsıvlıuńa.

Uktuun Malǵukkun Iǵńıkkun

²⁸Qanuq isumavısi? Ińuk malǵugnik iǵńıqanarúq. İlaan ullańagaa ańayuklıq aasii uqallautıvlıgu, Iǵńııń, savıǵıaıǵıń siǵńınaqǵıvıńmı uvlupak. ²⁹Tavra ilaan kiuńǵagaa, savıǵıaǵıuńıtchuńa. Aquvatıǵun isumalıtuıqıııni savıǵıańarúq siǵńınaqǵıvıńmun. ³⁰Aasii Aapańak ullautilǵıtchuq iǵluanun iǵńıǵmı aasii uqallautıvlıgu tainnatun-sulı. Tavra iǵńıńan kiuńǵagaa, Aań aapa. Savıǵıaǵıniıqtuńa. Aqlaan savıǵıańaitchuq. ³¹Nalııakta nalautpauń aapamı pısuutaa? İlaisa kiuńǵagaa, ańayuklım. Jesus uqallautıńǵagai, Iłumun uqallautıǵıvısi, tax-ıńıń katıtchırıt akiıtchıllu isıqqaǵıniıqtut atannıqsımvıanun God-im sıvulıǵısi. ³²Qanuq John Paptaiqsı qaińarúq ilıvısińıńun ilısautilvısi nalaunńaruakun ińuunıaǵıniǵmık, aasii ilıvısi ukpıǵıńaitkıkısi. Aqlaan tax-ıńıń katıtchırıt akiıtchıllu ukpıǵıńagaaat, aasıılı ilıvısi tautugłıǵısiunıi isumalıtuıqısuat, aquvatıǵununıi ukpıǵılıńaitkıkısi isumalıtuıqıǵısi.^x

Uktuun Napaaqsıqırıtıǵun Siǵńınaqǵıvıńmı

(Mark 12.1-12; Luke 20.9-19)

³³Jesus uqallanarúq, Naalaksıuń allasulı uktuun. Ińuqanarúq nunaqıqtuamık nautchırıruamık siǵńınaqǵıvıńmık, aasii inıllainarúq saputınık avataagun

^v 21.16 Ps 8.2. ^w 21.21 Mt 17.20; 1 Co 13.2. ^x 21.32 Lk 3.12; 7.29-30.

kaivallak̄tugu, nivaṇmiv̄luni wine-liuḡunnamik tavruga, nappav̄lunilū nasiqsruḡv̄iṇmik, aasii atukkirrutigivlugu napaasq̄qirinun, aasii ilaa aullaḡtuni allamun nunamun.^ᶃ ³⁴Tavra siiḡn̄iviksraq qallimman, ilaan tilinaḡai kivgani napaasq̄qirinun, aitquvlugich autaaḡusiaksrautini siiḡnat. ³⁵Tavr̄ali napaasq̄qirit tiguṇagaich kivgani aasii anaumiṇagaat ilaṇat, tuqunmiv̄lugu alla, uyaḡagnik miḡtuḡmiv̄lugu alla. ³⁶Tilisitq̄in̄algit̄chuqsuli allanik kivganik, iṇugianaaḡugich sivulliḡniñ, tainnatun piṇalgit̄kaich. ³⁷Aquatigun ilaa tilisijaṇarū iḡn̄iḡmiñik ilaiññun uqaḡtuni, Taluḡiniḡaat iḡniḡa. ³⁸Tavra napaasq̄qirit tautukamirruḡ iḡniḡ, uqaurrutiṇarut inmiṇun, Tamarra kiṇuvaannaktuksraun. Qaisitchi, tuqullakput piññaktaaḡiluguasii kiṇuvaannaktaaksrautaa. ³⁹Tavra tiguṇagaat aasii annisivlugu siiḡnaḡaḡv̄iṇmiñ, tuqunḡagaat.

⁴⁰Tavra Jesus ap̄iṇaḡai, Iñua siiḡnaḡaḡv̄ium qaigumi, qanuḡniaḡpagich taapkua napaasq̄qirit? ⁴¹Ilaisa kiṇugaat, Ilaan taapkua iñumaḡuich naṇinnaqtuakun tuqunniḡai, aasii atukkirrutigilugu siiḡnaḡaḡvik allanun napaasq̄qirinun aitchuiyumiñḡniaqtuanun inmiñun siiḡnanik piviksraṇatigun. ⁴²Jesus uqallautiṇaḡai, Qaṇaunnii taiguḡaṇaitpisiuḡ Bible uqaluṇiññi? “Kaṇiḡalluḡmi uyaḡagruaḡ, piitchuiññisrapiaḡ igluḡpiruni, taamna igluḡpirit iginḡagaat. Taamna piṇarūq nalaupiaḡlugu Atanḡum sivunniḡutaa. Qanutun aliḡnaḡtigitur̄t ilaan piraṇi.”^{ᶃᶃ} ⁴³Tavrasuli Jesus uqallavsaaṇarūq, God-im atanniḡsimaan̄aṇitkaasi, ukpiṇiññavsi, aasii atanniḡsimalugich allat kamaksriyumiñḡaqtuat inmiñik, iñuatun siiḡnaḡaḡv̄ium qaitchiruātun siiḡnaḡaḡv̄iṇmiñik allanun aitchuiḡluranun siiḡnanik inmiñun piviksarakun. ⁴⁴Aasii iñuk puukaḡtuḡaḡ taavrumuḡa uyaḡagmun kanuḡḡirauniaḡtuḡ, aḡlaattauḡ taamna uyaḡak kattaḡinnikkumi iñuḡmik kanuḡḡiñḡaḡaa suksraunḡipiḡlugu.

⁴⁵Aṇaayyuliḡsiḡpaiḡllu Pharisees-lu tusaakamisigik Jesus uuktuutiṇi, puttuqsriṇarut ilaanun uqaṇitigilaamiṇnik. ⁴⁶Tavra tigutaasḡaḡmagaluaḡamirruḡ ilaa, sivuḡaḡiṇagaich iñusalaich, qanuḡ ilaisa Jesus uqaḡtauraliṇagaat God-mun.

Uuktuun Katitrusiqiruani Niḡinaḡiruanik

(Luke 14.15-24)

22 ¹Tavra Jesus uqarraqsitq̄iṇarūq uuktuutitigun iñuṇun uqaḡ-
ḡuni, ²Atanniḡsimmataa Taavruma q̄iḡmiittuam arriḡiñḡumiñḡaḡtuḡ
umialin̄mun katirrusiqutikun niḡinaḡipkairuamun iḡn̄iḡmiñik. ³Aasii tilinaḡai ilaan
kivgani aiyugaaḡtaun̄aruat qaitquvlugich katirrusiqutikun niḡinaḡiruanun, aasii
qaisuṇiñḡarut. ⁴Tilisivsaaṇarūq allanik kivganik uqaḡtuni, Uqallautiyumagisi tamat-
kua aiyugaaḡtauruaḡ, Uvva, itqanaiganikkiga niḡinaḡusiḡaḡ, qimuktitka q̄iñ̄iruallu
tuttuḡpaiyaagutitka tuqtaniktut, sul̄i supayaḡaḡ itqanaḡsuḡ. Niḡinaḡiyyaḡitchi
katirrusiqiruanun. ⁵Tavra aiyugaaḡtauruaḡ sul̄iḡitiḡiṇaitkaat aasii aullaḡsiñḡaḡḡutiṇ,
ilaṇich nunamiṇun, allattauḡ tauḡsiḡniḡaḡv̄iṇmiṇun. ⁶Ilaṇisuli tigguḡluḡagaich kivgani,
anaumik̄ugich, sul̄i tuḡaḡaḡḡugich. ⁷Umialik qinnaliṇarūq, aasii tiliv̄lugich aṇuyaktini
tuḡaḡaḡagaich taapkua iñuaḡtit ikipkaḡḡugulu iniqpaṇat. ⁸Tavrani uqallautilgit̄kai
kivgani, katirrusiqutiksraq itqanaḡsuḡ, aḡlaan taipkua aiyugaaḡtaun̄agaḡtuḡat
nalliummat̄iṇitchut. ⁹Aullaḡitchi ap̄qutinun aasii aiyugaaḡḡiḡlusi katirrusiqutikun niḡina-
qunmun iñugiakt̄ilaṇis̄itun kasukkasi. ¹⁰Tavra taapkua kivgat aullaṇarut ap̄qutinun
aasii katitchiaḡsiv̄lutiṇ iluḡaiññik kasukkaḡmiṇnik, piḡlukuḡallu nakuuruḡallu ativlugich,
tavraasi katirrusiqiv̄ik igluḡpak inaiṇarūq aiyugaaḡtauruanik.

¹¹Tavra umialḡum isiqami q̄iñḡiaḡḡugich aiyugaaḡtauruaḡ, tautuṇagaḡ iñuk
tavrani katirrusiqutinik annuḡaṇaitchuaḡ. ¹²Aasii ilaan uqallautiṇagaḡ, Avilaitqaan,

^ᶃ 21.33 Is 5.1-2. ^{ᶃᶃ} 21.42 Ps 118.22-23.

qanuqłutin isiqpich uvuŋa katirrusiqunmik annuğaagaluağnak. Tavra iñuum kiunjiłakkaa. ¹³Tavrani umialik uqallanaruq kivganun, Qiliqsruqsuŋ arganjigun isiganjigullu, aasii anillugu taagniqsrauruamun. Tavrani taagniqsrauruami iñuich qianiaqtut sulı tiriqtinniağaich kigutitij.^a ¹⁴Tavraasii Jesus uqallavsaaŋaruq iñugiaktuat aiyugaaqtaugaluaqtut atanniqsimatquvlugich Taavrumuŋa qilaŋmiittuamun, aglaan iñukitchuat piksraqtaagurut.

Apiqqun Akiłiñnikun Taxes-nik

(Mark 12.13-17; Luke 20.20-26)

¹⁵Tavrani Pharisees aullaqłutin sivunniunaruq uuktuğukługu Jesus apiqqutinik. ¹⁶Tavra tilisiŋarut ilaŋiñnik ilitchitquramiŋ ilaanun, piqasiqługich Herod-kuayaanik uqaqłutin, İlisaurrii, ilisimarugut pitqiksigaütailsilağnik, sulı ilisaurritin ilumun ittuumik God-im pitqutaanik iñunmun suliqutigigasunğağnagu qanuq iñuich isumaniaqtilaŋat, qanuq piqutigijitkiñ iñuum surautilaŋa. ¹⁷Uqallauttigitug qanuq isumatilağnik. Paaqsaŋava uvagut pitquraptiŋni naagga nalaunŋava akiliiruni taxes-nik Caesar-mun Rome-miut umialgannun? ¹⁸Tavra Jesus, ilisimavlugu pigiitчуakun sivunniugutaat uqallanaruq, Summan uuktuqpisiŋa? Ukpriŋŋuaqtuasii. ¹⁹Tautuktitchiŋa manijmik tax-iutiksramik. Tavra qağgirriŋagaat maniuramik. ²⁰Tavra Jesus apigiŋagai, Kiñauna maniurami, atqalu? ²¹Iliŋisa kiunŋagaat, Caesar. Tavrani Jesus uqallautiŋagai, aitchuutigisigik Caesar-mun sut pigikkaŋi Caesar-m aasii God-mun sut pigikkaŋi God-im. ²²Tusaakamirruŋ taamna, aliunaruq, aasii qimakługu aullaŋarut.

Apiqqun Aŋŋisikun Tuqqunmiñ

(Mark 12.18-27; Luke 20.27-40)

²³Taavrumani sulı uvlumi Sadducees qaiŋarut Jesus-mun, uqağuurat aŋŋisaiñivlugu, aasii apigivlugu apiqqunmik.^b ²⁴İlisaurrii, Moses ilisaurriŋaruc inna, İñuk tuqukpan miqłiqsigaluağnani, aniqataanun tuvaaqasiutitquvlugu uilqaqtuaq, aasii qitunğıuğluni aniqatini pisilugu.^c ²⁵Tavra tallimat malguunaruq aniqatigiich iñuunaruq akunnaptiŋni. Aŋayukłiq nuliŋaruc aasii tuquvluni miqłiqsigaluağnani, qimaŋagaa nuliani aniqanmiñun. ²⁶Tuquŋammuiq sulı tuglia, piŋayuaglu, kiisaimma tallimat malğuk aniqatigiich tuquvut. ²⁷Taapkua iluqağmiŋ kiŋuatigun ağnaq tuquŋaruq. ²⁸Aŋŋiviŋmi, nallianun tallimat malguuratu tuvaaqasiutiniaqpa? İluqağmiŋ tuvaaqatigianiŋagaat.

²⁹Tavra Jesus kiunŋagai, Qanutun killukuaqtigirusi. Killukuağutigigiksi naluvlugich Bible uqaluŋich, God-tivlu suanŋataa. ³⁰Aŋŋimuiŋ tuqqunmiñ, aŋutillu ağnallu katitinnianitchut, aglaan inniaqtut isağuliktitun qilaŋmiittuatun. ³¹Aasii sivuniğilugu uqaqta tuquŋaruq aŋiñağniŋat. Taiguŋaitpisi qaŋaunnii qanuq God-im uqaluani ilivsiñiñun? İlaa uqallanaruq, ³²“Uvaŋa God-igigaŋa Abraham, God-igigaŋalu Isaac-gum, God-igimmigaŋasulı Jacob-gum. Taapkua iñuich iñuurut sulı. İlaa God-aunitchuq tuqruananun, aglaan God-igigaat iñuurat.”^d ³³Tavra iñusalaich tusaakamirruŋ taamna kamasuuttaqanaruq ilisaurrutijiñik.

Qauklat Pitqurat

(Mark 12.28-34; Luke 10.25-28)

³⁴Tavra Pharisees tusaakamiŋ Jesus-mun nipaigiñivlugich Sadducees, kasimaŋarut. ³⁵Aasii ilaŋata ilisaurrauruam pitquranik apigiŋagaa apiqqunmik uuktuqaqslugu.^e ³⁶İlisaurrii, nalliat qaukliuva pitqurat iluqaiñiñ? ³⁷Jesus

^a 22.13 Mt 8.12; 25.30; Lk 13.28. ^b 22.23 Ac 23.8. ^c 22.24 Dt 25.5. ^d 22.32 Eñ 3.6.

^e 22.35-40 Lk 10.25-28.

kiunagaa, Piviuttaġipiaqsagiñ Ataniq God-igikkan, piviuttaġilugu iluñniñ, iluqaaniġu iñuuniagnigni, iluqaaniġu isumaniġni.^f ³⁸Taamna tavra kamañniqsraq pitquraq. ³⁹Suli iġlua tainnainmiuq, Piviuttaġisagiñ silalliñ iliktun ililugu.^g ⁴⁰Iluqaġmij pitqurat qaisauruat Moses-kun, ilisaurrutinjilġu uqaqtijisa God-im kañiqaqut taapkuñniña malġugnik pitquragnik.

Apiqqun Messiah-kun

(Mark 12.35-37; Luke 20.41-44)

⁴¹Tavra kasimappaqġugich Pharisees atauchimi, Jesus apiġiñagai apiqqunmik. ⁴²Qanuq isummatigivisiuñ Christ? Kia kiñuniġivauñ? Ilaisa kiunagaa, kiñuniġigaa David-gum. ⁴³Ilaan apiġiñagai, Qanuqġunimi David, puttusripkaġmani ilitqusi-ġiksum, tuqġuñavauñ Ataniġmiñnik, uqaqġuni, ⁴⁴“Ataniq uqallañaruq uvaña Atanimnun, Aquvittin taliqpiñma tuñaanun, uumigiritin uvamnun akiilitchiaġilugich.”^h ⁴⁵Tavra tainna David ilaata taigaa Ataniġmiñnik. Qanuqġuni Christ-guruq David-gum taikkaña Ataniġmiñnik kiñuniġiyumiñaqpañ? ⁴⁶Tavra nalliataunnii kiusausiññagaa uqaluñmikunnii, naaggaunnii taavrumañña uvlumiñ kialiqaa apiġisaisiñagaa qanusipayaamik apiqqunmik.

Jesus Kiliktuutigai Iļisaurrit Pitquranik Pharisees-lu

(Mark 12.38-39; Luke 11.43, 46; 20.45-46)

23 ¹Tavra Jesus uqallañaruq iñusalajñun ilitchitquramiñnullu, ²Iļisaurrit pitquranik Pharisees-lu ataniġnaqutiqaqtut iļisaurriyumiñaqġutiñ pitquranik qaisauruanik Moses-kun, ³tavraasii kamagiraksraġigisi tuvraġlugilġu supayaanik iļisautikpasi. Aglaan piñuñagnasi pirañiñnik, qanuq alġaqsruisuugaluaqtut tuvralait-kaich alġaqsruutiñ. ⁴Iļisaurrisuurut God-im pitqurañiñnik sigliġnaqsivlugich inuñnun kamaksriñniksrañat iluqaiñnik, ikayuġniagnagich suoramikunnii kamagitqulugich God-im pitqurañi. Ikayulaitkaich. ⁵Iliñich piut iluqaiñnik tautuqsaaqsiññaqġutiñ inuñnun. Tautuksigiq qanutun anjigitirut qauġmiutanjich taligmiutanjilġu kiguunnaurat imaqaqtuat Bible uqalurañiñnik. Qanutun nivinaniqtutigimmiut nigranjich akuñiñni tautuqsaaqġutiñ kamaginilugich God-im pitqurañi. ⁶Suli inigillatugaich kamañnaqtuat aquppiutat niqinaqimmata, salligñiglu aquppiutaksrallatummiut añaayyuvijñi. ⁷Suli paġlatquturullu kasimmaviñni inini, sulii taitqusuurut iļisaurriñnik inuñnun. ⁸Aglaan ilivsi inniañtichusi ilijisiton. Tairauniañtichusi iļisaurriñnik, qanuq atauchimik iļisaurriqaqtusi, aasii ilivsi iluqasi aniqatigiiksusi. ⁹Suli tuqġuñnagu inupayaaq aapavsiñnik nunami, qanuq atauchimik Aapaqaqtusi, qilañmiittuamik. ¹⁰Naaggaunnii tairaunasi aullarriñnik, qanuq atausiuruq aullarriksi, Christ-guruq. ¹¹Iñuk kamañniqsrauruq akunnavsiñni kivgaġiniġiksi.^j ¹²Kiñaliqaa kamañniqsrauruq inmiñnik kamañniqsrauruq, sulii kiñaliqaa kamañniqsrauruq inmiñni kamañniqsrauruq.^k

Jesus Suakkai Ukpññuagñiñatigun

(Mark 12.40; Luke 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³Qanutun nagliñnaqtigirusi ilivsi, iļisaurriich pitquranik Pharisees-lu, ukpññuagñuasi. Ittusi pitchiġiñyaqsimmattun upkuña atanniqsimaviata Taavruma qilañmiittuam, qanuq ilivsi atanniqsimatqunjichusi God-mun, sulii inuich atanniqsimatqugaluaqtuat pitchailiraġisi.

¹⁴[Qanutun nagliñnaqtigirusi ilivsi iļisaurriich pitquranik, Pharisees-lu, ukpññuagñuasi. Qanuq ivayaqtuġuugisi uilgañaruq, tigligaivlugilġu igluñiñnik,

^f 22.37 Dt 6.5. ^g 22.39 Lv 19.18. ^h 22.44 Ps 110.1. ⁱ 23.5 a Mt 6.1. b Dt 6.8. c Nu 15.38.

^j 23.11 Mt 20.26-27; Mk 9.35; 10.43-44; Lk 22.26. ^k 23.12 Pr 29.23; Lk 14.11; 18.14.

aasii taimma maniugaqsivlusi nakuurualivlusi takiruanik añaayyuvlusi. Taamna pisigilugu, tatavsausiaksraqsi pigiihaaǵniaqtuq.]

¹⁵Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi ilisaurriich pitquranik, Pharisees-lu, ukpinquaqtuasii, qanuq kukiľuktusi immakullu nunakullu atausiuramik-unnii mumiksitchisukľusi. Aasii mumiksitanikavsiuǵ, ilivsi pasirauyumiñaqsiľaavsaaqsiññ aǵiksi nagliksaaǵviñmuñniksramun ilivsisuttauq.

¹⁶Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi, ayaunaruatun aullarrit. Ilisaurrisuurusi kiñaliqaa unniqsuqľiigumi ukpigñaqsililǵlugu atuǵlugu uqaluk añaayyuvikpak, pasiñaǵumiñaiññivlugu taññitpagu unniqsuqľiisini. Suli ilisaurrimmisi kiñaliqaa añjuqsiyumiñaiññivlugu unniqsuqľiimniñik atuqpagu uqaluk manik kaviqsuaq suǵauttaǵikkana añaayyuvikpaum. ¹⁷Ilivsi isumalluaǵiitчуasii. Sivuniqsilguitkisi ilisaurrutisi. Nalliak naumaľhaaqa? Manik kaviqsuaq naagga añaayyuvikpak maniñmik kaviqsuamik ilaagaaqsilľaruuaq God-mun? ¹⁸Aasii ilisaurrisuummisisuli, Iñuk kiñaliqaa unniqsuqľiikpan ukpigñaqsililǵlugu atuǵlugu uqaluk ikipkaivik, pasiñaǵumiñaiññivlugu taññitpagu unniqsuqľiisini. Suli ilisaurrimmisi kiñaliqaa añjuqsiyumiñaiññivlugu unniqsuqľiunmiñik atuqpagu uqaluk, aitchuutauruq ikipkaivijmi. ¹⁹Qanutun sivuniqsilguisigirusi ilisaurrutivsiññik. Nalliak naumaľhaaqa? Aitchuun naagga ikipkaivik ilaagaaqsilľaruuaq aitchuunmik God-mun? ²⁰Tavraasii iñuum atuqamiuǵ uqaluk ikipkaivik unniqsuqľiikami, tasamma taputigai aitchuutit ikipkaivijmiittuat. ²¹Suli iñuum unniqsuqľiikami atuqľugu uqaluk añaayyuvikpak, taputimmigaa God ittuuaq tavrani. ²²Suli iñuum unniqsuqľiikami atuqľugu uqaluk qilak, unniqsuqľiiruq taputivlugu God-im aquppiutaña taamnaluaquppiruaq tavrani. ²³Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi ilisaurriich pitquranik, Pharisees-lu, ukpinquaqtuasii. Ilivsi qulinñuǵutiñiññik mikiniqsraqpiatchiat nauriavsi niǵiñaqtuat aitchuisuurusi God-mun, aasii kamaǵiññuǵich naumaľhaaqtuat ilisaurrutinjich pitqurat, pitqiksiga autairrun nagliktuullu, ukpigñaullu. Taapkuua piraksraǵinagaluagisi, allallu tamatkua pilugich. ^m ²⁴Pilǵusiqsi tainnainman, iñuktun ittusi imiksriuqtuatun qupilǵuiyautituǵniallaan aasii iivlugu pikukturuaq kakakti. Iľumun ayaunarusi aullarrit.

²⁵Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi ilisaurriich pitquranik, Pharisees-lu, ukpinquaqtuasii. Qanuq ittusi qallugauratun puggutauratullu salummaqtauruatun qaalhiñanjich, ilivsiññi imaqallavsi salumaitchuamik ivayaqtuunmik pilľatunmiglu. ²⁶Ilivsi ayaunarusii Pharisees, salummaqaaqsiuǵ ilua qallugauram, aasii silataa salumaniagmiuq.

²⁷Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi ilisaurriich pitquranik Pharisees-lu, ukpinquaqtuasii. Qanuq ittusi qatiqsaqtatun iluvviviksun, silatinjich qiniyunaqsaqľugich, aasii iluanni silivinjavlutinj iluvǵich sauniñiññik iluqaaniglu auruumik. ⁿ ²⁸Tavraptauq ilivsi qaalhiñavsigun qiniñaqagmiusi nalaunñaruaguvlusi iñuñnun, aasii ilivsiññi silivinjarusi ukpinquaǵutinik pilľutuniglu.

Jesus Uqatigigaa Tatavsausiaksrautaat

(Luke 11.47-51)

²⁹Qanutun naglignaqtigirusi ilivsi ilisaurrit pitquranik, Pharisees-lu, ukpinquaqtuasii. Qanuq iluvviviluqtusi nakuusivlǵugich uqaqtinjñun God-im, suli qiniyunaqsaqľugich nappaqutanjich iñuich nalaunñaruuaq, ³⁰uqaqľusi, Iñuuqataunagupta taimani maññuuptinjñun, piqasiqsuutiñiññiññagaluatugut ilaiññun tuqugaiññigmi uqaqtinjñik God-im. ³¹Tainna uqaqavsi, ilivsiññik ilaurualirusi maññuuvsiññun iñuqaqtuqtuanun uqaqtinjñik God-im. ³²Kiasii

^l 23.22 Is 66.1; Mt 5.34. ^m 23.23 Lv 27.30. ⁿ 23.27 Ac 23.3.

naatitchiuj manjuuvsu aullaḡniikkaḡat. ³³Iivsi nimigiati. Iivsi piayaanich tuqunaqatuaat nimigiati. Qanuḡlugu naḡaḡumiḡaipiaḡiksi nagliksaaḡviḡmu ktitauniksraq.^o ³⁴Tavra uqallautigivsi. Tilisiḡiaqtuḡa iivsiḡḡun uqaqtijiniik God-im isumaturuaniglu iḡuḡnik, ilisaurriḡiglu. Iḡanich tuqunniagiisi kikiak-tuutilugillu aḡarrauranun, aasiisuli iḡanich ipiḡaqtuḡniagiisi aḡaayyuvivsiḡḡi, sulii pigruqtitaḡlugich nunaaqqiḡiḡ nunaaqqiḡun. ³⁵Iivsi iḡuich tatavsqaḡtuyumausi iḡuaqtuḡnivsigun nalaunḡaruanik iḡuḡnik iḡuktauniḡaniḡḡaḡa patchisaitchuam Abel-gum iḡuktauniḡanunaglaan Zechariah-m Barachiah-m iḡḡiḡata, iḡuktaḡikkavsi aḡaayyuvikpaḡmi, akunḡagni inivlu ilaagaaḡtauruam God-mun, ikipkaivivlu.^p ³⁶Iḡmun uqallautigivsi, tamatkunuuna iluqaisigun tatavsqaḡtauniaqtusi iivsi iḡuuruasii paḡmapak.

Jesus Piviuttaḡigaa Jerusalem

(Luke 13.34-35)

³⁷Jerusalem-miut. Yaqhii Jerusalem-miuguruasii, tuḡuḡairuasii uqaqtijiniik God-im, uyaḡagniglu miḡluuḡlugich tamatkua God-im tiliraḡi iivsiḡḡun. Qanutun akulaisigilugu katitchumiḡaḡaluḡaḡigivsi iluqasi atautchimun, tiḡmiatun katitchiruaton piayaamiḡi isaqquḡmi ataanun, aasii pisulaitchusi.^q ³⁸Uvva, iglusi suksraaḡtaupiallagniaqtut suḡauttaiqsaulutiglu. ³⁹Qanuq uqallautigivsi, taututqikkumiḡaitkivsiḡa uqallakkumiḡaḡsiḡataḡlusi, God-im piḡluataqtilliuḡ iḡuk qairuaq pisivlugu Ataniq.^r

Jesus Uqautigigaa Suksraunḡiqsauniksrana Aḡaayyuvikpaum

(Mark 13.1-2; Luke 21.5-6)

24 ¹Jesus qimaaqsimmagu aḡaayyuvikpak, ilitchitquraisa qaiḡlutij uvyaqiḡagaat aḡaayyuvikpaum inijiḡiḡiḡ. ²Tavra ilaan uqallautiḡagai, Tamarra tautukpisigik tamatkua iluqaisa? Iḡmun uqallautigivsi, uyaḡaḡaḡumiḡaitchuq atautchimikunnii qalliqaqtuamiktauq allamik uyaḡaḡmik ulḡtauyumiḡaitchuamik.

Iḡuḡluḡutit Nagliksaaqtirrusiallu

(Mark 13.3-13; Luke 21.7-19)

³Tavra Jesus aquppiḡkaqtillugu Iḡḡiani Olives, ilitchitqurat ullaḡagaat iḡuiḡaami uqaḡlutij, Uqallauttigit, qakugu taamna piḡiaḡpa aḡaayyuvikpaḡmun? Suli sumik nalunaiḡnutaḡaḡniḡaḡpa qaiḡniksran, isuksraḡalu nunam?

⁴Tavra Jesus kiḡḡagai, Qaunagisitchi sagluḡipkaḡnasi. ⁵Qanuq iḡugiaktuat iḡuich qaiḡniḡaqtut uvaḡaunḡuaqtuat uqaḡlutij Uvaḡa Christ-guruḡa, aasii iḡugiaktuat sagluḡilugich. ⁶Tusaaguvsi aḡuyaktuanik, qanitkaluaḡpata naagga uḡasikkaluaḡpata, iḡuḡluḡutinagich. Tamatkua piruksraurur, aḡlaan sivuniḡiḡitkaat isuksraq tikiḡiḡilugu. ⁷Nunauruat aḡuyagniaqtut allanun nunauruanun. Suli umialiqaqtuat aḡuyagniaqtut allanun umialiqaqtuatanun. Nunasuli aularaḡaḡniḡaḡtuq sumipayaaq, iḡuḡluḡu panigniaqtut niqaiḡluḡlutij. ⁸Tamarra tamatkua aullaqisaanich isumaḡutit piruksraurur Christ-guruḡa qaiḡaiḡḡaan.

⁹Tavraasii iḡuich tigutaḡniḡaḡaasi tatavsqaḡtautqulusi, tuqullusiḡu. Suli iḡupayaat uumigiḡniḡaḡaasi pisigiluga.^s ¹⁰Tavraasii iḡugiaktuat iḡuich ukpiḡutaḡḡniḡaḡtuat, sulii aitchuutigiraḡautilitij avanmun, uumikkutiliḡlutiglu avanmun. ¹¹Aasiivsaug iḡugiaktuat uqaḡtaunḡuaqtuat God-mun iḡukpalliḡniḡaḡmiut aasii sagluḡilugich iḡugiaktuat iḡuich. ¹²Suli pisigilugu piḡuusiqutim iḡugiaksiḡiḡa, iḡugiaktuat iḡuich

^o 23.33 Mt 3.7; 12.34; Lk 3.7. ^p 23.35 a Gn 4.8. b 2 Ch 24.20-21. ^q 23.37 1 K 19.10; Jr 2.30.

^r 23.39 Ps 118.26. ^s 24.9 Mt 10.22.

piviuttagqutaiqsaiññaǵniaqtut. ¹³ Aglaan iñuk igl̄utuutiruaq nagliksaaqtitauniǵmik iñuuniqtutilaamisun, annaurrauniaqtuq. ¹⁴ Aasii manna tusaayugaǵiksuaq God-im atanniqsimmataa iñuñnun alǵaqsruutauniaqtuq iluqaani nunapayaami, quliaqtuaguluni nunapayaanun, aasii tavrani nunam isua tikiññaiaqtuq.

Nagǵutchautiqpak

(Mark 13.14-23; Luke 21.20-24)

¹⁵ Taiguaqtuag iñuk ukuniña kanjisi. Tautugniǵiksi nagǵutchagnapiǵataqtuag salumaiñisauluni inillaummiruaq añaayuvikpañmi iniksraǵiñisamiñi, Daniel-gum uqaqtaata God-im uqautigiñakkaña. ¹⁶ Tautukkuvsiuñ taamna, tavrani tamatkua Judea-miittuat pigruǵlich igǵiñun. ¹⁷ Iñuksuli aniiqsuaqtuag iglumi qaañani iñaviqutchiǵñani atqaǵumi saagaksraisuqsagluni sumik iglumi iluaniñ. ¹⁸ Aasii vsauq iñuk nautchiaqǵviñmi savaktuag iglumiñuñnani saak-kiutiyaqtuguglugu annuǵaani. ¹⁹ Taipkua uvlut tikitpata, yaqhiikkaluaq aǵnaq siñaiyauniǵumi, miq̄iqtuuraqaqtuaglu pilgusiñaitchuanik. ²⁰ Añaayusitchi pigruǵniksraqsu ukiukuqañuñilugu naagga Savaiñnikun. ²¹ Taipkunanikiatañ uvluni iñuich nagliksaañhamaǵniaqtut qañapañmiñ God-imqaña savañmagu nuna. Aasii tainnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaiñmiut aquagun taavruma. ²² Aasii Atangum iñukilañisuaqpagich taipkua uvlut, kiñaliqaa iñuuyumiñaitchuq. Aglaan pisigilugich God-im piksraqtuani ilaan iñukilaǵniaǵai uvlut.

²³ Tavraasii kialiqa uqallautikpasi inna, Tautuksiñ, uvva Christ, naagga, Ikka ikaniittuq, ukpiginagu. ²⁴ Qanuq Christ-guññaqtuag uqaqtaññaqtuallu God-mun iñukpalliǵniaqtut savaglutin aliugnaqtuanik kamañnaqtuanik nalupqinaǵñiaqtuq kiutillaqtin, asiñuutinaqsaalugich God-im piksraqtuani, sagluqiyumiñagumisigik. ²⁵ Uvva, kilikkivsi piyumaqtuut sivuanni.

²⁶ Tavraasii iñuich uqallautikpasi, Amma, Christ nunagluktuamiittuq, ullaksaalugnagu. Uqallakpata, Amma, iriqsimaruq uvani, ukpiginagu. ²⁷ Qanuq Iǵñiña Iñuum qaiñiaqtuq igniǵuuqpattituatun paññañmiñ, aasii qaummaǵiksivlugu ualiñaaq.

²⁸ Sumipayaag silu itpan, tavrani inniaǵmiut tiñmiaqpaich kasimalutin. ^y

Qaiñiksraña Iǵñiñata Iñuum

(Mark 13.24-27; Luke 21.25-28)

²⁹ Tavra taipkunani uvluni, pianikpan taamna iñuillaigutiqqak, siq̄iñiq taaqsiiñiaqtuq, tatq̄iglu qaummaǵiñaiǵñiaqtuq. Suli uvlugiat katagniaqtut, sulii qaummatit silamiittuat uniuqtinniaqtut inimiñniñ. ³⁰ Tavrani nalunaiññutaña Iǵñiñata Iñuum niptaǵniaqtuq qilañmi. Tavraniasii iluqaǵmiñ iñupayaani nunam isumaapagniaqtut, tautukkuñmirruñ Iǵñiña Iñuum qairuaq nuvuyanigun qilaum, suaññatiqagluni qaumaniqpaqagluni. ³¹ Aasii kamañnaqtuag nipauq̄luktun nivliqpan atautchimuquriluni, ilaan tiliñiaǵai isaguliñni, aasii ilaisa katinniñaǵaich ilaan piksraqtuani sumiñliqaa nunapayañni.

Iñisaksraq Fig Napaaqtumiñ

(Mark 13.28-31; Luke 21.29-33)

³² Fig-nik siǵñnaqtuamiñ napaaqtumiñ ilitchisitchi. Qisiqsiutin qituglimmata, akutuqpalivluni, iñisimarusi upingam qallisilañjanik. ³³ Tavra ilivsi

¹³ 24.13 Mt 10.22. ¹⁴ 24.15 Dn 9.27; 11.31; 12.11. ¹⁵ 24.17-18 Lk 17.31. ¹⁶ 24.21 Dn 12.1; Rev 7.14.

¹⁷ 24.26-27 Lk 17.23-24. ¹⁸ 24.28 Lk 17.37.

¹⁹ 24.29 a Is 13.10; Jl 2.10,31; 3.15; Rev 6.12. b Is 13.10; Ez 32.7; Jl 2.10; 3.15. c Is 34.4; Rev 6.13. d Jl 2.10.

²⁰ 24.30 Dn 7.13; Rev 1.7.

tainnatuttauq tautukkuvsigik tamatkua nalaurraqsikpata, ilisimaniaqtusi Igñiņa Iñuum qallisilaanjanik qallipiagataqluni. ³⁴Iłumun uqallautigivsi, ukua iñuich tuquanignianjitchut iluqaisa tamatkua nalaunjaunnagich. ³⁵Qilaglu nunalu piiğñaiaqtuk, aglaan uqalutka piiğumiñaitchut.

Iñupayauram Nalugaa Uvluq Ikarrağlu

(Mark 13.32-37; Luke 17.26-30, 34-36)

³⁶Iñupayaam nalugaa taimña uvluq ikarrağlu tamatkua nalaurviksrautaat. Isagulgitchunnii qilaņmiittuat, Igñiņatalu Iñuum, nalugaat. Aapam kisimi ilisimagaa. ³⁷Iñuich iñuuniagusiatiktun Noah iñuumman, iñuich iñuusiqağniağmiut Igñiņa Iñuum qaikpan. ^b³⁸Qanuq taipkunani uvluni sivuani uliqaupam iñuich niğigayuktut, imigayuktullu, katirrusiqisuurullu, uvlumunaglaan Noah-m isigvianun umiaqpaņmun, ³⁹sumik nalunarut piyumaqaqtuamik uliqaupamun, pisağilgataqtillutij iluqağmiņ. Tainnatun inniaqtuq qaiñiņa Igñiņata Iñuum. ^c⁴⁰Tavra iññuk malğuk nautchiaqağviņmiinniaqtuk, igłua tigurauniaqtuq, aasii igłua qimaktauluni. ⁴¹Ağnak malğuk palauvaksriugniaqtuk palauvviviņmi, igłua tigurauniaqtuq, aasii igłua qimaktauluni. ⁴²Quviqtaiłisitchiasii, qanuq ilisimanjitchusi uvluanik Atanivsi qağgiviksraņan. ⁴³Aglaan ilisimalugu una. Igluqpiraqti ilisimanagumi suqpatigun unnuami tigligayuktim qaiñiaqtılaanjanik, siqunayaitchuq, aasii igłuni tigligayuktimun siqumutiluni isiqtinņilługu. ^d⁴⁴Tavraptauq ilivsi itqanaitchuksraummiusi, qanuq Igñiņa Iñuum qaiñiaqtuq ikarrami niğiuğvigiņisavsiñi.

Ukpignaqtuq Naagga Ukpignaitchuaq Kivgaq

(Luke 12.41-48)

⁴⁵Kiuniaqpaasii ukpignaqtuaguvluni isumaturuaguvluniłu kivgaq? Taamnauniaqtuq kivgaq atanğata qaukłiutiniakkaņa allanun kivganun niqiksritqulutij piñaqsikpan. ⁴⁶Quviasugli taamna kivgaq atanğata qaigumi paqinniaqtaņa tainna savaktuagulugu. ⁴⁷Iłumun uqallautigivsi, ilaan atanniutiniağaa iluqaiññun suğaliğmiñun. ⁴⁸Aglaan taamna piłuktuaq kivgaq isumaaqsigumi inna, Ataniğaimña qaiłlaigutiruu, ⁴⁹aasii anaumiaqsilugich kivgauqatini, niğimmiuquvva imiqatigivlugilłu imiqtit, ⁵⁰atanğa taavruma kivgam qaiñiaqtuq uvlumi niğiugiņisilluni ilaanun, ikarramiłu nalukkaņani. ⁵¹Aasii atanğata qaigumi tatavsapiagatağniağaa, piqasiutilugu ukpiņjuaqtuannun. Tavrani iñuich qianaqtut tiriqtinniağaiłlu kigutitiņ.

Uuktuun Qulitigun Niviaqsiatigun

25 ¹Taivrumani uvlumi, iñuich atanniqsimapkaqtuat Taavrumuņa qilaņmiittuamun inniaqtut qulitun niviaqsiatun, tiguvlugich qullisij aullaqtuaton paaqsaqluğu uiksraun. ^e ²Tallimat taapkunani isumatupianjitchuat, aasii tallimattauq isumaturuaguvlutij. ³Isumatupianjitchuat pikamisigij qullisij, uqsritqutiksraılağniqsut. ⁴Aglaan isumaturualli uqsritqutiksraligağniğaiç qullisij. ⁵Tavra uiksraun qaiłlaigutipkaqluğu niviaqsiat nayaņağaluaqamiņ siqunarut.

⁶Tavra unnuaq qitiqqağman nivliqsut, Marra uiksraun. Qaisitchi paaqsij. ⁷Tavra qulit niviaqsiat iluqağmiņ makinņarut aasii tatqikługich qullisij. ⁸Tavra isumatupianjitchuat uqallaņarut isumaturuanun, uqsriutiksritchigut. Qullivut marra qamiasirut. ⁹Isumaturuagutiņisa kiugiññağaiç, Ilaanniuvagut

^b 24.37 Gn 6.5-8. ^c 24.39 Gn 7.6-24. ^d 24.43-44 Lk 12.39-40. ^e 25.1 Lk 12.35.

naamanianjtkisiuraagmiugut uvaptiņnullu ilivsiññnullu. Aullaqsıññağitchi tuniaksraliņnun aasii tauqsıgıłusi uqsruksravsiññik. ¹⁰Tavra isumatupianjitchuat niviaqsıat tauqsıgıaqtıllugich uqsriutiksramiņnik uiksraun qaiņaruq, aasii taapkua tallimat itqanaitchuat isumaturuat isiqatigillaksiññaqługu katirrusiqinikun niqinaqiniaqtuanun, aasii upkuaq umikługu.

¹¹Aquvatigulli algaiņich niviaqsıat qaiņammiut. Ququulaņarut, Ataniiq, Ataniiq, upkuigutisigut.^f ¹²Ilaan kiunagai, Nalupiağivsi. ¹³Tavra Jesus uqallanaruq, Quvıqtaiłisitchi, qanuq nalugiksi uvluq naagga ikarrağ Iğniņan İnuum qağğiviksraņa.

Uuktuun Piņasutigun Kivgatigun

(Luke 19.11-27)

¹⁴Taivrumani uvłumi, iñuich atanniqsımapkaqtuat Taavrumuņa qılaņmiittuamun inniaqtut kivgaņisun iñuum aullaqsıruam. Qaitquņagai kivgani aasii qaunaksrıłiutivlugich suğauttamiñun.^g ¹⁵Iñullaa aitchuņagaa piłltilaallaanatuun. Atausiq kivgaq aitchuņagaa 5,000 taalanik. Tuglia aitchuņagaa 2,000 taalanik. Aasii allasuli 1,000 taalanik. Aasii aullaqłuni. ¹⁶Taamna kivgaq aitchuusiaqaqtuaq 5,000 taalanik aullaqłuni tavrauvvaa tauqsıgıñiutigiņagai manniusiani, aasii piññautigivlugich 5,000 taalavsaanik. ¹⁷Tainnatuttauq, taamna tugliuruuq kivgaq aitchuusiaqaqtuaq 2,000 taalanik piññaaruq 2,000 taalavsaanik. ¹⁸Aglaan taamna kivgaq aitchuusiaqanaruq 1,000 taalanik aullaņaruq, nivakługu nuna iriņagai ataniğmi maniņi.

¹⁹Tavra sulluatağman atangat taapkua kivgat utiņaruq aasii mak-piğarriqutiasivılugich. ²⁰Tavra taamna kivgaq aitchuusiaqanaruq 5,000 taalanik saavinņaruq, qaitchivıugu 5,000 taalavsaanik. Ataniiq, qaitchiņakkağma 5,000 taalanik, uvva piññavsaaqtuņa 5,000 taalavsaanik. ²¹Ilaan atangata uqallautiņagaa, Piłluataqtutin, nakuuruatiin ukpiğnaqtuatiıllu kivgaaq. Ukpiğnaņarutin aņalatchiñiņpkun maniğauranik, inillagıağikpiñ aņalatchiıłasiłutin manisalagınik. Qaiłutin quviasuqatigiyaqtuņņa. ²²Aasiivsauq taamna kivgaq aitchuusiaqanaruaglı 2,000 taalanik saavinņammiuq. Ataniiq, qaitchiņagiņma 2,000 taalanik. Uvva piññavsaaqtuņa 2,000 taalavsaanik. ²³Atangata uqallautiņagaa, Piłluatağniqsutin, nakuuruatiin ukpiğnaqtuatiıllu kivgaaq. Ukpiğnaņarutin aņalatchiñiņpkun maniğauranik, inillagıağikpiñ aņalatchiıłasiłutin manisalagınik. Qaiłutin quviasuqatigiyaqtuņņa. ²⁴Tavrani kivgaq aitchuusiaqanaruq 1,000 taalanik saavinņammiuq, aasii uqallakłuni, Ataniiq, iłisimagiķpiñ suamaruatiin iñuk, kivrisuuvlutin palauvaksranik nautchirriğvigiņaisağnun, katitchisuuvlutıllu palauvaksranik kaņgaqsruivigiņisagıñ. ²⁵Tavraaasii sivuuğavlunę aullaņaruņa, aasii iriğlugich manisalaktin nunamun. Uvva pisin piğigitin. ²⁶Tavra atangata kiunagaa, Piłukuatuatiin iqiasuuruatiıllu kivgaaq. Iłisimaņagaluaqtutin kivrisuutilaamnik nautchirriğvigiņisamnun, suli katitchisuutilaamnik palauvaksranik kaņgaqsruivigiņisamnun. ²⁷Tavra ilivich manitka ikiyumiññağaluagıtin naggutinnagnaqtuamun manıqağviņmun, aasii qaiguma aitchuusiaqağlunę taapkuniņa uvaņa pimñik, naggutiņiññıglu. ²⁸Tavra pisigik taapkua manisalaich ilaaniñ, aasii aitchuutigilugich taavrumuņa manıqaqtuamun 10,000 taalanik. ²⁹Kiñaliqaa aņalatchiıłuataqtuaq aitchuusiamañiñik aitchuusiaqavsaağniątuq, aasii sippaksraqağmiłuni. Aglaan taamna naurrutinnaņitchuaq mikiruuraqunni pigıkkana piıqsauņaqtuq ilaaniñ.^h ³⁰Aasiıli una anniqsuutaunjitchuaq kivgaq igitchiuņ taagıqsramun. Tavrani iñuich qianaqtut tiriqtinniağaiılu kigutiņi.ⁱ

^f 25.11-12 Lk 13.25. ^g 25.14-30 Lk 19.11-27. ^h 25.29 Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18.

ⁱ 25.30 Mt 8.12; 22.13; Lk 13.28.

Nation-guruaat Isivgiusiaksraḡat

³¹Tavra Igñiḡa Iñuum qaikpan umialigugłuni, piqatigilugich iluqaisa isaḡulgich, tavrani ilaa aquvinniaqtuq kamaḡaqtuani umialgunikun aquppiutamini.^j

³²Nation-guruaat iñupayaat sivuḡaanun katinniaqtut, aasii ilaan aviḡniḡai imnaiłiqiri avgiuratuḡ imnaiñik imnaiñiñ nagruliḡniñ, ³³Aasii ilaan inillagñiḡai imnaich taliqpiḡmi tuḡaanun, aglaalli nagruqaqtuat saumiḡmi tuḡaanun.

³⁴Tavrani Umialik uqallagñiaqtuq taapkuḡuḡa taliqpiḡmi tuḡaaniittuanun, Qaisitchi, iviḡaumakkusiaqaqtuasii Aapamniñ, kinjuvaannaktaḡisiuḡ God-im atanniqsimavia ini itqanaiaaguruḡaq ilivsiññun nunaqarḡa savaagumman. ³⁵Qanuq kaaktuagurururḡa aasii niqiksriñḡagivsiḡa. Imiḡuksiurururḡa aasii imiksriñḡagivsiḡa. Iḡlaagurururḡa aasii paḡlaḡagivsiḡa aimaḡviviññun.^k ³⁶Annugaaḡiḡururḡa aasii annugaaqtinḡagivsiḡa. Naḡinḡarurḡa aasii qauḡagivsiḡa. Tigutaḡviviḡmiinḡarurḡa aasii ullaḡagivsiḡa.^l ³⁷Tavrani iñuich nalaunḡaruaḡ kiuniaḡaat, Ataniiq, qarḡa tautuḡavisigiñ kaakavich aasii niḡipkaḡłutin, naagga imiḡuktillutin aasii imiqtiḡłutin? ³⁸Suli qarḡa tautuḡavisigiñ iḡlaagukavich aasii paḡlavlutin aimaḡviviḡniñun, naagga annugaaḡsraiññavich aasii annugaaḡłutin? ³⁹Suli qarḡa tautuḡavisigiñ naḡinnavich naagga tigutaḡviviḡmi innavich, aasii takuvlutin? ⁴⁰Tavrani Umialgum kiuniaḡai, Iłumun uqallautigivsi, savaaḡikavsiuḡ atautchimunnii nagliḡnaḡniqsramun makua aniqatiima iłarḡannun, ilivsi savaaḡiḡagiksi uvamnun. ⁴¹Tavraliasii ilaan uqallautiniaḡai taapkuḡa saumiḡmi tuḡaaniittuat, Aullaḡitchi uvamniñ, ilivsi suksraunḡiqsauniaqtuasii isuitchuamun igniḡmun itqanaiaagurururamun Tuunḡaḡmun, isaḡuliḡiñnullu. ⁴²Qanuq kaaktuagurururḡa aasii aitchuḡaitkivsiḡa niqimik, Imiḡuksiurururḡa aasii aitchuḡaitkivsiḡa imiksramnik. ⁴³Iḡlaagurururḡa aasii paḡlaḡaitkivsiḡa aimaḡviviññun. Annugaaḡiḡurururḡa aasii annugaaḡsriññiñmiḡivsiḡa. Naḡinḡarurḡa, tigutaḡviviḡmiinḡarururḡa aasii takuḡaitkivsiḡa. ⁴⁴Tavraptauq iłiḡisa kiuniaḡaat, Ataniiq, qarḡa tautuḡavisigiñ kaaktillutin naagga imiḡuksiupkaḡłutin naagga iḡlaagupkaḡłutin annugaaḡsraisillutin naagga naḡinnavich, naagga tigutaḡviviḡmi innavich aasii ikayuḡiḡłutin? ⁴⁵Tavra umialgum kiuniaḡai, Iłumun uqallautigivsi, ikayuḡiḡiññavsiuḡ atausiqunnii makua iłarḡat nagliḡnaqtuat, ikayuḡiḡiñḡagivsiḡa.^m ⁴⁶Tavra iłiḡich tatavsqaḡuniaqtut isuitchuamun, aglaalli nalaunḡaruaḡ isuitchuamun iñuuniaqtut.ⁿ

Sivunniugun Tuqutchukługu Jesus

(Mark 14.1-2; Luke 22.1-2; John 11.45-53)

26 ¹Tavra Jesus naannamigich iluqaisa tamatkua iłisaurrutit, ilaan uqallautiḡagai iłitchitqurani, ²Iłisimarusi uvluk malḡuk pianikpaḡnik Qulaurrusiqiviḡmun itqaun tikiññiaqtuq, aasii Igñiḡa Iñuum aitchuutauniaqtuq kikiaktuurratqulugu arḡarrauramun.^o

³Tavra aḡaayyuliqsiqpaich umialiqnaḡiḡu Jew-guruaḡ katiḡarut iḡluqpaḡanun aḡaayyuliqsiqpaich qaukiata, atiqaqtuam Caiaphas-mik. ⁴Aasii sivunniugaqsivłutin atautchimi tigutaallasiñiaqsaḡługu Jesus nalunaḡiḡłutin, aasii tuqullugu. ⁵Tavra uqallarḡarut, Niqinaḡiḡnaisaaglaan piñḡagu, tuavaallakpiaqtut iñuich.

Jesus Tivraḡiksagaa Bethany-mi

(Mark 14.3-9; John 12.1-8)

⁶Tavra Jesus Bethany-miinman isiḡmiupkaḡługu iḡluani Simon kił-łiḡruaqtuqtuam, ⁷aḡnaq ullaḡiḡarurḡ ilaanun piqaḡłuni misuḡuqtuunmik

^j25.31 a Mt 16.27. b Mt 19.28. ^k25.35-40 Ez 18.7. ^l25.36 He 13.3. ^m25.45 1 Co 8.12. ⁿ25.46 Dn 12.2. ^o26.2 Eñ 12.1-27; Dt 16.1-8.

uyaġagmik akisupaġataqtuamik tivraġiksaunmik. Aasii kuvinaġaa Jesus niaquanun, niġipkaqtillugu.^p ⁸Tavra iłitchitqurat tautukamirru, pivsanarut uqaqluṭiṭ, Summan asiñun tivraġiksaun atuqpa? ⁹Qanuq una tivraġiksaun tuniyumiñanagaluqtuq manisalaṅnun, aasii aitchuutigilugich maniich iłiappauruanun. ¹⁰Tavra Jesus, nalunaigvlugu taamna uqallautiṅagai, Summan isumaaluksaaqpsiṅu aġnaq? Qanuq savaaqanaruq savaalluatapiamik uvamnun. ¹¹Ataramik nayuqtigigisi iłiappauruat, aġlaan uvaṅa nayuqtiginiñitkivsiṅa ataramik.^q ¹²Kuvikamiuṅ una tivraġiksaun timimnun savaaġigaa itqanaiyautavlugu iłuvġuniksramnun. ¹³Iłumun uqallautigivsi, sumipayaaq manna tusaayugaaġiksuaq ałqaqsruutaukpan nunapayaani, aġnam savaaġiṅaraa quliatuaguniaqtuq itqaummatauluni ilaanun.

Judas Aniqtuq Aitchuutigisukługu Jesus

(Mark 14.10-11; Luke 22.3-6)

¹⁴Tavra iłanar qulit malġuk iłitchitqurat, atiqaqtuq Judas Iscariot-mik, aṅaayyuliqsiqpaṅnuṅaruq ¹⁵aasii uqallakłuni, Sumik aitchuġniaqpsiṅa aitchuutigigupku Jesus ilivsiññun? Tavra akiliññagaat iñuiññaq qulitun maniṅñik. ¹⁶Tavra tavrannaaġlaan Judas ivaqłianaruq piviksramik aitchuutigisukługu Jesus.

Jesus-lu Iłitchitquraniłu Niġirut Itqautim Qulaurruqiviniṅmun Niqinaqiviani

(Mark 14.12-21; Luke 22.7-14, 21-23; John 13.21-30)

¹⁷Sivullianni uvluṅisa Niqinaqivium Puvlaksautaitchuamik punniġmik, iłitchitqurat ullaṅagaat Jesus apigivlugu, Sumi itqanaiyaquvisigut qulaurruqiviniṅmi nullautchiġviksraġnik? ¹⁸Ilaan kiunagai, Aullaġitchi nalaagun iñuṅmun iniqpaṅmiittuamun, aasii uqallautilugu, Iłisaurri uqallaktuaq, Ikarraġa tikitchuq, qulaurruqiviniṅ niġisukkiga uvaṅalu iłitchitquratkalu igluṅni. ¹⁹Tavra iłitchitqurat piṅarut Jesus piraksriutaatun inmiṅnun, aasii itqanaiyaqługu qulaurruqiviniṅmi nullautchiġviksraqtiṅ.

²⁰Unuksraaġmagu, Jesus aquvinṅaruq niġġiviniṅmun piqatigivlugich qulit malġuk iłitchitqurani. ²¹Tavra niġiñiallaġmiṅ, Jesus uqallanaruq, Iłumun uqallautigivsi, iłavsi aitchuutiginiagaana. ²²Tavra iliṅich isumaalipiagatanarut, aasii uqallallaagaqsiṅvluṭiṭ ilaanun, Ataniiq, sivuniġiviniṅ uvaṅa? ²³Jesus kiunagai, Ilaaguruq taamna misuksiqatauruq punniġmik uvamnun puggutauramun, ilaan aitchuutiginiagaana.^r ²⁴Iġniṅa Iñuum tuquniaqtuq taṅniġlugich aġlausimaruat inmigu Bible-ni. Aġlaan isumaagutiqaqāġli taamna iñuk aitchuutiginniktuaq Iġniṅanik Iñuum. Iħaħhaanayaqtuq taamna iñuk iñuunaitkumi. ²⁵Judas, aitchuutigiriksrautaa, uqallanaruq, Iłisaurrii, Uvaṅauva? Jesus uqallautiṅagaa, Taina uqallaaniktutin.

Atanġum Nullautchiġvia

(Mark 14.22-26; Luke 22.14-20; 1 Corinthians 11.23-25)

²⁶Tavra niġiłlaġmiṅ Jesus tiguṅagaa punniq, aasii aṅaayyuvluni quyyatigivlugu avinagaa, aasii aitchuutigivlugu iłitchitquranun uqallakłuni, Tigulugu niġġisiṅu, tavra timiga. ²⁷Suli tiguṅagaa qallugauraq, aasii quyaanikami God-mun, qaiñṅagaa ilaiññun, uqallakłuni, Imiġitchi tavrannaa, iluqasi. ²⁸Tavra taamna auga maqipkaqtauyumaaqtuq iñuġiaktuanun. Taavrumuuna God-im nalupqinaġniagaana sivunniugutini iñuṅnun suliqutiginaġlugich itqaumayumiñaiġlugich piłuutiṅich.^s ²⁹Uqallautigivsi imitqigñianitchuṅa suumaṅṅa napaaqtuayaam siġñanjan ivsananiṅ,

^p 26.7 Lk 7.37-38. ^q 26.11 Dt 15.11. ^r 26.23 Ps 41.9. ^s 26.28 a Eñ 24.8; Zec 9.11. b Jr 31.31-34.

tikilgataqtillugu taamna uvluq imiǵniksraq nutaulugu piqatigilusi Aapama atanniqsimaviani. ³⁰Tavra atuanikamiñ añaayyunmik aniñarut, Iǵǵimuksaqłutiñ Olives-mun.

Jesus Uqautigigaa Piñaiñaan Peter-m Piilaǵniksraña

(Mark 14.27-31; Luke 22.31-34; John 13.36-38)

³¹Tavra Jesus uqallautiñagai, Iluqasi qimañniǵivsiña suksraǵluña uumani unnuami, qanuq aglausimaruc Bible-ni God uqallagnivlugu inna, "Uvaña tuqunniǵigaa imnaiłiqiri, aasii imnaich siaminniqtut."³¹ ³²Aglaan aņipkaqtauganikkuma aullaǵniaqtuña sivuvsiniñi Galilee-mun. ³³Peter uqallañaruq Jesus-mun, Iluqagmiñ qimakkaluqaqtin suksraǵlutin, uvaña sumikunni qimakkumiñaitkikiñ. ³⁴Jesus uqallautiñagaa, Ilumun uqallautigikiñ, Anaqapak uvva piilaǵniǵiñma piñasuni naluniłuña tiñmiaq nipatkaluaqtinnagu. ³⁵Peter-m kiunagaa, Tuquqatigiraksraǵigupkiñunni, piilaǵiyumiñaitkikiñ sumikunni. Tainnaptauq uqallaganammiut iluqagmiñ iłitchitqurat.

Jesus Añaayyuruq Gethsemane-mi

(Mark 14.32-42; Luke 22.39-46)

³⁶Tavra Jesus aullaqatigiñagai iłitchitqurani inimun atiqaquamun Gethsemane-mik, aasii ilaan uqallautiñagai iłitchitqurani, Aquvittitichi uvuña, ikuña añaayyuyaqtuǵniqtuña. ³⁷Aasii piqasiutivlugich ilimiñun Peter-lu malǵuglu iǵniñik Zebedee-m, ilaa ipiqtutcharraqsiñaruq iłuiłiurraqsivluni. ³⁸Tavrani uqallañaruq ilaiñun, Isumaaliqpaiłuña tuquaqsiruatuunni iłiruña, tavraniittitichi, aasii quviqtaiłiqasiǵluña. ³⁹Aasii taikuñaqtaallaktuni isumaaqpaiłuni ulǵuñaruq nunamun, aasii añaayyuvluni inna, Aapañ, piyumiñaqpan, piǵuñ nagliksaaǵu-tiqpak uvamniñ, aglaattauq uvaña pisuutiñiłaaptun, aglaan ilivich pisuutiptun.

⁴⁰Tavra Jesus utiñaruq piñasunun iłitchitquramiñun aasii tautuñagai siñiktuat. Tavra uqallautiñagaa Peter, quviqtaiłiyumiñaiñavich atautchimiunni ikarraǵmi? ⁴¹Quviqtaiłisitichi añaayyusitichi, ilaanni payaripkaqpiqtusi ikłigit-chaktinniǵunmun. Ilumun ilitqusisi piyummatiqagaluqtut, timisi sayaitchut.

⁴²Tavra Jesus aullavsañaruq iǵlulvugu aasii añaayyuvluni, Aapañ, pisuutigiupku nagliksaaqaktuksrauluña, pisuutin piłi. ⁴³Tavra utaqqikamigich, tautvsañagai siñiktillugich, qanuq iriñich pillitchiñarut.

⁴⁴Tavra Jesus qimatqiñagai, aullaqtuni añaayyuvsañaruq piñatchiqługik, uqalugivlugich taapkuasuli uqaluich. ⁴⁵Tavra uttaqiñagai iłitchitqurani, aasii uqallautivlugich, Tavrasuli siñikpisi piłaiñaiqsiaqtusi. Uvva, aitchuutauniksraña Iǵniñan Iñuum tikichuq ajalataǵiyumiñaqsiqlugu piłuktuanun iñuñun.

⁴⁶Makittitichi. Aullaqta. Tautuksiñ uvva aitchuutigiriga uvaniittuq.

Tigurauruq Jesus

(Mark 14.43-50; Luke 22.47-53; John 18.3-12)

⁴⁷Jesus uqaǵniaqtillugusuli Judas qaiñaruq, ilañat qulit malǵuk, piqatiquaqtuni iñusalañnik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu, qairuanik añaayyuliqsipañniñ umaliñnañniñiñu Jew-guruat. ⁴⁸Tavra aitchuutiginniqtuam piqatini nalunaiñnutaksriññagai, uqallaktuni, Tavrauniaqtuq iñuk kisu kunikkupku, tigusagiksi. ⁴⁹Tavra Judas qaiñaruq Jesus-mun tavrauvvaa aasii uqallaktuni, Tutqigiñ Iłisaurrii, aasii kunikługu. ⁵⁰Jesus uqallañaruq ilaanun, Avilaitqaan, piñasuǵuñ piyaqtukkan. Tavra ilinich qaivlutiñ tiggugluñagaat

¹26.31 Zec 13.7. ²26.32 Mt 28.16.

Jesus. ⁵¹Tavrani ilaŋata taapkua tuvaaqatauruat Jesus-mun amunagaa savik-pani, aasii anauvlugu kivgaŋa aŋaayyuliqsiqpaich qaukŋiata, aasii siutaiqluŋu.

⁵²Tavrani Jesus uqallautiŋagaa, Utiqtirruŋ savikpaiŋ puuŋanun, qanuq tamatkua iluqaŋmiŋ savikpagaqtuat tuquniaqtut savikpakun. ⁵³Isumavich ikayuqtaiŋiyumiŋaiŋnaŋusugaluna Aapamnun, aasii ilaa tavrauvvaa tilisiŋuni uvamnun qulit malŋugnik 6,000-gullaaruanik isaŋulignik. ⁵⁴Aglaan taamna tainna pigaluaqpan qanuŋlutin Bible uqaluŋich taŋŋiŋŋiaqpat, uqaluqaqtuat aitchuutauniŋnivluŋa.

⁵⁵Tavrani Jesus uqallautiŋagai iŋusalaich, Qaiŋavisi tigligayuktinik pisaŋmatun, savikpagnik anauttaniglu satkuqaqlusi tigusaqtuŋuŋa? Uvlumiŋ uvlumun aquppigaluagaqtuŋa aŋaayyuvikpaŋmi ilisaurrivluŋa, aasii tigguglulaitkivsiŋa.[†]

⁵⁶Aglaan tamarra tamatkua pirraqsirut Bible uqaluŋich uqaqtinŋun God-im taŋŋiŋqsautquvlugich. Tavrani iluqaŋmiŋ ilitchitqurat qimaŋagaat aasii pigruŋlutinŋ.

Jesus Apiqsruqtuŋaat Uqaqsitaagviŋmi

(Mark 14.53-65; Luke 22.54-55, 63-71; John 18.13-14, 19-24)

⁵⁷Tavrani taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiŋagaat Caiaphas-mun, aŋaayyuliqsiqpaich qaukŋiannun, ilisaurrillu pitquranik, umialinŋallu katirviannun. ⁵⁸Tavra Peter-m maliŋagaa uŋasiuraaqluŋu, siŋalliŋuŋanunaglaan inaanun aŋaayyuliqsiqpaich qaukŋiata aasii isiquni ilaan aquptaqaqtigivŋagai munaqsrich qiniŋukŋuni isuanunaglaan. ⁵⁹Tavra aŋaayyuliqsiqpailu iluqaŋmiglu uqaqsitaqtitchirit ivaŋŋarut patchisiksranik saglutigilugu uqaqtigisukluŋu Jesus, tuqtuchukluŋu. ⁶⁰Tavra paqillaigutiŋarut pasikkutiksranik, qanutun iŋugiaktigigaluaqtut saglutikun uqaqtiginniktuat ilaanik. Kiisaimmaa malŋuk saavitpuk, ⁶¹aasii uqallaklutinŋ, Uvvauna iŋuk uqallaŋaruq, Uvaŋa suksraunŋigumiŋaŋiga God-im aŋaayyuvikpaŋa, aasii nappatqigluŋu uvluni piŋasuni.[‡]

⁶²Tavra aŋaayyuliqsiqpaich qaukŋiat makiŋuni uqallaŋaruq Jesus-mun, Kiggutiksraitpich sumik ukuak iŋŋuk uqaqtikkutaagnik ilipkun? ⁶³Tavra Jesus nipaiŋaruq. Tavra aŋaayyuliqsiqpaich qaukŋiata uqallautiŋagaa, Apigipiagikpiŋ sivuŋaani iŋuuruam God-im, uqallauttutigut Christ-guvich, Iŋniŋa God-im? ⁶⁴Jesus kiunagaa, Uqallaaniktutin tainna. Aglaan uqallautigivsi qakugukpan tautugniagiksi Iŋniŋa iŋuum aquppiruaq taliqpiata tuŋaani Sapiŋnaqtuam, aasii qaimmiŋuni nuvuyaniŋun qilaum.^{*} ⁶⁵Tavrani aŋaayyuliqsiqpaum aligaanagaa annuŋaani, aasii uqallakluni, Inmiŋiik iliuqtuq God-itun. Iŋuvsaanik pasiŋniŋiktusranik ilaanik piqaqtuksraunaiqsugut. Iivsi paŋmapak tusaaganikkiksi uqamaqluutaa.[†] ⁶⁶Qanuq sivunniivisi? Ilaisa kiunagaat, Tuquruksraŋuqtuq.

⁶⁷Tavrani tivvuaqturraqsiniŋagaat kiiŋaŋun, qakiqsimmaan, sulii ilaŋisa iqsraaqsimmaan,[‡] ⁶⁸uqaqlutinŋ, Nalautchaŋiŋ, Christ-guruatiin, kia qakiqpatin?

Peter-m Piilaagigaa Jesus

(Mark 14.66-72; Luke 22.56-62; John 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Tavrani Peter aquppiniaruq siŋalliŋmi. Aasii aŋaayyuliqsiqpaich qaukŋiata niviaqsiaq kivgaŋa ullakluŋu Peter uqallautiŋagaa, Itqatigivŋammigiŋ Jesus Galilee-ŋmi. ⁷⁰Peter piilaanaruq takkuanni iluqaŋmiŋ, uqallakluni, Naluruŋa sumik uqaqtigatilaavsiŋniŋik. ⁷¹Tavra ilaa animman qanitchaŋuanun, allam niviaqsiam kivgam tautuŋagaa, aasii uqallautivlugich tamaani makitaruat, Uvvauna iŋuk piqatauruq Jesus-mun Nazareth-miumun. ⁷²Tavra Peter piilaatqiniaruq suaniŋivluŋu, Nalugiga iŋuk. ⁷³Akkulivsaallagman tamaani makitaruat ullakluŋu

[†] 26.55 Lk 19.47; 21.37. [‡] 26.61 Jn 2.19. ^{*} 26.64 Dn 7.13. [†] 26.65-66 Lv 24.16. [‡] 26.67 Is 50.6.

uqallautilgitkaat Peter, Nalupqinaitchuamik ilagigaatin taapkua, qanuq uvva uqausipkun ilisimanaqtutin. ⁷⁴Tavra Peter suammakłuni uqallaŋaruq, God-im tatavsagłiŋa uqaŋitkuma ilumun ittuamik. Nalugiga kiutilaŋa iñuk uqautigikkaqsi. Aasii tavrauvvaa tiŋmiaq nipanŋaruq. ⁷⁵Tavra Peter itqaiŋaruq Jesus uqallautiŋiñik inmiñun inna, Tiŋmiaq nipanŋaunnagu, piilaaginiagiŋma piŋasuni. Tavra anivłuni qiaqpaŋaruq.

Jesus Pilate-muurrauruq

(Mark 15.1; Luke 23.1-2; John 18.28-32)

27 ¹Uvlaatchaurami iluqağmiŋ aŋaayyuliqsiqpaich umialiqnaŋiñi Jew-guruat sivunniuatigiŋarut Jesus-kun tuqutçukługu. ²Tavra qiliqsruinagaat, aasii aullautivlugu aitchuutigiŋagaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

(Acts 1.18-19)

³Tavralli Judas, Jesus aitchuutigiriŋa, ilitçugikami Jesus tuqutaksrağtuqtilaŋanik nunuuraliŋaruq, aasii utiqtiługich inuiññaq qulit maniich aŋaayyuliqsiqpaŋnun, umialiqnanullu, ⁴uqallakłuni, Piłuksinaruŋa aitchuutigivlugu tuqutautquvlugu patchisaitçuaq iñuk. Ilaisa kiunagaat, Suliqtauva taamna uvaptiŋnun? Qaunakkuilłi iliqnik. ⁵Tavra Judas miłuqsautivlughich maniich ilaaguaqtaunaruamun aŋaayyuvikpaŋmi, ilaa aullaqłuni qimiñŋaruq inmiñik.

⁶Tavralli aŋaayyuliqsiqpaich tiguvlughich maniich uqallaŋarut, Pit-quratiguanaitçuaq iksraukpata maniich aitchuutiqağviŋmun aŋaayyuvikpaŋmi, qanuq akigigai iñuktauruam. ⁷Tavra uqaagutigiŋagaich, aasii tauqsiutigivlughich Utkutçhirim Nunanjanik, iluviğviksramik iglaaguranun. ⁸Tavra taamna pisigivlugu taamna nuna atçinagaat Nunanjan Augum paŋmapaŋmunaglaan. ^{9,10}Tavrani taŋŋiqsauŋaruq uqautigiŋaraŋa uqaqtaata God-im Jeremiah-m, uqaqłuni, “Ilaisa tigunagaich inuiññaq qulit maniich, aasii tauqsiutigivlughich utkutçhirim nunanjanun, piraksriutaatun Atangum uvamnun. Tavra taapkua maniich iñugiaktilaŋat Israel-guruat sivunniutigijakkaŋich akiliutigisukłughich ilaanun.”^b

Jesus Apiqsruqtuğaa Pilate-gum

(Mark 15.2-5; Luke 23.3-5; John 18.33-38)

¹¹Tavra Jesus makitaŋaruq sivuğaaŋi kavanauruam, aasii kavanauruam apigiŋagaa, Umialigivatin Jew-guruat? Jesus kiunaga, Taina uqallaktutin. ¹²Tavra ilaa saŋutkaluağmanni aŋaayyuliqsiqpaiñi umialiqnallu, kiulaiñŋagai. ¹³Kiisaimmaa Pilate uqallakpuq ilaanun, Tusaqsrağitpigich qanutun iñugiaktigiruat uqautigikkaŋich ilipkun? ¹⁴Tavra Jesus kiunaitkaa sumikunnii, kavanauruq aliugutçhapiagaatqługu.

Jesus Tuquruksrağtuğaa

(Mark 15.6-15; Luke 23.13-25; John 18.39-19.16)

¹⁵Tavra niqinaqilimaagmata Itqaunmik qulaursuqiviqviŋmun, kavanauruq piłusiqqaŋaruq anipkaivłuni nallipayaŋannik tigutaatqat, iñuich pisukkaŋannik. ¹⁶Tavra tigutaatqaŋarut iñugiilapiagaatamik, atiqaqtuamik Barabbas-mik. ¹⁷Tavra katinmata Pilate apigiŋagai, Kimik anipkaitquvisiŋa? Barabbas-mik, naagga Jesus-mik taggisuqtuamik Christ-mik? ¹⁸Qanuq Pilate ilisimaŋaruq killugivlugu Jesus ilaiññun aitchuutiŋatilaŋanik inmiñun.

^a 27.3-8 Ac 1.18-19. ^b 27.9-10 Zec 11.12-13.

¹⁹Tavra Pilate isivgiipkaqtillugu isivgiġvium aquppiutaŋiñi, nuliaŋan tilisiviġiŋagaa uqaluŋmik, Iłaksianagu taamna nalaunŋaruaq iñuk, qanuq iñuilluġutigillakkiga ilaa unnuapak siññaktuġivlugu.

²⁰Tavra añaayyuliqsiqpaiļļu umialiqnallu maliksuktitchiŋarut iñuŋnik annaktitquvlugu Barabbas aasii tuqullugu Jesus. ²¹Tavra Kavanaauruam apiġitqiŋagai, Nalliak ukuak iññuk anipkaquvisiuŋ? Iliŋisa kiunŋagaat, Barabbas. ²²Pilate uqallautiŋagai, Aasii qanuġniaqpigu Jesus tagġisiquaqtuaq Christ-mik? Iluqaġmiŋ uqallaŋarut, Kikiaktuutili aŋarrauramun. ²³Tavra ilaan uqallautiŋagai, Summan, sumik piġiitchualiŋiŋava? Tavra nipaallavsaaqsiññarut, Kikiaktuutili aŋarrauramun. ²⁴Tavra Pilate ilitchuġikami qanuġluni piyumiñaiññiqami, piallagniksraŋat isagutiniuraaqsiññaaqsimman, ilaa tigusiŋaruq imiġmik aasii iqaġivlugich argagni takkuanni iñusalaich, uqallakłuni, Uvaŋa patchisaunġichuŋa uuma iñuum tuqutauniksraragun. Ilivsi pisiuŋ.^c ²⁵Tavra iluqaġmiŋ iñuich kiunŋagaat, Tatavsausiaq tuqutauniŋagun uvaptiŋnun piļi miqłiqtuŋiñnullu. ²⁶Tavrani Pilate-gum anipkaŋagaa Barabbas, aasii ipiġaqtuqtitqaaqługu Jesus, aitchuutigiŋagaa kikiaktuutitquvlugu aŋarrauramun.

Aŋuyaktit Kipagiŋaat Jesus

(Mark 15.16-20; John 19.2-3)

²⁷Tavrani aŋuyaktiŋisa Pilate aullautiŋagaat Jesus kavanaauruam igluqpaŋanun, aasii katiŋagaich tamatkiġlugich aŋuyaktauqatigiich avataanun Jesus. ²⁸Tavra annuġaiŋagaat aasii atipkaqługu kavviġiksuamik annuġaanik umialiktun. ²⁹Aasii niaquġusiŋarut kakiļlaġnaqtuanik qisiqiutinik, aasii ilivlugu niaquanun, sulii saakkiġlugu qiruŋmik taliqpianun. Tavra sitquqłutiŋ sivuġaanun kipagiŋagaat uqaqłutiŋ, Sivisuruamik iñuuli umialgat Jews. ³⁰Tavra tivvuaqtuŋagaat, sulii tiguvlugu qiruk tigumiāġikkana anaunŋagaat niaquagun. ³¹Tavra kipautigianikamirruŋ, annuġaagiŋagaat, aasii atipkaqługich ilaan annuġaŋi, aullautivlugu kikiaktuutisukługu aŋarrauramun.

Jesus Kikiaktuurrauruq Aŋarrauramun

(Mark 15.21-32; Luke 23.26-43; John 19.17-27)

³²Tavra iglaullaġmiŋ, paanŋagaat iñuk Cyreneġ-miu, atiqaqtuŋ Simon-mik. Taamna iñuk nunurivlugu iqsruktinŋagaat Jesus aŋarrauraŋanik. ³³Tavra tikiññamiŋ inimun atiqaqtuamik Golgotha, sivuniqaqtuaq niaquġruam inaanik, ³⁴tavrani aitchuŋagaat Jesus wine-mik imiksraŋanik, avuramik sunŋamik. Tavra uullakkaluaqamiuŋ, imiġuŋiñŋagaa.

³⁵Tavra kikiaktuutianikamirruŋ aŋarrauramun, autaŋagaich annuġaŋi inmiŋnun saaptautivlugich.^d ³⁶Tavrani aquptaaqłutiŋ naiġiqtuŋagaat. ³⁷Aasii qulaanun niaquan ilinŋagaat pasikkun ilaagun, taiguāġnaqtuaq, Uvva Jesus Umialgat Jew-guruat. ³⁸Tavraptauq malġuk tigligayuktik kikiaktuutiŋammigaich, igłua taliqpian tuŋaanun, sulii igłua saumian tuŋaanun.

³⁹Sulii iñuich tamaunnaaqtuat niaqulavigiraŋaŋagaat nivliativlugulu pisaŋŋatinik Jesus,^e ⁴⁰uqaqłutiŋ, Ilivich siquvsiyumaŋaruatin añaayyuvikpaŋmik aasii nappatqiġlugu uvluni piŋasuni, annauttuñ ilinŋnik. Iġñiġikpatin God-im, atqaġiñ aŋarrauramiñ.^f ⁴¹Tavraptauqsulii añaayyuliqsiqpaich, piqatigivlugich ilisaurriļļu pitquranik umialiqnallu, kipagiŋagaat uqaqłutiŋ, ⁴²Annaurriŋagaluaqtuq allanik, annautilaitchuq inmiñik. Umialiginiqparruŋ Israel, atqaġli paŋmapak aŋarrauramiñ ukpiġiliġiñiġikput. ⁴³Ukpiqtuq God-mun, uqaqłuniļu Iġñiġinivluni God-mun. Kiasii

^c 27.24 Dt 21.6-9. ^d 27.35 Ps 22.18. ^e 27.39 Ps 22.7; 109.25. ^f 27.40 Mt 26.61; Jn 2.19.

tautuglakput God-mun annautisunmagaan paŋmapak.^g ⁴⁴Taapkuaktaug tigligayuktik kikiaktuutiqatauruak ilaanun kipaginammigaak tainnatun.

Jesus Tuquruq

(Mark 15.33-41; Luke 23.44-49; John 19.28-30)

⁴⁵Tavra uvlum qitiqqaġniġaniñ piņasunugataqtillugu taaqsinaruq nuna iluqani.
⁴⁶Tavra piņasunukpalliġman Jesus nipatutilaamisun nivliŋaruq, Eli, Eli, lama sabachthani. Taamna sivuniqatuaq, God-iin, God-iin, summan suksraaqpiņa?^h
⁴⁷Tavra ilaŋisa tamaani makitaruat tusaavlugu uqallaŋarut, Uvvauma ququulagaa Elijah. ⁴⁸Tavra ilaŋat tavrauvvaa aqpamik tigusunaruq ivsaktaqtuamik, immiqługu wine-mik, ilivługu qiruum nuvuanun, qaiñŋagaa ilaanun imiqvulugu.ⁱ ⁴⁹Aasiili allat uqallaŋarut, Aannagu, naipiqtuġlakput Elijah qaiñiaġmagaan annautiyaqtuġlugu.
⁵⁰Tavra Jesus nivlitqinaruq nipatuvluni aasii aniġniġiqluni.

⁵¹Tavra tavrani, talukiyaŋa aŋaayyuvikpaum alinaruq malġuulłuni, qulimiñiñ anmun. Tavrasuli nuna aularuq, uyaġagruallu quvluŋarut.^j ⁵²Iluvviiviiłlu aŋmaŋarut, suli iñugiaktuat God-im iñuŋi tuquŋaruat aŋiŋarut tuqqunmiñ. ⁵³Suli qimaŋagaich iluvġuvisiŋ. Jesus aŋianiŋman tuqqunmiñ, Jerusalem-muŋarut aasii tautuŋagaich iñuich iñugiaktuat.

⁵⁴Tavra aŋuyaktit atanauraŋata tamatkualu aŋuyaktauatiniņa munaqsriuat Jesus-mik, tautukługich nuna aularuq sullu piraġaqtuat aliuġusuliŋarut aasii uqallakłutiŋ, Iłumun una Iġñiġimaga God-im. ⁵⁵Tavra tavrani iñugiaŋammiut aġnat, qiñiqtuqtuat uŋasiñiñ, maliŋaruat Jesus-mik Galilee-miñ, savautivlugu.^k ⁵⁶Ilaġiŋagaat Mary Magdalene, Mary-suli aakaŋak James-lu Joseph-lu, aakaŋaglu iġñakisa Zebedee-m.

Jesus Iłuvviuġaat

(Mark 15.42-47; Luke 23.50-56; John 19.38-42)

⁵⁷Tavra unnuksraaġman, suġalliruaq iñuk qaiŋaruq Arimatheamiñ, atiqatuaq Joseph-mik, ilitchitquraummiñiqsuaq Jesus-mun. ⁵⁸Ilaa ullautiŋaruq Pilate-mun aasii apiqsriagivlugu timaa Jesus. Tavrani Pilate piraksriiŋaruq aitchuutigitquvlugu Jesus timaa Joseph-mun. ⁵⁹Tavra Joseph atqaługu timi, nimmaŋaga nutauruamik ukiłhaa-ġiqsuamik. ⁶⁰Aasii ilinaga ilaan nanmiñiq nutaamun iluvviviŋmiñun, iluvviviłiamiñun uyaġagruakun, aasii ilaan aksralinaga uyaġagruaqpak upkurriutivlugu iluvviviŋmun, aasii aullaqluni. ⁶¹Mary Magdalene allalu Mary aquppiŋaruk tavrani sanmivługu iluvviviŋ.

Munaqsrich Iłuvviviŋmik

⁶²Siqiñiq nipianiŋman, Jew-guruat nutauruq uvluat isagutimman, aŋaayyuliqsipaich Pharisees-lu kasimaqatiginaġaat Pilate, ⁶³aasii uqallakłutiŋ, Kamanaaq, itqamarugut qanuq taimña sagluqinnikti iñuŋŋaġmi uqaŋatilaŋaniġ, Uvlut piņasut pianikpata aŋi-ñiaqtuŋa.^l ⁶⁴Taamna pisigilugu iluvviviŋ anayanaiaqtiillugu uvluk piņasutununaglaan, ilaanni ilitchitquraŋisa qaiłutiŋ tiglikpiagaat aullautilugu, aasii iñuich uqautiaqsilugich, Ilaa aŋiñiługu tuqqunmiñ, aasiitaimma aqulliq saglutaun pigiiłhaaġluni sivulligmiñ. ⁶⁵Pilate uqallautiŋagai, munaqsriqaqtusi aŋuyaktinik anayanaiaġiaqsuŋ piyumiñaqtılaavsisun. ⁶⁶Tavra aullaqlutiŋ anayanaiaŋagaat iluvviviŋ aŋmaqsusiqaġnaiqlugu nalunaiñutchiqsuqlugu nalunaiñutamiŋnik munaqsriłiqluġugulu aŋuyaktinik.

Jesus Aŋiruaq Tuqqunmiñ

(Mark 16.1-10; Luke 24.1-12; John 20.1-10)

28 ¹Tavra Jew-guruat Itchaksriġmata Savaiñiñat qaaniġman, qau-saġataaqsimman, Mary Magdalene allalu Mary tautugiaŋagaak iluvviviŋ.

^g 27.43 Ps 22.8. ^h 27.46 Ps 22.1. ⁱ 27.48 Ps 69.21. ^j 27.51 Eñ 26.31-33; 2 Ch 3.14. ^k 27.55-56 Lk 8.2-3. ^l 27.63 Mt 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 18.31-33.

²Tavra tavrani nuna aulaqpaṅaruq, qanuq isaḡulgata Atanḡum atqaḡtuni qilaṅmiṅ aksraktinḡagaa uyaḡagruaq, aasii aquppiutchiutivlugu. ³Ilaan qiṅṅaṅa inḡaruq igniḡuqpatittuatun, annuḡaanḡlu qatiḡtigivlutinḡ aputitun. ⁴Tavra iqsigivlugu aṅuyaktit munaqsrich uuliksiṅarut aasii irrusiṅikḡutiṅ tuḡuṅaraturun iṅuktun.

⁵Tavra isaḡulik uqallaṅaruq aḡnagnun, Iqsiṅatik, qanuq ilisimaruna ivagḡitik Jesus kikiaktuurraṅaruq aṅarrauramun. ⁶Uvaniinḡitchuq, qanuq aṅḡaruq uqausiḡmisun. Qaisitchik, tautuḡiatku ini nallavia. ⁷Tavraasii aullaḡitchik qilamik, aasii uqallautilugich ilitchitquraṅi aṅiṅilugu tuḡqunmiṅ. Aasiuvva, ilaa ayuniaqtuq sivuvsḡiṅi Galilee-mun. Taamani tautuḡniḡiksi. Uvva, uqallautigivsi. ⁸Tavra aullaqsaalunaruq qilamik iluvvivinḡmiṅ iqsisigillaan quviasukpakḡutigli, aasii aqḡamik uqallautiyaqtuḡagaich ilitchitqurat.

⁹Tavrasuli Jesus kasuḡagik aasii uqallautivlugik, Tutqiutiqaḡitchik. Tavra ullakḡuḡu tiguḡagaak isiganḡun aasii aṅaayyuvigivlugu. ¹⁰Tavrani Jesus uqallautinḡagik, Iqsiṅatik. Aullaḡlutik uqallautiyaqtutkik aniḡatiitka aullaqulugich Galilee-mun. Taamani tautuḡniḡaanḡa.

Quliaqtuqtut Munaqsrich

¹¹Tavrani aḡnak igliḡtillugik, ilaḡich aṅuyaktit munaqsrich aullaḡniqsut inḡpaṅmun aasii quliaqtuḡutivlugich aṅaayyuliqsiḡpaich iluqaiṅiṅik piruanik. ¹²Tavra aṅaayyuliqsiḡpaich katinnamik atautchimun piḡatigivlugich Jew-guruat umialiḡnat sulivunniḡanikḡutiṅ, aitchuḡagaich manisalagḡik aṅuyaktit, ¹³aasii uqallautivlugich, Uqautiyumagisi iṅuich ilitchitquraṅiṅun qaiḡlutinḡ unnuami tigligḡilugu timaa, aullautivlugu siṅiktilusi. ¹⁴Taamnaasii kavanaauruam tusaaniḡpaḡu, iviḡaumapkaḡniḡagikput aasii qanuḡtinḡiḡlusi. ¹⁵Tavra aṅuyaktit munaqsrich akuḡtuḡagaich maniich aasii pivḡutinḡ piraksriusiamiktun. Aasii taamna quliaqtuḡuq siaminḡaruq Jew-guruani uvlupaṅmunaglaan.

Jesus Niptaqtuq Ilitchitquramiṅun

(Mark 16.14-18; Luke 24.36-49; John 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁶Tavra qulit atautchimik ilitchitqurat aullaṅarut Galilee-mun, iḡḡimun Jesus nalunaiḡsaḡiṅaraṅanun inmiḡnun.^m ¹⁷Tavra tautukamirruḡ Jesus, aṅaayyuvigivḡagaat, aḡlaan ilaḡich nalupḡisuṅarut. ¹⁸Tavra Jesus qalliḡaaḡlugich uqallautinḡagai, Ataniḡnaqusiqsaunaruḡa aṅalataḡiyumiṅaqsivḡlugich qilaḡmiittuat nunamiittuallu. ¹⁹Tavraasii aullaḡitchi aasii ilitchitquraliḡlusi nunapayaaniṅ, paptaiḡlugich atqagun Aapam Iḡniḡuvlu Ilitqusigḡisuavlu,ⁿ ²⁰ilisautilugich kamaksritqulugich iluqaiṅiṅik piraksriutiginaramnik ilivsiṅiṅun. Aasiuvva, itḡatigivsi ataramik, isuanunaglaan nunam.

^m 28.16 Mt 26.32; Mk 14.28. ⁿ 28.19 Ac 1.8.